

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-A

„CETINSKA KRAJINA“

ZA RAZDOBLJE 2014. - 2020.

Rad ovog LAG-a sufinanciran je sredstvima Europske unije
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. "Pripremna pomoć u okviru mjere 19
"LEADER CLLD"

Europska unija

LEADER

Republika Hrvatska

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za
razdoblje 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 90% , 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

KRATICE

APPRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
BDP	bruto domaći proizvod
CLLD	engl. <i>Community Led Local Development</i> – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice
DZS	Državni zavod za statistiku
EES	elektroenergetski sustav
ELARD	Europsko LEADER udruženje za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
EU	Europska unija
HEP	Hrvatska elektroprivreda
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	fr. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> – veze među aktivnostima za razvoj ruralnog gospodarstva
LRS	Lokalna razvojna strategija
NATURA 2000	Ekološka mreža Republike Hrvatske
RERA	Razvojna agencija Splitsko dalmatinske županije
RH	Republika Hrvatska
SDŽ	Splitsko-dalmatinska županija
A	autocesta
DC, D	državna cesta
LC, L	lokalna cesta
ŽC, Ž	županijska cesta
HE	hidroelektrana
PG	poljoprivredno gospodarstvo
OO	Ocjenjivački odbor
OPG	obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
SWOT	analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
R & D	istraživanje i razvoj
PRR	Program ruralnog razvoja

SADRŽAJ

KRATICE.....	2
SADRŽAJ	1
UVOD	1
1. OPIS PODRUČJA LAG-A „CETINSKA KRAJINA“	1
1.1. Opće zemljopisne značajke područja.....	1
1.1.1. Geografski položaj	1
1.1.2. Geomorfološke karakteristike	2
1.1.3. Klima.....	2
1.1.4. Povijest i kulturna baština	3
1.1.5. Prometna povezanost	4
1.1.6. Zaštita okoliša	5
1.1.7. Infrastruktura.....	6
1.2. Gospodarske značajke područja.....	8
1.2.1. Poduzetništvo.....	8
1.2.2. Institucije i mjere za podršku poduzetništvu.....	11
1.2.3. Poljoprivreda i ruralni razvoj	11
1.2.4. Turizam	13
1.2.5. Tržište rada.....	15
1.3. Demografske i socijalne značajke područja.....	16
1.3.1. Demografska analiza.....	16
1.3.2. Socijalna skrb.....	17
1.3.3. Odgoj i obrazovanje	18
1.3.4. Kultura i zaštita kulturne baštine.....	18
1.3.5. Manifestacije.....	19
1.3.6. Zdravstvo.....	19
1.3.7. Sport i rekreacija.....	19
1.3.8. Mjere zaštite ljudi i imovine	19
1.3.9. Stanovanje i javne zgrade	20
1.3.10. Institucije regionalne i lokalne samouprave	21
1.3.11. Civilno društvo.....	21
2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	23
2.1. Snage, slabosti, prilike i prijetnje područja LAG-a	23

3. OPIS CILJEVA LRS-a TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRS-A UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE IZLAZNE POKAZATELJE ILI REZULTATE	26
3.1. Vizija, misija i razvojni ciljevi LAG-a „Cetinska krajina“	26
3.2. Ciljevi, prioriteti i mjere LRS-a za područje LAG-a utemeljeni na mogućnostima PRR-a 2014. - 2020.....	27
3.3. Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti.....	29
3.4. Međusobna interakcija dijelova LRS	33
3.5. Inovativna i integrirana LRS i doprinos horizontalnim pitanjima PRR	33
3.6. Odabir projekta na razini LAG-a	34
3.7. Opis tema planiranih projekata suradnje i način njihovog odabira.....	39
3.8. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima.....	40
4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU I IZMJENU LRS	41
4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRS-a i primjena načela <i>odozdo prema gore</i>	41
4.2. Opis partnerstva	43
5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS-A.....	45
6. NAČIN PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS-A.....	46
6.1. Opis praćenja provedbe LRS-a	46
6.2. Indikatori za mjerenje učinaka provedbe LRS-a.....	47
6.3. Opis procjene LRS-a.....	47
7. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS-A	49
7.1. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS-a.....	49
7.2. Financijski kapaciteti za provedbu LRS-a	51
7.3. Iskustva LAG-a iz prethodnog razdoblja provedbe LEADER pristupa	51
8. FINANCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS-A I RADA LAG-A	55
8.1. Financiranje rada LAG-a (izvori financiranja)	55
8.2. Financiranje provedbe LRS-a	55
8.3. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata.....	57
PRILOZI.....	58

UVOD

Lokalna akcijska grupa (LAG) „Cetinska krajina“ osnovana je 11. siječnja 2013. godine u svrhu pripreme i upoznavanja jedinica lokalne samouprave s LEADER procedurama za ruralni razvoj, ali i održivim ruralnim razvojem. LAG „Cetinska krajina“ pokriva područje gradova Sinja, Trilja, Vrlike i općina Hrvace i Otok. Po osnivanju LAG-a pripadala mu je i Općina Dicmo koja je 2015. godine iz njega istupila.

Cilj Lokalne razvojne strategije (LRS-a) je sveobuhvatnim pristupom poboljšati kvalitetu života na području LAG-a i diversificirati gospodarsku aktivnost toga područja. U izradi LRS-a aktivno su sudjelovali svi predstavnici razvoja, tj. javni, gospodarski i civilni sektor kako bi se omogućio ujednačen i dugoročno održiv razvoj svih jedinica lokalne samouprave (JLS-ova) članica LAG-a. Nakon osnivanja LAG-a, sukladno LEADER metodologiji, 2013. godine izrađena je i usvojena Lokalna razvojna strategija LAG-a, nakon čega se pristupilo izradi nove strategije za programsko razdoblje 2014. - 2020.

Tijekom izrade Strategije izrađivači su se vodili načelima LEADER pristupa:

- Održivi ruralni razvoj: razvoj utemeljen na očuvanju i uravnoteženom razvoju okolišnog, društvenog i gospodarskog kapitala.
- Pristup utemeljen na osobitostima područja: svako ruralno područje ima svoja obilježja, potencijale, posebnosti i prepoznatljivost na kojima treba graditi planiranje budućnosti.
- Pristup *odozdo prema gore*: široko uključivanje svih raspoloživih snaga u lokalnim zajednicama doprinijet će kvalitetnom razvoju s bogatstvom ideja i mogućih rješenja.
- Uspostavljanje lokalnih partnerstava: usitnjene inicijative često su unaprijed osuđene na propast (pogotovo u malim sredinama) jer im nedostaje snaga, uvjerljivost i povjerenje zajednice. Stoga povezivanje, uspostavljanje partnerstava i razvoj kulture suradnje imaju presudnu važnost. LEADER-ova originalna ideja je stvaranje lokalnih javno-privatnih partnerstava u obliku LAG-ova.
- Inovativnost: tradicija je svakako temelj održivog ruralnog razvoja, ali inovacijama se one predstavljaju na nov i tržišno konkurentan način.
- Integralan i višesektorski pristup: sektorska podijeljenost čest je uzrok problemima u razvoju. Horizontalno, međusektorsko povezivanje, kao i okomito povezivanje lokalnih, regionalnih i nacionalnih institucija osobito je važno u ostvarivanju održivog ruralnog razvoja.
- Umrežavanje: povezivanje, učenje na primjerima dobre prakse, prijenos i razmjena znanja i iskustva od posebne su važnosti u provedbi LEADER-a, jer se na taj način od pojedinačnih raznolikih slučajeva stvara zajedničko tkanje razvoja europskih ruralnih sredina te pruža uzajamna pomoć i potpora.
- Suradnja: korak dalje od umrežavanja, prema pokretanju i provedbi zajedničkih projekata dvaju ili više LAG-ova unutar zemlje, regije i/ili Europske unije.¹

¹ www.hmrr.hr

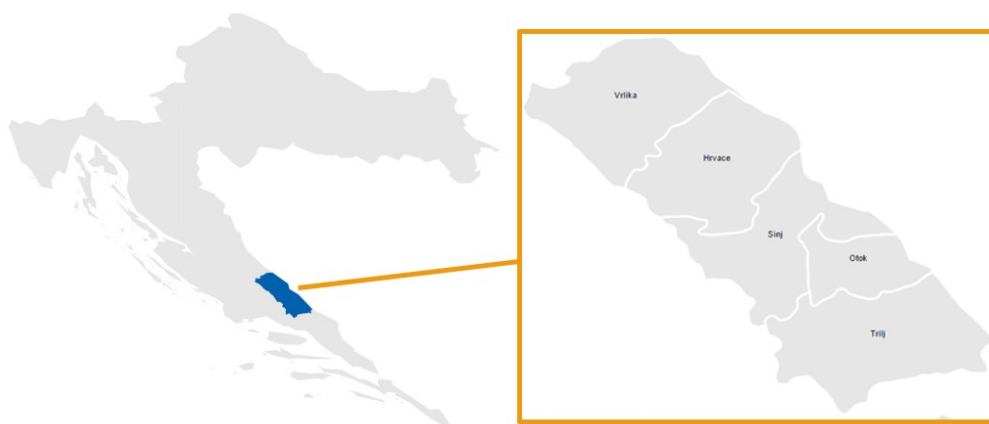
1. OPIS PODRUČJA LAG-A „CETINSKA KRAJINA“

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

1.1.1. Geografski položaj

LAG „Cetinska krajina“ nalazi se u središnjem dijelu Dalmacije u široj okolini Sinjskog polja, između planinskog lanca Dinare i Kamešnice na sjeveroistoku te planina Svilaje, brda Visošćice, Runjavca i Malog Mosora na zapadu i jugozapadu. LAG obuhvaća gradove Sinj, Trilj i Vrljiku te općine Otok i Hrvace. U njegovom se sastavu nalazi ukupno 66 naselja. Sve jedinice lokalne samouprave prostora LAG-a administrativno pripadaju Splitsko-dalmatinskoj županiji. LAG administrativno pripada i prostornoj cjelini Jadranske Hrvatske.

Slika 1: Prostorni smještaj LAG-a „Cetinska krajina“ i jedinica lokalne samouprave koje mu pripadaju

Izvor: <http://lmh.hr/karta.html>

Područje LAG-a prostire se na 990,7 km² što predstavlja 7,02 % površine Splitsko-dalmatinske županije i 1,75 % ukupne površine Republike Hrvatske (kopna i teritorijalnog mora). Prema popisu stanovništva 2011. godine na području jedinica lokalne samouprave koje se danas nalaze u sastavu LAG-a „Cetinska krajina“ stanovalo je 45.203 stanovnika, što je 9,93 % stanovnika Splitsko-dalmatinske županije i 1,05 % ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Prosječna gustoća naseljenosti je 45,63 st./km².

Tablica 1: Površina, stanovništvo i naselja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Grad/ Općina	Površina (km ²)	Udio površine u Županiji	Broj stanovnika (2011.)	Gustoća naseljenosti (st./km ²)	Naselja
Sinj	181	1,28 %	24.826	137,16	Bajagić, Brnaze, Čitluk, Glavice, Gljev, Jasensko, Karakašica, Lučane, Obrovac Sinjski, Radošić, Sinj, Suhač, Turjaci i Zelovo
Trilj	267	1,89 %	9.109	34,11	Bisko, Budimir, Čačvina, Čaporice, Gardun, Grab, Jabuka, Kamensko, Košute, Krivodol, Ljut, Nova Sela, Podi, Rože, Strizirep, Strmrdolac, Tijarica, Trilj, Ugljane, Vedrine, Velić, Vinine, Vojnić Sinjski, Voštane, Vrabač i Vrpolje
Vrlika	237,7	1,61 %	2.177	9,15	Garjak, Ježević, Koljane, Kosore, Maovice, Otišić, Podosoje, Vinalić i Vrljika
Otok	95	0,67 %	5.474	57,62	Gala, Korita, Otok, Ovrlja, Ruda i Udovičić
Hrvace	210	1,5 %	3.617	17,22	Dabar, Donji Bitelić, Gornji Bitelić, Hrvace, Laktac, Maljkovo, Potravlje, Rumin, Satrić, Vučipolje i Zasiok
LAG	990,7	6,954	45.203	45,63	

Izvor: www.dzs.hr, www.dalmacija.hr

LAG-a „Cetinska krajina“ na sjeveru graniči sa Šibensko-kninskom županijom, na istoku s državom Bosnom i Hercegovinom, na zapadu s administrativnim područjem općina koje pripadaju LAG-u „Zagora“, a na jugu s administrativnim područjem općina i gradova koje pripadaju LAG-u Adrion.

1.1.2. Geomorfološke karakteristike

U geološkom smislu analizirano područje okarakterizirano je vapnenačkim i dolomitnim geološkim formacijama. Uz vodotoke i na većim ravničarskim poljima javljaju se neogene tvorevine. Kraška polja leže uglavnom na vapnencu, a nastala su u doba glacijala. Jezera koja su se na tim područjima tada formirala nestala su zbog karstifikacije terena. Današnje terase kraških polja tvore neogene tvorevine koje su prekrivene relativno tankom naslagom pedosfere. Na užim područjima od Vrlike do Sinja javljaju se trijaste verfenske i dolomitne tvorevine koje su posebno zanimljive s hidrogeološkog aspekta. Kredne i trijaske formacije uglavnom se odnose na vapnenačko kamenje: vapnenac, dolomit, opučnjak, konglomerat i sadra. Silikatno, odnosno nevapneno kamenje poput pješčenjaka, apora, raznih vrsta pijeska i gipsa sačinjava neznatan dio ovoga područja. U kraškim poljima doline Cetine nalaze se mlađe geološke tvorevine pliocena, ukoliko erozija nije odnijela rastresite jezerske pliocene sedimente. Nakon erozije pliocenih materijala, uslijed periodičnih poplava nataložile su se aluvijalne tvorevine, a mjestimično i diluvijalni pješčani materijali. Preko 90 % promatranog direktnog sliva Cetine izgrađeno je od vapnenog materijala tako da slivno područje spada u izrazito kršno područje, s dubokim kršom koji je dijelom pošumljen, a dijelom otkriven. S obzirom da je cijelo promatrano područje najvećim dijelom izgrađeno od vapnenca ono predstavlja izrazito krško područje s razvijenim karakterističnim fenomenima krša: brojnim izvorima, škrapama, ponikvama, kraškim poljima i ponorima, na njemu su uočljive i hidrogeološke karakteristike. Na području LAG-a se razlikuju tri vrste tla: crvenice i rendzine, crvenice i smeđa podzolasta tla te crnice. Crvenice i rendzine prostiru se u neposrednom slivu rijeke Cetine tj. u primorskoj klimi. Značajan prirodni izvor ovoga područja predstavljaju mineralne sirovine (gips, boksit, glina, građevinski kamen i šljunak). Boksiti se javljaju u više stratigrafskih razina i različite su kvalitete. Uglavnom se radi o manjim ležištima i za sada nema perspektive za njihovim intenzivnim eksploitiranjem. U neogenskim i permotrijaskim naslagama nalazi se kvalitetna glina za opekarsku industriju, ali su poznata ležišta već iscrpljena.²

1.1.3. Klima

Na području LAG-a prevladava kontinentalna klima. Ovaj tip klime ima najmanje tri mjeseca temperaturu višu od 10 °C i zime s najmanje jednim mjesecom kada je temperatura niža od 0 °C. Najtopliji mjesec u godini je srpanj sa srednjom temperaturom zraka od 22,4 °C, a najhladniji je siječanj sa srednjom temperaturom zraka od 3,9 °C. Temperatura zraka u vegetacijskom razdoblju iznosi 18,3 °C. Najviša maksimalna temperatura zraka izmjerena je u srpnju i iznosila je 38,4 °C, dok je najniža od -24 °C izmjerena u veljači. Studenih dana s apsolutnom maksimalnom temperaturom manjom od 0 °C godišnje u prosjeku ima 1,1 dana i to od siječnja do ožujka. Mraznih dana ima sve do svibnja i od listopada do prosinca. Najveća količina oborina padne od rujna do prosinca, s maksimumom u prosincu. Maksimalna dnevna količina oborina izmjerena je u kolovozu (127 mm), a najmanja dnevna količina u veljači (34 mm). Najveće dnevne količine oborina u vegetacijskom razdoblju kreću se od 50 do 127 mm. Ukupno kišnih dana u godini je 123. Na ovome području pojava tuče zabilježena je u svih 12 mjeseci u godini, a

² Izvor: Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Cetinska krajina“, 2013.

najveća je frekvencija snježnog pokrivača u veljači (pet dana). Na području LAG-a „Cetinska krajina“ dominiraju vjetrovi sjevernog i sjeveroistočnog smjera. Najveći broj sati sijanja sunca je u srpnju i kolovozu (2.268 sati) s dnevnim prosjekom od 6,2 sata.³

1.1.4. Povijest i kulturna baština

Prostor LAG-a „Cetinska krajina“ bogat je kulturno-povijesnim nasljeđem koje je nastalo kao posljedica življenja na ovom području od prapovijesti i antike pa sve do danas. Početkom prvog tisućljeća prije naše ere, u željeznom dobu, Cetinsku je krajinu naseljavalo ilirsko pleme Delmata ili Dalmata, po kojemu će Rimljani najveći dio ilirskih krajeva nazvati Dalmacijom.⁴ Cetinska je krajina područje u Dalmatinskoj zagori koje je u ranom srednjem vijeku obuhvaćalo prostran teritorij uz gornji i srednji tok Cetine. Pod osmanskom vlašću nalazilo se od pada Sinja 1513. godine, a 1699. veći dio njega pripao je mletačkoj Dalmaciji. Osmanlije su 1715. posljednji put ugrozili Cetinsku krajinu, a nakon oslobođanja od Osmanlija Cetinska krajina postaje sastavnim dijelom mletačke vojne granice prema Osmanskomu Carstvu. Time započinje sustavno naseljavanje opustošenih područja Cetinske krajine stanovnicima iz BiH te podjela prostranih zemljišnih posjeda zaslužnim pojedincima (harambašama) koji su se istaknuli u mletačkoj vojnoj službi. Nakon ukinuća Mletačke Republike 1797. opada dotadašnji vojni značaj Cetinske krajine, koja tijekom idućeg razdoblja slijedi sudbinu ostalog dijela Dalmacije.⁵

Ime mjesta, odnosno općine **Hrvace** potječe od imena Hrvat. Na području Općine Hrvace u pećinama Tamnica i Stipanovića pećini u Ruminu pronađeni su ulomci glinenih posuda koji pripadaju starijoj neolitičkoj mediteranskoj impresso kulturi iz mlađeg kamenog doba –neolitika. Ovi su nalazi dokaz čovjekove prisutnosti na ovome području. Najstariji sačuvani spomen Hrvaca nalazi se u povelji kralja Matije Korvina od 25. srpnja 1480. godine. Prostor se Općine **Otok** zahvaljujući svom položaju ističe kontinuitetom življenja od prapovijesti i antike do danas. On obiluje povijesnim građevinama karakteristične tradicijske gradnje te arheološkim nalazištima i lokalitetima. Na Dugišu, otoku usred Cetine, pronađeni su tragovi života s kraja brončanog i početka željeznog doba (1300. g. pr. Kr.) u obliku sojenica, kao i u arheološkom sloju iz ilirsko-rimskog razdoblja (1. st. pr. Kr.) u obliku ostataka glinenih lonaca od obojene grčke keramike. Iz starokršćanskog doba sačuvani su ostaci bazilike iz 6. st na lokaciji Mirine⁶. Najstariji tragovi života ljudi području Grada **Vrlike** potječu iz starog kamenog doba (oko 30 000 g. pr. Kr.), što dokazuju ulomci keramičke zdjele i koštano šilo pronađeni nedaleko od izvora Cetine. Grad Vrlika prvi put se spominje u pisanim izvorima 1069. g. kao sjedište Cetinske općine, starohrvatske općine koja je obuhvaćala gradove: Glavaš, Prozor, Sinj, Trilj, Stolac, Gradac, Nutjak, Tugare i Poljičku župu.⁷ Brojna arheološka nalazišta svjedoče kako su prvi stanovnici **Trilja** bili ilirski Delmati. Rimljani su porazili Delmate nekoliko godina poslije Kristova rođenja. Tada je podignut i Rimski vojni logor Tilurium za kontroliranje prijelaza preko Cetine, a uz most se razvilo naselje Trilj. Početkom 7. st. Hrvati na ovom području formiraju državne hrvatske kneževine sa Županijom Cetina.

Središte tadašnje županije bio je Sinj, a najveći prometni značaj imao je upravo Trilj. Hrvatski oblik imena prvi put se spominje u darovnici kralja Andrije II. U povijesnim izvorima ovoga

³ Izvor: Prostorni plan uređenja Grada Sinja

⁴ LRS LAG-a „Cetinska krajina“, 2013.

⁵ Izvor: <http://www.enciklopedija.hr/>

⁶ Mirine su kasnoantički sakralni kompleks s grobljem između Botičinih i Virinih kuća u Otoku na Cetini, otkriven tek 1955. godine.

⁷ Izvor: Grad Vrlika

doba Trilj se spominje, kao i obližnja utvrda Čačvina, najčešće zbog položaja na prometnici kojom se iz Bosne putovalo prema Klisu i Splitu.⁸

Urbanistički temelji Grada **Sinja** datiraju još iz 17. st. Najstariji tragovi života do danas pronađeni na području Sinja sežu u bakreno doba (2500. –1900. g. pr. Kr.), dok se neprekinutu naseljenost može pratiti tek od kasnog brončanog doba (1200. –800. g. pr. Kr.).⁹ Sinj se prvi put spominje u jednoj srednjovjekovnoj darovnici iz 1341. g. (kao *castrum Frini* ili *Frini*), a potom 1345. g. kao *castrum regale Zyn*. U drugoj polovini 15. st. Osmanlije nastoje osvojiti Sinj u čemu konačno uspijevaju tek 1516. g. Od osmanlijske vlasti Sinj je izbavila vojska Mletačke Republike 1698. g. Gradnja Gospine crkve u Sinju započela je 1699. g. i trajala je do 1712. g. To je bila prva zgrada na području Grada Sinja.¹⁰

Rezultat bogate povijesti Cetinska krajine je velik broj kulturnih dobara. Na području LAG-a registrirano je ukupno 76 kulturnih dobara, od kojih 54 u kategoriji pojedinačnih nepokretnih kulturnih dobara, pet u kategoriji nematerijalnih kulturnih dobara, pet u kategoriji nepokretnih kulturnih dobara kao povijesne cjeline i 7 kao pokretna kulturna dobra (dvije zbirke, tri pojedinačna pokretna kulturna dobra i dva pokretna kulturna dobra kao muzejska građa).¹¹ Popis kulturnih dobara s oznakom, mjestom na kojemu se nalaze i označenom vrstom kulturnog dobra prikazan je u Prilogu VI ovoga dokumenta.

1.1.5. Prometna povezanost

Cestovna mreža najvažniji je dio prometne infrastrukture LAG-a, s obzirom da tu ostali oblici prometa nisu zastupljeni. Cestovna mreža LAG-a može se podijeliti na:

Državne ceste	D1 GP Macelj – Zagreb – Karlovac – Gračac – Knin – Brnaze – Split (D8) D56 Islam Latinski (D8) – Smilčić – Benkovac – Skradin – Drniš – Sinj (D56) D60 Brnaze – Cista provo – Imotski – G8 Vinjani gornji D219 Sinj – Obrovac – Livno
Županijske ceste	ŽC6082 Siverić (D33) – Vrlika – Ježević – Bajagić – Otok – Grab (D220) ŽC6122 Gljev ŽC6118 Karakašica (D1) – Čitluk – Jasensko ŽC6117 Karakašica (D1) – Lučane – D56
Lokalne ceste	L67014 Hrvace – Zelovo L67018 Matići – Čitluk L67033 Radošić – L67041 L67037 Jasensko – D219 L67038 Sinj – S. Glavice – D219 L67039 D219 – Troglav L67040 Sinj – Troglav L67041 Sinj – Radošić – Kukuzovac L67042 Mojanka – Vojnić
Autocesta	Najbliži ulaz na autocestu Zagreb –Split nalazi se u mjestu Bisko u Gradu Trilju. Od sjedišta LAG-a ulaz je udaljen 21 km.
Zračna luka	Najbliža zračna luka nalazi se u Splitu na udaljenosti od 47 km od Sinja. Na području Grada Sinja nalazi se sportski aerodrom „Sinj“.
Željeznica	Željeznica u Splitu udaljena je 35 km.

⁸ www.trilj.hr

⁹ www.sinj.com.hr

¹⁰ Isto

¹¹ Izvor: Ministarstvo kulture

Pomorske luke Sjeverna (teretna) luka u Splitu udaljena je 25 km, a trajektna luka u Splitu nalazi se na udaljenosti od 35 km.

1.1.6. Zaštita okoliša

Upravljanje otpadom

Uslugu sakupljanja i odvoza miješanog komunalnog i glomaznog otpada obavljaju dva komunalna poduzeća. Gradovi Trilj i Sinj te općine Hrvace i Otok od 2013. godine koriste usluge Čistoće Cetinske krajine d.o.o. te svoj otpad odlažu na postojeće odlagalište otpada Mojanka na području Grada Sinja. Grad Vrlika koristi usluge tvrtke Usluga d.o.o. i svoj komunalni otpad odlaže na odlagalištu Poljanak na području Grada Vrlike.

Tablica 2: Podatci o odloženim količinama komunalnog otpada na odlagališta s područja LAG-a „Cetinska krajina“

Odlagalište	JLS	Trgovačko društvo	Količina odloženog komunalnog otpada (u t)		
			2011.	2012.	2013.
Mojanka, Kukuzovac, Sinj	Grad Sinj, Grad Trilj, Općina Dicmo, Općina Hrvace i Općina Otok	Vodovod i čistoća Sinj d.o.o.	31.464	30.242	26.340
Poljanak, Otišić, Vrlika	Grad Vrlika	Usluga d.o.o.	2.930	2.968	2.918

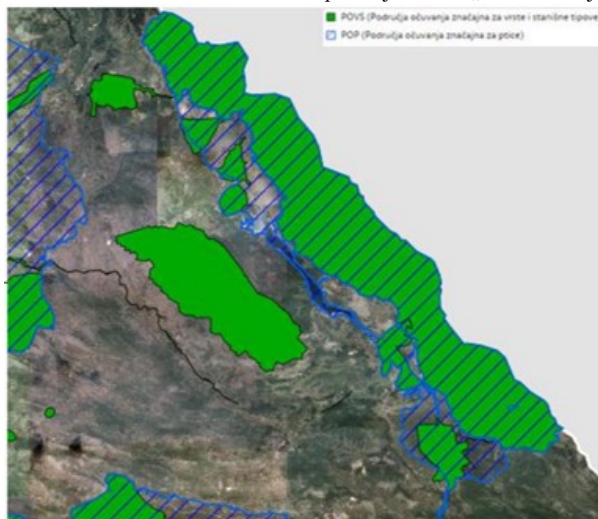
Izvor: <http://www.revizija.hr/izvjesca/2014/rr-2014/revizije-ucinkovitosti/gospodarenje-otpadom/gospodarenje-otpadom-na-podrucju-splitsko-dalmatinske-zupanije.pdf>

U tablici 2 vidljivo je smanjenje komunalnog otpada za 15 % od 2011. do 2013. godine. Razlog tome je postavljanje zelenih otoka, odnosno prostora namijenjenih odvojenom prikupljanju i privremenom skladištenju manjih količina posebnih vrsta otpada. Do konca 2013. godine sanirano je 37 divljih odlagališta na području LAG-a.¹²

Upravljanje prirodnim resursima

Zaštićena područja

Slika 2: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a „Cetinska krajina“

(Izvor: <http://www.bioportal.hr/gis/>, 2016.)

¹² Izvješće o obavljenoj reviziji, Gospodarenje otpadom na području Splitsko-dalmatinske županije; Državni ured za reviziju, Područni ured Split; kolovoz 2014.

Dio teritorija LAG-a „Cetinska krajina“ stanište je brojnih biljnih i životinjskih vrsta pa je Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/2013) proglašeno dijelom europske ekološke mreže NATURA 2000. Ta ekološka mreža obuhvaća područja očuvanja značajna za ptice –POP¹³ i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove –POVS¹⁴. Područja očuvanja značajna za ptice obuhvaćaju teritorij planine Dinare i rijeke Cetine od izvora do ušća te kraška polja: Paško, Suho, Sinjsko i Hrvatačko. Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove obuhvaćaju teritorij planine Dinare, izvor Cetine s Paškim i Vrličkim poljem te srednji tok Cetine s Hrvatačkim i Sinjskim poljem. Na području LAG-a postoji zaštićeno područje koje obuhvaća Cetinu, a nalazi se na području Grada Vrlike, Općine Otok i Općine Hrvace.

Tablica 3: Zaštićena prirodna bogatstva na području LAG-a „Cetinska krajina“

Kategorija zaštite	JLS	Lokacija
Značajni krajobraz	Općina Hrvace	Rumin
	Općina Otok	Ruda
	Grad Trilj	Grab
	Grad Sinj	Sutina

Izvor: <http://www.dalmatian-nature.hr/>

Potok Rumin kraj Hrvaca pritok je Cetine koji se prostire na 33,5 ha. Zaštićen je 2000. g. zbog ljepote i krajobrazne vrijednosti izvorišnog dijela. Potok **Grab** pritok je rijeke Rude koji se nalazi na području Grada Trilja. Krajobraz površine 39,5 ha čiji je on dio proglašen je zaštićenim 2000. g. zbog estetske vrijednosti izvora, gornjeg toka i područja oko mlinica. Lokalitet **Ruda** površine 34 ha također je zaštićen 2000. g. zbog karakterističnog slikovitog riječnog kanjona i stare mlinice koji pripadaju izvorišnom dijelu rijeke Rude, pritoku Cetine. Iste je godine i lokalitet **Sutina** proglašen zaštićenim značajnim krajobrazom. Pod zaštitom su kanjon i okolno područje u gornjem toku potoka Sutine. Lokalitet Sutina površinom obuhvaća dvije jedinice lokalne samouprave: Općinu Muć i Grad Sinj. Nalazi se pod bjelogoričnom šumom, a ukupna površina zaštićenog područja je 462,8 ha, od čega se 206,59 ha prostire na području LAG-a. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode (80/13) zaštićenim dijelovima prirode navedenog područja upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije.

Drvene zalihe

Svim gospodarskim jedinicama upravlja Šumarija Sinj koja je dio Uprave šuma podružnice Split. Ukupna površina svih gospodarskih jedinica iznosi 64.999,37 ha, od čega je 67,65 % površine označeno kao obraslo. Pregledom dostupnih podataka može se uočiti da se najveći dio drvene zalihe odnosi na običnu bukvu (96.388 m³). Također, vrlo visoke vrijednosti drvene zalihe na području LAG-a „Cetinska krajina“ imaju i hrast medunac, crni grab, crni bor i ostale tvrde bjelogorice¹⁵.

1.1.7. Infrastruktura

Prometna infrastruktura

¹³ POP su područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti.

¹⁴ POVS su područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju.

¹⁵ Izvor: <http://www.hrsume.hr/>

Ovo je područje iznimno važno u geoprometnom smislu na nacionalnoj i međunarodnoj razini, jer povezuje sjeverni i južni dio regije. Područjem LAG-a prolaze četiri državne, četiri županijske i devet lokalnih cesta. Ulaz na autocestu nalazi se u Gradu Trilju, na naplatnoj postaji Bisko. Naselja prostora LAG-a spojena su međusobno državnim, županijskim i lokalnim cestama ukupne dužine 2.856,55 km, od čega je 1.737,82 km nerazvrstanih cesta, 227,13 km općinskih/gradskih cesta, 357,60 km županijskih cesta te 534 km državnih cesta.

Slika 2: Interaktivna karta prikaza podataka o dostupnosti i korištenju brzina širokopojsnog pristupa

U strukturi elektroenergetskog sustava više od polovice izvora čine hidroelektrane. Električnom je mrežom pokriveno 82 % (13.629) kućanstava na prostoru LAG-a. Zahvaljujući svojim prirodnim karakteristikama, prostor ima velik razvojni potencijal za uporabu obnovljivih izvora energije, vode, vjetera i sunca. Najvažnija hidroelektrana (HE) na području LAG-a je HE Orlovac koja se sastoji od HE Peruća i HE Đale. HE Orlovac je akumulacijski tip hidroelektrane. Ukupna instalirana snaga HE Orlovac je 237 MW, dok je instalirani protok Q_i 70 m³/s. Maksimalna godišnja proizvodnja je 572 GWh (2010. g.), dok je godišnja proizvodnja 2013. g. bila 514,1 GWh, a 2014. g. je iznosila 327 GWh. Srednji energetskekvivalent je 1,1 m³/kWh. HE Peruća je pribranska hidroelektrana na Cetini. Ukupna instalirana snaga je 60 MW, dok je instalirani protok Q_i 120 m³/s. Maksimalna godišnja proizvodnja je 203 GWh (2010. g.), dok je godišnja proizvodnja 2013. g. bila 179 GWh, a 2014. g. je iznosila 176 GWh. HE Đale je pribranska akumulacijska hidroelektrana u klancu rijeke Cetine, nizvodno od Trilja. Ona koristi energetskepotencijal na padu od 21 metra između Sinjskog polja i umjetnog jezera Prančevići. Ukupna instalirana snaga je 40,8 MW, dok je instalirani protok Q_i 220 m³/s. Maksimalna godišnja

proizvodnja je 208 GWh (2010. g.), dok je godišnja proizvodnja 2013. bila 171,9 GWh, a 2014. je iznosila 126 GWh. Srednji energetske ekvivalent je 0,05 m³/kWh.¹⁶

Na području LAG-a „Cetinska krajina“ postoje dvije vjetroelektrane *Kamensko-Voštane* i *Velić* koje se nalaze na području Trilja. Proizvodnja vjetroelektrane iznosi 114 GW h električne energije godišnje, što je dovoljno za zadovoljenje potreba za oko 38 000 kućanstava¹⁷.

Od ostalih JLS-ova na području LAG-a prostornim planom predviđena je izgradnja vjetroelektrana na području Općine Hrvace i Grada Vrlike. Okosnica budućeg plinovodnog sustava Splitsko-dalmatinske županije je magistralni plinovod Bosiljevo-Split. Uz postojeće koncepcije plinifikacije šireg područja Splita, u suradnji sa Institutom Hrvoje Požar izrađena je studija koja obuhvaća sjeverni dio Splitsko-dalmatinske županije na području gradova Sinja, Trilja i Vrlike, te općina Muć, Dicmo, Hrvace, kao i južni dio Splitsko-dalmatinske županije. U tijeku je izgradnja plinskog distribucijskog sustava za Splitsko-dalmatinsku županiju. Po završetku izgradnje plin će se moći koristiti u kućanstvima i gospodarstvima svih prethodno navedenih gradova i općina. Redukcijska stanica Sinj opskrbljivat će potrošače na području gradova Sinja i Trilja te općina Muć, Otok i Hrvace.¹⁸

Komunalna infrastruktura

Vodoopskrba i odvodnja na području LAG-a u nadležnosti je triju poduzeća: Vodovoda i odvodnje Cetinske krajine d.o.o. koja djeluje na području gradova Sinja i Trilja te općina Otok i Hrvace, dok na području Grada Vrlike djeluje Vodoopskrbni sustav Vrlika d.o.o., a za odvodnju tvrtka Usluga d.o.o. Područja gradova Sinja i Trilja, te općina Otok i Hrvace opskrbljuju se vodom iz izvora Ruda-Kosinac, dok se Vrlika opskrbljuje iz izvora Cetine (Vukovića vrela).

Na području LAG-a 81 % kućanstava priključeno je na sustav vodoopskrbe. Podatci o odvodnji za aglomeracije Sinj, Trilj i Vrliku poznati su, dok općine Otok i Hrvace nemaju izgrađen sustav odvodnje otpadnih voda. Duljina izgrađenosti sustava odvodnje na području LAG-a iznosi 41,5 km i ne zadovoljava potrebe jedinica lokalnih samouprava. Na području LAG-a 17 %¹⁹ kućanstava priključeno je na sustav odvodnje.

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Poduzetništvo

Trgovačka društva

Statistički podatci koji se odnose na gospodarstvo LAG-a „Cetinska krajina“ od 2014. do 2018. g. nisu se odviše mijenjali jer je i nadalje na tom području najzastupljenija djelatnost trgovine na veliko i na malo; popravka motornih vozila i motocikala (23 %), nakon čega slijede građevinarstvo (17 %), prerađivačka industrija (15 %); poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, te ostale djelatnosti (B, D, E, H, J, K, L, N, P, Q, R, S) koje su zastupljen sa 20 %. Pregled najzastupljenijih djelatnosti za 2016. i 2018. na području LAG-a prikazan je u Grafikonima 1 i 2, te za 2016. godinu u prilogu XV ovoga dokumenta.

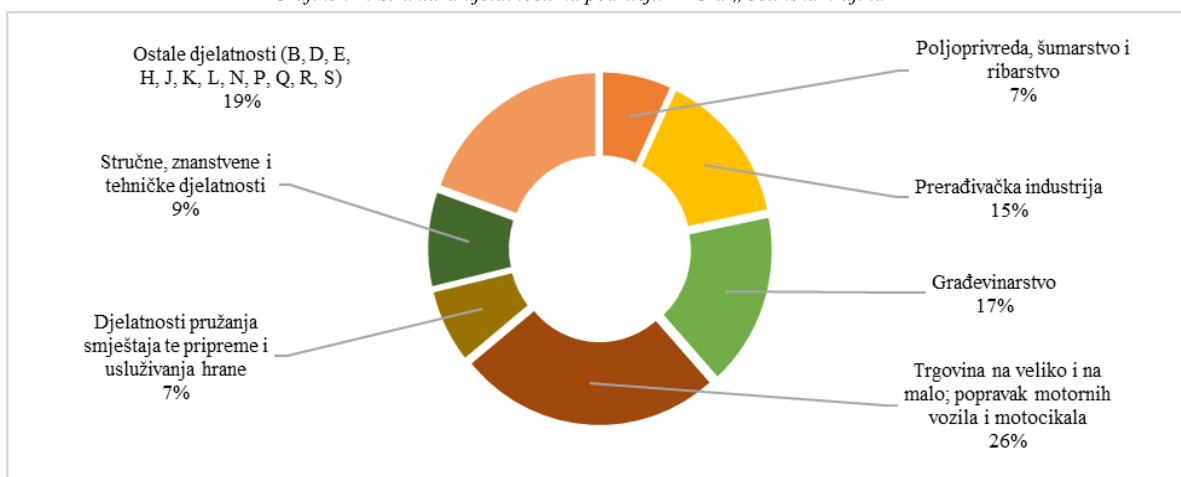
¹⁶ Izvor: Hrvatska elektroprivreda

¹⁷ Izvor: <http://www.vjetroelektrane.com/index.php>

¹⁸ Izvor: Splitsko-dalmatinska županija

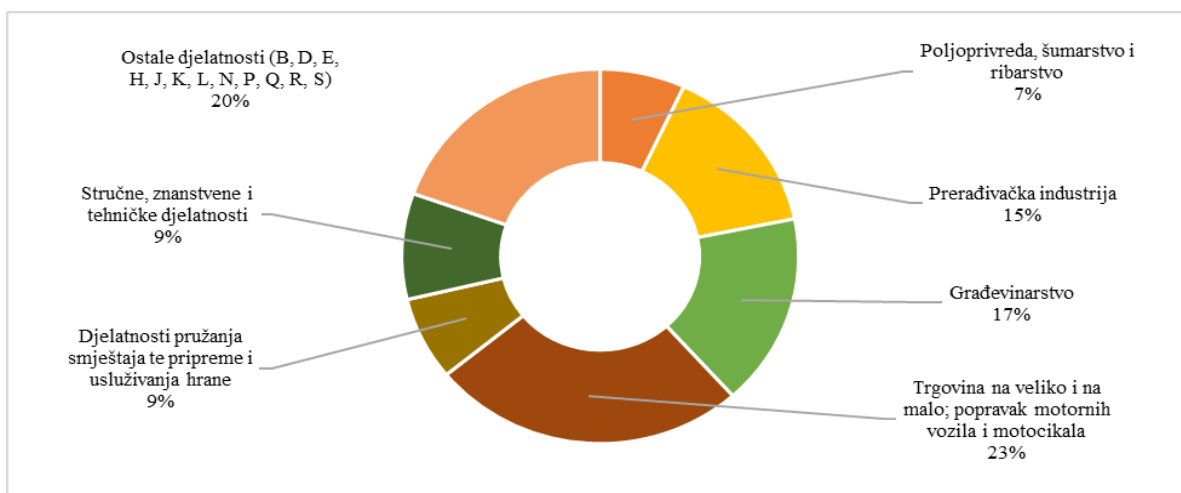
¹⁹ Od 17 878 stanova za stalno stanovanje na sustav odvodnje spojeno je 3000 kućanstava.

Grafikon 1: Struktura djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“

Izvor: FINA, 2016.

Grafikon 2: Struktura djelatnosti na području LAG-a Cetinska krajina 2018. godine

Izvor: FINA, 2018.

Poduzetnici čije je sjedište na području LAG-a „Cetinska krajina“ registraciju poduzeća vrše u Gospodarskoj komori u Splitu. Na području LAG-a 2014. g. bila su registrirana 404 trgovačka društva s 2.566 zaposlenih.²⁰ Prihodi poduzetnika s područja LAG-a u 2014. godini iznosili su 1.088.555,264 kn. Detaljna analiza trgovačkih društava na području LAG-a „Cetinska krajina“ prikazana je u prilogima VIII i IX ovoga dokumenta.

Tablica 4: Trgovačka društva na području LAG-a „Cetinska krajina“ (broj subjekata, broj zaposlenika, ukupni prihodi, neto dobit)

JLS	Broj subjekata/2018.	Broj zaposlenika/2018.	Ukupni prihodi/2018. (u kn)	Neto dobit/2018 (u kn)
Sinj	249/292	1599/1855	683.537.000,00/862.262.646,00	27.714.000,00/14.111.513,00
Trilj	90/106	434/583	194.648.524,00/244.120.502,00	4.928.303,00/10.333.656,00
Vrlika	15/21	61/122	28.636.765,00/59.703.817,00	1.035.467,00/6.512.728,00
Otok	17/25	216/266	84.503.463,00/98.289.975,00	2.117.757,00/6.073.783,00
Hrvace	33/43	256/321	97.229.512,00/117.463.220,00	967.748,00/815.454,60
LAG „Cetinska krajina“	404/487	2566/3147	1.088.555.264,00/1.381.840.160,00	36.763.275,00/45.186.226,00

Izvor: FINA, podatci za 2014./2018.

²⁰ Izvor: FINA, 2015., 2016. i 2018. g.

Od ukupno 404 trgovačka društva u 2014. g., 261 ih je bilo registrirano kao malo poduzeće, 138 kao mikro poduzeće, a pet kao srednje poduzeće.

Tablica 5: Trgovačka društva prema veličini na području LAG-a „Cetinska krajina“, podatci za 2014.

Veličina trgovačkog društva	Sinj	Trilj	Vrlika	Otok	Hrvace	Ukupno
Mikro	-	83	14	13	28	138
Mala	246	6	1	4	4	261
Srednja	3	1	-	-	1	5
Velika	-	-	-	-	-	0
UKUPNO	249	90	15	17	33	

Izvor: FINA, 2015.

U 2014. godini najveći broj poslovnih subjekata odnosio se na društva s ograničenom odgovornošću (170), a najmanje na ustanove (18) i jednostavna društva s ograničenom odgovornošću (27). Detaljna analiza poslovnih subjekata prema pravno ustrojbenom obliku prikazana su u Prilogu VIII ovoga dokumenta.

Tablica 6: Broj trgovačkih društava prema pravno ustrojbenom obliku na području LAG-a „Cetinska krajina“, podatci za 2014. godinu

JLS	Društvo s ograničenom odgovornošću/2018.	Ustanova/2018.	Zadruga/2018.	Ostali obveznici poreza na dobit/2018.	Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću/2018.
Vrlika	12/15	0/0	3/2	0/2	0/0
Trilj	59/69	1/0	15/14	5/5	10/12
Hrvace	24/32	0/0	4/4	0/1	5/6
Sinj	65/197	17/6	40/13	20/13	10/40
Otok	10/15	0/0	2/3	3/3	2/5
Ukupno LAG	170/328	18/6	64/24	28/24	27/63

Izvor: FINA 2015/2018., Grad Sinj

Prema podacima iz 2018. godine vidljivo je kako je u odnosu na 2015. godinu na području LAG-a Cetinska krajina intenzivirana poduzetnička aktivnost što se može vidjeti u povećanju društava s ograničenom odgovornošću, kako d.o.o., tako i j.d.o.o. Iz tablice 6 može se pretpostaviti kako su se poduzetnici uključeni u ustanove u zadruge odlučili na prijelaz u samostalnu djelatnost. Također, pretpostavka je kako još uvijek postoji sumnjičavost prema udruživanju i zajedničkom poduzetničkom djelovanju.

Obrti

Obrtnici čije je sjedište na području LAG-a „Cetinska krajina“ registraciju obrta vrše u Splitu. Prema podacima Obrtnog registra na području LAG-a nalazi se 624 registrirana obrta. Iz tablice 7 može se uočiti da je na analiziranom području 99,52 % nepovlaštenih obrta te da 97,44 % subjekata svoju djelatnost obavlja tijekom cijele godine.

Tablica 7: Obrti s područja LAG-a „Cetinska krajina“ 2016./2018.

Kategorija	Sinj	Trilj	Hrvace	Otok	Vrlika	LAG
Sveukupan broj obrta	360/384	139/139	55/52	47/49	23/26	624/650
Broj subjekata koji djelatnost obavljaju cijelu godinu	355/377	132/131	53/50	45/48	23/24	608/630
Broj subjekata koji djelatnost obavljaju sezonski	5/7	7/8	2/2	2/1	0/2	16/20
Broj nepovlaštenih obrta	358/382	138/139	55/52	47/49	23/26	621/648
Broj povlaštenih obrta	2/2	1/0	0/0	0/0	0/0	3/2

Izvor: MINPO, Obrtni registar, 2016. i 2018.

Tablica 7 nam pokazuje porast obrtničke aktivnosti na području LAG-a Cetinska krajina, posebice na području grada Sinja.

1.2.2. Institucije i mjere za podršku poduzetništvu

Na području LAG-a „Cetinska krajina“ nalaze se četiri gospodarske, radne i/ili poslovne zone koje se prostiru na ukupnoj površini od 263 ha. Najveća je gospodarska zona **Kukuzovac** u Sinju ukupne površine od 157 ha. Od čvora Dugopolje na autocesti Zagreb –Split zona je udaljena oko 10 km i to u pravcu Sinja. U potpunosti je komunalno uređena i s nje je osiguran odvoz otpada na gradski deponij. Poduzetnici i investitori u zoni oslobođeni su od plaćanja komunalnog doprinosa. Trenutno u njoj boravi 11 tvrtki koje zapošljavaju 200 radnika.

Radna zona **Kosore** u Gradu Vrlici prostire se na 16 ha. Od autoputa je udaljena 50 km, od željeznice 30 km, od zračne luke 80 km, a od morske luke 70 km. Poduzetnici koji posluju u ovoj zoni u potpunosti su oslobođeni plaćanja komunalnog doprinosa i komunalne naknade tri godine od početka proizvodnje. U radnoj zoni Kosore nalazi se šest pravnih subjekata s ukupno 15 zaposlenih. Proizvodno-uslužna gospodarska zona **Čaporice** u Gradu Trilju prostire se na površini od 40 ha, te broji 260 zaposlenih. U njoj je dostupna električna energija, voda te odvodnja i kanalizacija. Predviđene olakšice za poduzetnike koji obavljaju svoju djelatnost u ovoj gospodarskoj zoni uključuju oslobađanje plaćanja komunalnog doprinosa za proizvodne djelatnosti te mogućnost smanjenja obveze plaćanja komunalne naknade za čak 70 %. Poslovna zona **Vukove stine** u Općini Hrvace još je pretežito neizgrađena, a namijenjena je poslovnim, proizvodnim, prerađivačkim, trgovačkim, servisnim, skladišnim, komunalnim djelatnostima i ostalim pratećim sadržajima. Trenutno u zoni borave dvije tvrtke koje su tu izgradile svoje pogone. One zapošljavaju 25 radnika.

Institucije za podršku poduzetništvu nalaze se u Vrlici i Sinju. Razvojna agencija Vrla pruža pomoć poduzetnicima s područja Grada Vrlike i ima jednog zaposlenika. Na području Grada Sinja nalazi se Poduzetnički centar Sinj koji pruža podršku poduzetnicima, obrtnicima i poljoprivrednicima na cijelom LAG području, te Gospodarska zona Kukuzovac d.o.o., društvo za razvitak, izgradnju i upravljanje gospodarskom zonom pruža potporu poduzetnicima na području Grada Sinja.

Ostale jedinice lokalne samouprave u sastavu LAG-a nemaju institucije za podršku poduzetništvu.

1.2.3. Poljoprivreda i ruralni razvoj

Poljoprivredna proizvodnja analiziranog područja orijentirana je uglavnom na Sinjsko i Hrvatačko polje. Na području LAG-a ukupna površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 4.560,37 ha koje koristi ukupno 1.652 poljoprivredna gospodarstava (PG-a)²¹, što čini 15,31 % svih PG-ova na području Splitsko-dalmatinske županije. U tablici 8 prikazana je veličina površina PG-ova te njihov broj po jedinicama lokalne samouprave.

Iz tablice je vidljivo da ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području LAG-a pokriva 21,85 % poljoprivrednog zemljišta u Splitsko-dalmatinskoj županiji gdje se većinom radi o poljoprivrednim površinama veličine do tri hektara što govori o maloj ekonomskoj vrijednosti poljoprivrednih gospodarstava.

²¹ Izvor: APPRRR na dan 21. prosinca 2015. godine

Tablica 8: Poljoprivredno zemljište u ARKOD-u prema vrsti uporabe i broju poljoprivrednih gospodarstava u Splitsko-dalmatinskoj županiji i LAG-u na dan 21. prosinca 2015. godine

Područje	Ukupna površina (u ha)	Ukupan broj PG-ova
Sinj	1.221,36	764
Trilj	2.180,49	293
Vrlika	526,73	173
Otok	287,54	164
Hrvace	344,25	258
LAG „Cetinska krajina“	4.560,37	1.652
Splitsko-dalmatinska županija	20.867,05	10.685

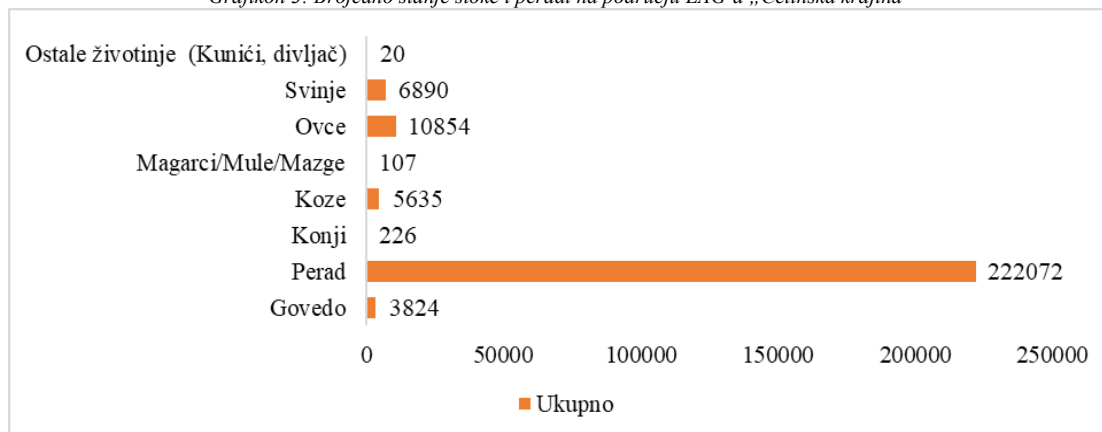
Izvor: APPRRR

Pregledom statistike koja se odnosi na stručnu spremu nositelja i članova poljoprivrednog gospodarstva (koji se nalaze i registrirani su na području jedinica lokalne samouprave koje su u sastavu LAG-a) može se zaključiti da najveći broj nositelja i članova ima završenu srednju školu (621), zatim nezavršenu osnovnu školu (309), a 294 ih ima završenu jedino osnovnu školu. Samo 28 nositelja i članova poljoprivrednih gospodarstava ima završen fakultet.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju iz 2015. g. na području LAG-a uzgojem stoke bavilo se 869 PG-ova što iznosi 30 %²² PG-ova Splitsko-dalmatinske županije.

Prema tim podacima u Cetinskoj krajini najviše se uzgaja perad (222.072 kljuna), ovce (10.810 grla), svinje (7.156 grla), koze (4.809 grla) i goveda (3.642 grla).

Grafikon 3: Brojčano stanje stoke i peradi na području LAG-a „Cetinska krajina“

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, 2018.

Uspoređujući podatke iz 2015. godine sa podacima iz 2018. godine (Grafikon 2) vidljivo je kako se, općenito, stočni fond povećao. Povećane su sve analizirane kategorije sa iznimkom uzgoja svinja.

Pregledom dostupnih statističkih podataka uočeno je da se najviše poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a registriralo za proizvodnju povrća, voća i vinove loze.²³ Osim prethodno

²² Broj poljoprivrednih gospodarstava koji se bave uzgojem stoke

navedenih kultura velik broj PG-ova na području LAG-a bavi se proizvodnjom žitarica, ljekovitog bilja i cvijeća. Cetinska krajina poznata je po uzgoju pčela i proizvodnji meda.

Tablica 9: Broj košnica i pčelara na području LAG-a iz Upisnika poljoprivrednika na dan 14. prosinca 2015. godine

Područje	Broj košnica	Broj PG-ova
Hrvace	806	12
Otok	390	10
Sinj	2.405	37
Trilj	447	12
Vrlika	197	4
LAG „Cetinska krajina“	4.245	75

Izvor: APPRRR, 2015.

Po trenutno dostupnim podacima iz rujna 2018. godine broj PG se povećao te iznosi 1689 što pokazuje trend rasta od 2%. Analiza podataka Agencije za plaćanje iz rujna 2018. pokazala je kako se najveći broj zainteresiranih poljoprivrednih gospodarstava javio na natječaje za mala poljoprivredna gospodarstva. Sa područja LAG-a Cetinska krajina u prva dva takva natječaja zaprimljena je ukupno 131 prijava, a odobreno je 120 projekata. Na natječaj Agencije za plaćanje iz mjere 4.1.1. „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ od 9 zaprimljenih prijava odobreno je pet dok za ostale natječaje korisnici s područja LAG-a Cetinska krajina nisu pokazali interes. Iz tog se može zaključiti kako korisnici s područja LAG-a Cetinska krajina pokazuju veliki interes za povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava. Također, i nadalje postoji veliki ineteres za natječaje za mala poljoprivredna gospodarstva obzirom da nositelji takvih PG-ova konstantno dolaze u ured LAG-a da se informiraju o predmetnim natječajima.

Prema podacima Uprave za ribarstvo u Općini Otok i Gradu Trilju uzgaja se slatkovodna riba pastrva. Od 2011. do 2014. godine vidljiv je pad njene proizvodnje za 98 %.²⁴

1.2.4. Turizam

Na analiziranom području postoji izuzetan potencijal za razvoj turizma koji se temelji na prirodnim bogatstvima i kulturno-povijesnoj baštini. Područje pokrivaju tri turističke zajednice (TZ Sinj²⁵, TZ Trilj i TZ Vrlika). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2015. godine na području LAG-a ostvareno je 14.368 turističkih dolazaka i 27.576, turističkih noćenja.²⁶ Pregledom grafikona 4 uočen je porast dolazaka turista, dok je broj njihovih noćenja bio promjenjiv. Najveći broj noćenja zabilježen je 2011. godine (29.887 osoba). Najveći broj dolazaka turista zabilježen je 2015. godine (14.368 gostiju).

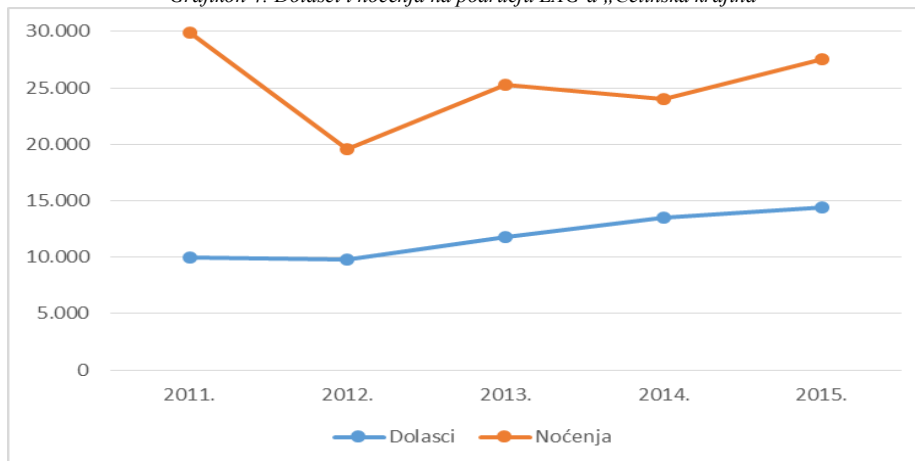
²³ <http://www.apprrr.hr/statistika-2015-1743.aspx>

²⁴ Ukupna proizvodnja pastrve 2011. godine iznosila je 1450,2 tone, dok je u 2014. godini zabilježen pad proizvodnje na 16,8 tona.

²⁵ TZ Sinj radi na promicanju i unaprjeđenju turizma Grada Sinja i Općine Hrvace.

²⁶ Podatci se odnose samo na gradove Sinj i Trilj, jer su za Vrliku bili nedostupni.

Grafikon 4: Dolasci i noćenja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Izvor: www.dzs.hr

U strukturi smještaja dominiraju kapaciteti kategorizirani s 3* i ukupno ih ima 43, od čega se 74,42 % odnosi na turističke apartmane²⁷. U kategoriji privatnih soba ima samo jedan najniže (2*) i jedan najviše (5*) kategoriziran smještajni kapacitet. Broj se ležajeva u 2015. godini povećao za 2 % u odnosu na 2011. godinu, dok se broj noćenja u istom razdoblju smanjio za 7,73 %. Broj ugostiteljskih objekata na području LAG-a u promatranom se razdoblju povećao za 48 %. Prema podacima TZ s područja LAG-a Cetinska krajina za 2016. godinu ukupan broj dolazaka i noćenja iznosi 50.319, a za 2017. 68.806 što pokazuje stalan uzlazni trend u dolascima i noćenjima na području LAG-a Cetinska krajina (približno 36 % u odnosu na 2017.).

Prema kategoriji objekata prevladavaju restorani i objekti koji pružaju usluge cateringa. Turističku ponudu upotpunjuju dvije vinske ceste ukupne duljine 18 km. U središtu LAG-a nalazi se jedan kongresni centar sa 150 mjesta. Za turiste motivirane kulturnom ponudom postoji mnoštvo lokaliteta za posjet, jer se na području LAG-a nalazi ukupno 76 kulturnih dobara. Kao dio turističke ponude treba spomenuti i 59 manifestacija koje se održavaju u pet jedinica lokalne samouprave koje su članice LAG-a. Ljubitelji cikloturizma imaju na raspolaganju 13 ruta koje prolaze kroz Grad Vrliku, Sinj, Trilj i okolna mjesta, a osim toga posjetitelji se mogu okušati u bogatoj ponudi sportskog turizma (rafting ponudi, kajakingu, lovu, ribolovu i ostalim adrenalinskim sportovima). Na području LAG-a postoje četiri kupališta smještena na Cetini.

Akumulacijsko jezero Peruča na rijeci Cetini nastalo je izgradnjom 56 m visoke brane u blizini sela Donji Bitelić, za potrebe HE Peruča. Tom prigodom potopljena su neka naselja i manastir Draganić sagrađen 1395. godine. Jezero predstavlja raj za sportove na vodi, posebno za veslanje. Grad Vrlika je u sklopu projekta „Od jezera do jezera – zeleni turizam“ izgradio veslački centar na zemljišnom prostoru od 6 ha na kojem se nalaze hangari za smještaj čamaca, glavni i pomoćni pontoni s opremom za spuštanje čamaca te pristupni asfaltni put.

U Sinju se nalazi jedno od najznačajnijih marijanskih svetišta Hrvatske, a 15. kolovoza organizira se tradicionalna proslava u čast Čudotvorne Gospe Sinjske – Velike Gospe. Svetište svake godine privuče na tisuće vjernika i izletnika koji posjetom zadovoljavaju duhovne, kulturne i sociološke potrebe. Međunarodnim projektom *Staza Gospi Sinjskoj* unaprijedila se turistička ponuda utemeljena na vjerskom turizmu. Projekt je rezultirao izgradnjom instalacija infrastrukture za obnovu staze duge 150 km koja se proteže od Grada Solina do Općine Prozor-Rama u Bosni i Hercegovini, a na području LAG-a postavljeno je 6 od ukupno 21 kontrolne

²⁷ Podatci za 2015. godinu

točke. Na području LAG-a nalaze se tri turistička informativna centra u kojima turisti mogu dobiti informacije o turističkoj ponudi područja.

1.2.5. Tržište rada

Zaposleni

U tablici 10 prikazana je struktura registriranih zaposlenih osoba prema području djelatnosti. Broj zaposlenika dominira u građevinarstvu, prerađivačkoj industriji te u djelatnosti javne uprave i obrane te obaveznom socijalnom osiguranju.

Tablica 10: Zaposleni prema području djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“

Područje djelatnosti	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i više	Ukupno po djelatnosti
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1	10	19	25	31	44	36	30	38	19	38	291
B Rudarstvo i vađenje	1	5	9	4	3	4	9	12	3	1	1	52
C Prerađivačka industrija	11	126	238	305	230	223	256	184	89	28	6	1.696
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	2	13	9	25	33	37	36	43	35	0	233
E Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnost sanacije okoliša	0	2	13	9	25	33	37	36	43	35	0	233
F Građevinarstvo	23	167	265	255	230	179	209	234	141	49	2	1.754
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	6	51	50	29	12	16	26	13	3	0	206
L Poslovanje nekretninama	0	2	2	3	1	0	1	2	2	0	0	13
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	16	41	49	25	29	28	25	17	11	1	242
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	14	31	40	34	40	52	26	14	4	0	256
O Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	11	127	179	166	248	214	172	109	74	32	3	1.335
P Obrazovanje	0	13	112	69	91	100	150	143	84	114	3	879
Nepoznato	2	1	5	6	7	2	0	6	4	3	1	37
Ukupno po dobnoj skupini	50	491	978	990	979	913	1.003	869	565	334	55	

Izvor: www.dzs.hr, Popis 2011.

U nastavku dokumenta prikazani su izvori financiranja stanovništva²⁸. Iz dostupnih podataka može se uočiti kako čak 51,68 % stanovništva nema registriran izvor prihoda. Sljedeća kategorija po brojnosti su stanovnici s prihodima od stalnog rada (39,95 % stanovništva) te stanovnici kojima je prihod starosna mirovina (12,56 % stanovništva).

Tablica 11: Izvori financiranja stanovništva s područja LAG-a „Cetinska krajina“

Glavni izvori sredstava za život	svi	muškarci	žene
Ukupni broj stanovnika	45.203	22.643	22.560
Prihodi od stalnog rada	11.334	7.066	4.268
Prihodi od povremenog rada	621	319	302
Prihodi od poljoprivrede	260	166	94
Starosna mirovina	4.455	2.316	2.139
Povremena potpora drugih	453	211	242
Bez prihoda	18.330	7.986	10.344
Nepoznato	18	10	8

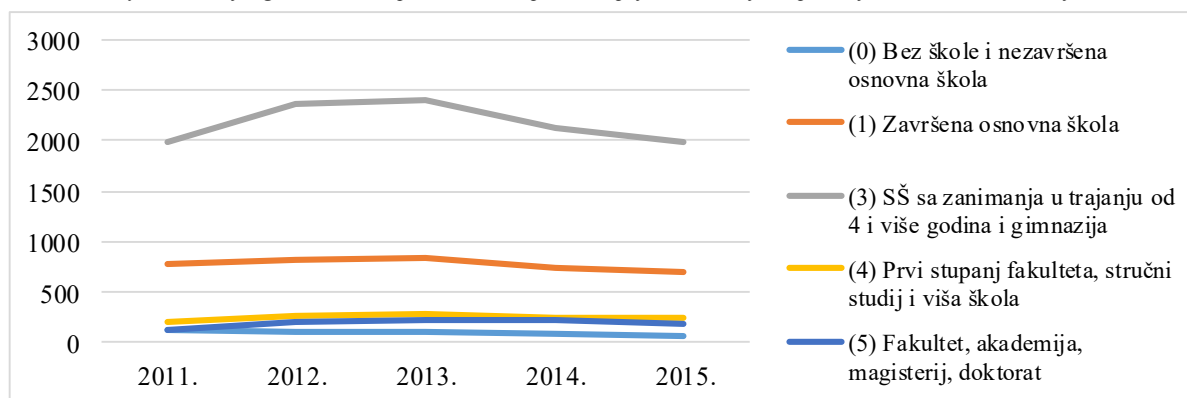
Izvor: www.dzs.hr

Nezaposleni

²⁸ Izvori financiranja stanovništva su prihodi od stalnog rada, prihodi od povremenog rada, starosna mirovina, ostale mirovine, prihodi od imovine, socijalne naknade, ostali prihodi i povremene potpore drugih.

Prema statističkom izvješću Državnog zavoda za statistiku 2015. g. na području LAG-a bila je nezaposlena 4.741 osoba (40,98 % muškaraca i 59,02 % žena). Ako se promatra broj nezaposlenih osoba prema stupnju obrazovanja, može se uočiti kako je 2015. g. najmanje nezaposlenih bilo s nezavršenom osnovnom školom i bez škole (67 osoba). Najveći broj nezaposlenih imao je završenu srednju školu do tri godine ili je bio osposobljen za KV²⁹ i VKV³⁰ radnika (2.374 osoba). Njih po brojnosti slijede osobe sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju od četiri i više godina te osobe sa završenom gimnazijom (1.997 osoba).

Grafikon 5: Broj registriranih nezaposlenih osoba prema stupnju obrazovanja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Izvor: www.dzs.hr

Korisnici mirovinskog osiguranja

Prema HZMO-u³¹ na području LAG-a 2015. godine bilo je registrirano 8.920 korisnika mirovina i 2.118 korisnika mirovina Hrvatske vojske i hrvatskih branitelja. S druge strane, na analiziranom području bilo je 6.955 osiguranika. Najviše ih je bilo osigurano kao radnika kod pravnih osoba (4.951), dok je najmanje bilo poljoprivrednika (109) kao i osiguranika zaposlenih kod međunarodnih organizacija u inozemstvu (1).

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Demografska analiza

Prema Popisu 2011. na području jedinica lokalne samouprave koje se danas nalaze u sastavu LAG-a živi 45.203 stanovnika. Ako se promatra broj stanovnika tijekom vremena, može se uočiti trend rasta od prvog službenog popisa 1857. godine.

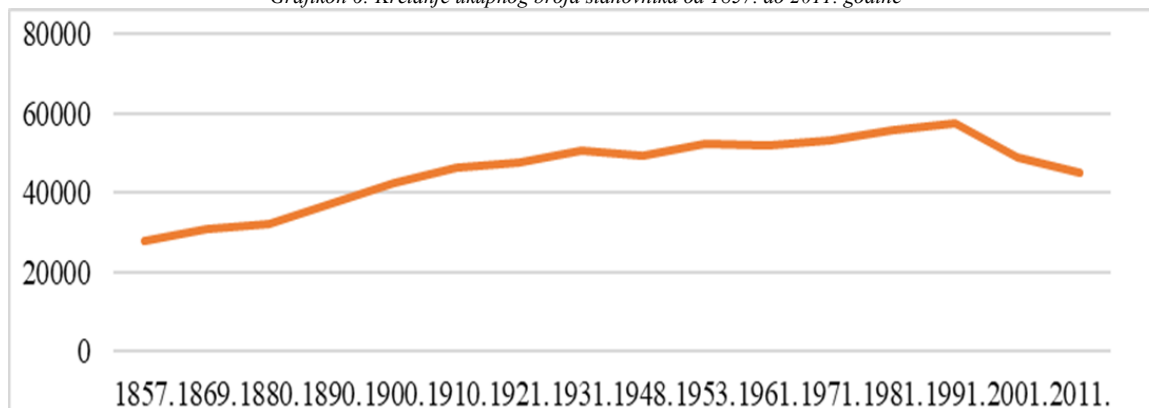
Najveći broj stanovnika na analiziranom području zabilježen je 1991. godine (57.370), nakon čega je zabilježen uzastopni pad tijekom sljedećih popisa stanovništva. Prema popisu iz 2011. g. prosječna gustoća naseljenosti na području LAG-a je 45,63 st./km².

²⁹ KV označava kvalificiranog radnika prema stručnoj spremi.

³⁰ VKV je oznaka za visoko kvalificiranog radnika.

³¹ HZMO je skraćenica za Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Grafikon 6: Kretanje ukupnog broja stanovnika od 1857. do 2011. godine

Izvor: www.dzs.hr

Prema popisu stanovništva 2001. godine koeficijent prosječne starosti na području LAG-a iznosio je 38,62 godine, a na sljedećem popisu 2011., zabilježeno je starenje stanovništva jer se koeficijent starosti povećao na 41,2 godine. Na temelju podataka iz 2011. godine najveći broj stanovnika LAG-a broji Grad Sinj (24.826), dok najmanje stanovnika ima u Gradu Vrlici (2.177). Iz istih izvora evidentno je da na analiziranom području obitava 65,74 % radno sposobnog stanovništva (15-64 godine).

Detaljna analiza (ne)zaposlenosti radno sposobnog stanovništva na području LAG-a prikazana je u poglavlju 1.2.5. Od 2011. do 2013. godine vidljiv je negativan prirodni prirast stanovništva u svim jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a, osim u Gradu Sinju koji je imao pozitivan prirast u 2011. i 2012. godini, nakon čega se 2013. godine pridružio ostalim jedinicama lokalne samouprave s negativnim prirodnim prirastom od 5 %. Iz službenih podataka moguće je zaključiti kako većinu stanovništva po narodnosti čine Hrvati. Prema popisu 2011. od sveukupnog broja stanovnika LAG-a samo je 1 % nacionalnih manjina.

Pregledom migracijskih obilježja može se uočiti kako se najveći broj stanovnika iselio u ostale županije Republike Hrvatske, a najmanje u inozemstvo. Migracijski saldo LAG-a je negativan s obzirom da je trend iseljavanja veći od trenda doseljavanja. U 2011. godini broj ukupno iseljenih povećan je za 94 stanovnika, dok je ukupan broj stanovnika koji su doseljeni na područje LAG-a smanjen za 23 stanovnika, čime se ukupni migracijski saldo znatno produbio.

1.3.2. Socijalna skrb

Brigu o socijalno osjetljivim skupinama s područja LAG-a vode tri ustanove za socijalnu skrb. U Vrlici se nalazi Centar za rehabilitaciju „Fra Ante Sekelez“ koji brine o osobama s tjelesnim, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima. U Centru trenutno boravi 172 osobe o kojima se brine 105 stalnih zaposlenika³². Obiteljski dom za starije i nemoćne osobe „Denis Paleško“ i „Marija Norac Kevo“ nalaze se u Sinju. Podatci o broju korisnika i zaposlenika ovih ustanova nisu bili dostupni.

Prema evidencijama Centra za socijalnu skrb Sinj broj korisnika socijalne skrbi na području LAG-a u 2015. godini u usporedbi s podacima iz prethodne godine bilježi porast korisnika. Od 2011. do 2015. godine najveći broj korisnika socijalne skrbi bili su korisnici doplatka za pomoć i njegu, a najmanje je bilo korisnika naknade povezane s obrazovanjem.

³² Izvor: rujan 2018.

1.3.3. Odgoj i obrazovanje

Prema podatcima Državnog zavoda za statistiku u odgojnoj 2013./2014. godini na području LAG-a nalazilo se 13 vrtića i njihovih podružnica. Godine 2011./2012. u vrtiće je bilo upisano 1248 djece, a 2013./2014. g. njih 1.311. Iz toga se može zaključiti da je u jednoj godini zabilježeno povećanje broja vrtićke djece za 4,81 %. U 2013./2014. godini o njima je skrbilo 147 zaposlenika vrtića. Na području LAG-a nalazi se 11 osnovnih škola i njihove 23 podružnice. U škole na području LAG-a 2011./2012. godine bilo je upisano 4.818 učenika, dok je u 2013./2014. godini taj broj pao na 4.476 učenika. U školskoj 2013./2014 godini na području LAG-a u osnovnim je školama radilo 412 osoba.

Na analiziranom području nalaze se četiri srednje škole od kojih dvije nude gimnazijsko obrazovanje, jedna strukovno i jedna tehničko-industrijsko obrazovanje. Sve se srednje škole nalaze u Sinju. U 2013./2014. godini u srednje se škole upisalo 1.994 učenika, dok je u 2011./2012. godini taj broj iznosio 1.832, što predstavlja povećanje upisane djece za 8,12 %. Školske 2013./2014. godine srednje škole na analiziranom području brojale su 200 zaposlenika. Uz redovno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje stanovnicima LAG-a omogućeno je i cjeloživotno obrazovanje u dvama ustanovama u Sinju. Javna ustanova za visokoškolsko obrazovanje ne postoji na prostoru koje obuhvaća LAG „Cetinska krajina“. Učenici srednjih škola s područja LAG-a svoje obrazovanje moraju nastaviti u većim gradskim središtima Republike Hrvatske. Pregledom statističkih podataka obrazovne strukture uočeno je da najveći postotak osoba na području LAG-a ima završenu srednju školu (55,75 %) i osnovnu školu (18,36 %). Zbrinjavajući podatak je da 4,67 % stanovništva na području LAG-a nema završene škole što predstavlja brojku od 1729 stanovnika.

Posljedica ovakve obrazovne strukture je vjerojatno u dobnoj strukturi LAG-a. Podatci ukazuju da struktura obrazovanih osoba na području LAG-a ne odgovara potrebama gospodarskih aktivnosti koje se odvijaju na području LAG-a, te je vidljivo da visoko obrazovanih osoba ima samo 9,16 %. Detaljni pregled obrazovne strukture prikazan je u prilogu XXIV ovog dokumenta.

1.3.4. Kultura i zaštita kulturne baštine

Kulturna baština analiziranog područja obuhvaća 76 kulturnih dobara iz Registra kulturnih dobara koja su navedena u Prilogu VI ovoga dokumenta. Na području LAG-a „Cetinska krajina“ nalazi se ukupno 13 knjižnica. Čak sedam osnovnih škola raspolaže vlastitom knjižnicom: tri u Sinju (OŠ Fra Pavla Vučkovića, OŠ Ivana Lovrića i OŠ Marka Marulića), OŠ Milana Begovića u Vrlici, OŠ Trilj u Trilju, OŠ Kamešnica u Otoku i OŠ Dinka Šimunovića u Hrvacama. Srednja strukovna škola bana Josipa Jelačića, Opća gimnazija Dinka Šimunovića i Franjevačka klasična gimnazija u Gradu Sinju, također imaju vlastitu knjižnicu. U svim navedenim naseljima postoje gradske knjižnice, izuzev u Hrvacama i Otoku.

Na području LAG-a „Cetinska krajina“ postoje četiri muzeja i jedna galerija. U muzejima i galerijama evidentirano je 14 zbirki te 14.519 eksponata. Kulturnu sliku analiziranog područja upotpunjuje Sinjsko pučko kazalište i kulturno umjetničke udruge koje čuvaju i njeguju izvornost, tradiciju i običaje, a djeluju u svim jedinicama lokalnih samouprava i gradova sa područja LAG-a. Časopisi koji se izdaju u jedinicama lokalne samouprave koje su članice LAG-a su *Cetinska vrila*, glasilo ogranka Matice hrvatske u Sinju te *Prozor*, glasnik Vrličana. Na području LAG-a postoji jedno kino, Gradsko kino Sinj. U mjestu Brnaze pokraj Sinja nalazi se

lokalitet nalazišta ostataka crkve sv. Mihovila, jedne od najznačajnijih starokršćanskih crkava u Europi.

1.3.5. Manifestacije

Na području LAG-a u svim jedinicama lokalne samouprave održavaju se manifestacije tijekom cijele godine (kulturne, tradicionalne, sportske, vjerske i gastronomske) koje zadovoljavaju potrebe stanovništva i turista. S obzirom na broj i oblik manifestacija koje se održavaju, područje ima potencijal za razvijanje specifičnih oblika turizma čime bi se produžio boravak domaćih i stranih turista na području LAG-a. Detaljan popis manifestacija se nalazi u prilogu XXIII ovog dokumenta.

1.3.6. Zdravstvo

Zdravstvene usluge na području LAG-a pružaju se u sklopu Doma zdravlja (DZ) Sinj i to na razini primarne, sekundarne i bolničke zdravstvene zaštite. Primarna se zdravstvena zaštita provodi kroz obiteljsku medicinu, pedijatriju, ginekologiju, dentalnu medicinu, patronažnu službu, medicinu rada i laboratorijsku dijagnostiku. Odjeli unutar Doma zdravlja u kojima se pružaju usluge sekundarne i bolničke zdravstvene zaštite su rodilište, odjel za hemodijalizu, fizikalnu terapiju, radiologiju, oftalmologiju, laboratorij i stacionar. U tablici 12 prikazani su odjeli Doma zdravlja.

Tablica 12: Odjeli Doma zdravlja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Područje	Obiteljska medicina	Pedijatrija	Ginekologija	Dentalna medicina	Medicina rada	Patronažna služba
Sinj		x	x	x		x
Vrlika	x			x		
Trilj	x			x		x
Otok				x		
Hrvace						

Izvor: Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije (2018.)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2013. godine zabilježeno je 504 smrtnih slučajeva na području LAG-a. Kod uzroka smrti može se reći da stanovnici analiziranog područja ne odstupaju od županijskog, ali ni hrvatskog prosjeka pa su najčešći uzroci njihovih smrti bile bolesti cirkulacijskog sustava (266 osoba), a nakon njih novotvorevine (124 osobe).

1.3.7. Sport i rekreacija

Na području LAG-a djeluju 72 sportske udruge. Za sportske aktivnosti koristi se nedovoljan broj objekata, a najviše ih je koncentrirano u Sinju. Na području LAG-a nalazi se jedna ustanova za upravljanje sportskim objektima *Česma* smještena u Vrlici. U Gradu Sinju djeluje Zajednica sportskih udruga. Sportski objekti na području LAG-a „Cetinska krajina“ su: stadioni, boćališta, sportske dvorane, teniski teren i bazen. U Cetinskoj krajini nalazi se i hipodrom, sportska zračna luka te infrastruktura za sportsku rekreaciju poput biciklističkih, atletskih, planinarskih i konjičkih staza.

1.3.8. Mjere zaštite ljudi i imovine

Područje koje obuhvaća LAG-a „Cetinska krajina“ u sastavu je Policijske uprave Splitsko-dalmatinske, Policijske postaje (PP) Sinj. Teritorijalna nadležnost PP-a Sinj obuhvaća svih pet jedinica lokalne samouprave koje se nalaze u LAG-u: gradove Sinj, Vrliku i Trilj te općine

Hrvace i Otok. Na području PP-a Sinj nalaze se administrativna središta jedinica lokalne samouprave i državne uprave, Općinski sud u Sinju i Općinsko državno odvjetništvo u Sinju. Policijska postaja Sinj na području svoje teritorijalne nadležnosti obavlja poslove temeljne, prometne i kriminalističke policije te upravne poslove (prijave promjene prebivališta i boravišta, izdavanje osobnih iskaznica, putovnica, prometnih i vozačkih dozvola, rješavanja statusnih pitanja stranaca, državljanstva i dr.). Na području LAG-a postoji jedno dobrovoljno vatrogasno društvo koje se sastoji od tri vatrogasne postrojbe (Sinj, Trilj i Vrlika).

Dobrovoljno vatrogasno društvo Grada Sinja odgovorno je za protupožarnu zaštitu na području Grada Sinja, općina Hrvace i Otok te kao stožerna vatrogasna postrojba za Cetinsku krajinu za gradove Trilj i Vrliku.

Tablica 13: Intervencije DVD-a Sinj³³

Vrsta intervencije	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2011.-2015.	2016.	2017.	% ³⁴
Tehnička	63	104	83	87	72	668	37	115	12,78 %
Građanski objekti	34	35	40	36	28	314	31	30	6,01 %
Otvoreni prostor	375	400	168	81	329	2.685	389	531	51,36 %
Ostalo	196	403	160	136	160	1.561	149	126	29,86 %
Ukupno	668	942	451	340	589	5.228	606	802	

Izvor: <http://www.dvd-sinj.hr/>

Zbog velikog broja intervencija, opsega područja koje obuhvaća DVD i potrebe za dodatnim profesionaliziranjem vatrogasne službe, Grad Sinj je 2018. godine osnovalo Javnu vatrogasnu postrojbu grada Sinja.³⁵

1.3.9. Stanovanje i javne zgrade

Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine napravljena je analiza stanovanja što je prikazano u tablici 14.

Tablica 14: Stanovanje i javne zgrade na području LAG-a „Cetinska krajina“

Područje	Stanovi za stalno stanovanje	Stanovi koji se koriste povremeno	Stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost	Površina u m ²
Sinj	9.183	33	29	757.662
Trilj	3.784	346	2	340.471
Hrvace	1.668	219	0	142.774
Otok	2.027	59	3	184.181
Vrlika	1.216	166	1	99.157
LAG	17.878	823	35	1.524.245

Izvor: www.dzs.hr

Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. ukupna površina stanova i stambenih kuća iznosi 1 524.245 m², što čini 8,34 % ukupne površine stanova i stambenih kuća u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Od ukupnog broja stanova i stambenih kuća, njih 95 % koristi se za stalno stanovanje, dok se preostalih 5 % koristi za obavljanje djelatnosti (iznajmljivanje turistima i ostale djelatnosti), odmor i rekreaciju te u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi.

³³ Broj intervencija obuhvaća i intervencije na području Općine Dicmo za koju je, također, nadležan DVD Sinj.

³⁴ Postotak u ukupnim intervencijama od 2011. do 2015. godine

³⁵ Izvor: Strategija Grada Sinja

Prosječna površina stana na području LAG-a „Cetinska krajina“ je 81,35 m² što je gotovo jednako prosječnoj veličini stana u Splitsko-dalmatinskoj županiji (81,95 m²).

1.3.10. Institucije regionalne i lokalne samouprave

Područje LAG-a „Cetinska krajina“ obuhvaća tri grada i dvije općine koje broje ukupno 84 zaposlenika u 2015. godini.

Tablica 15: Broj zaposlenika Jedinica lokalne samouprave koji se nalaze na području LAG-a „Cetinska krajina“

	Godina	Sinj	Vrlika	Trilj	Hrvace	Otok	Ukupno
Broj zaposlenika u JLS-u po godinama	2011.	47	7	12	7	8	81
	2012.	48	7	12	7	8	82
	2013.	48	7	12	7	8	82
	2014.	48	7	13	7	8	83
	2015.	48	7	14	7	8	84

Izvor: Jedinice lokalne samouprave

Na području LAG-a „Cetinska krajina“ postoji 52 mjesnih odbora koji su osnovani kao oblici mjesne samouprave radi ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. Najveći broj mjesnih odbora se nalazi u Gradu Trilju (20 mjesnih odbora), dok ih je najmanje u Općini Otok (4 mjesna odbora).

Sve potrebe jedinica lokalne samouprave koje se nalaze u sastavu LAG-a financiraju se iz proračuna, kojim su definirani svi prihodi i primici, rashodi i izdaci, njihova namjena i dinamika. Proračun je svojevrsni vodič za upravljanje jedinicom lokalne samouprave, jer predstavlja tekuću razradu strateških dokumenata i njihov financijski izraz. U nastavku je dan tablični prikaz Prihoda i Rashoda jedinica lokalne samouprave na području LAG-a „Cetinska krajina“.

Tablica 16: Prikaz prihoda i rashoda JLS-ova na području LAG-a „Cetinska krajina“

Jedinica lokalne samouprave	2015.		
	Prihodi u HRK	Rashodi u HRK	Razlika u HRK
Sinj	52.900.000,00	53.200.000,00	-300.000,00
Trilj	32.385.000,00	31.585.000,00	800.000,00
Vrlika	22.332.750,00	21.494.750,00	838.000,00
Otok	12.160.000,00	9.800.000,00	2.360.000,00
Hrvace	14.000.000,00	14.000.000,00	0,00
Ukupno LAG	133.777.750,00	130.079.750,00	3.698.000,00

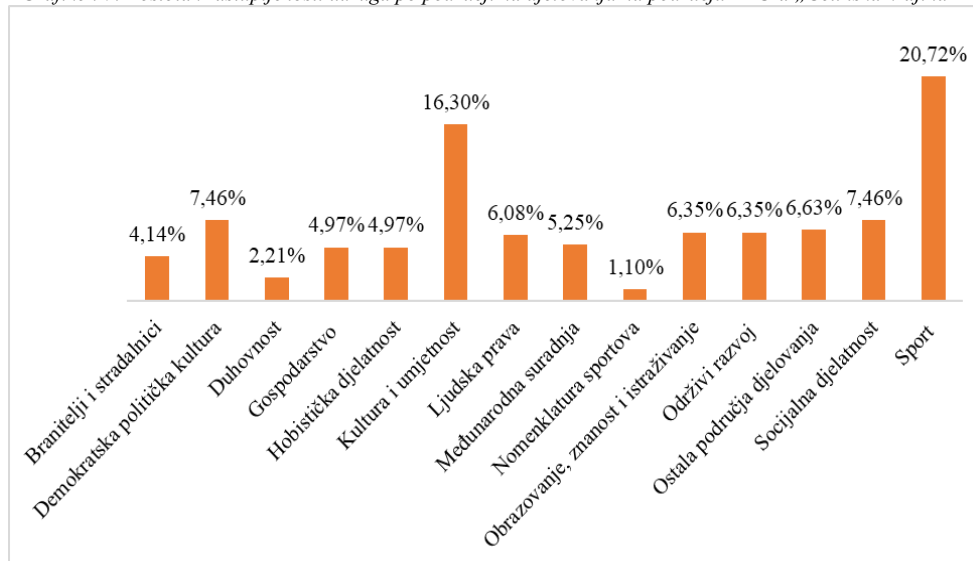
Izvor: JLS-ovi LAG-a „Cetinska krajina“

1.3.11. Civilno društvo

Prema podacima Ministarstva uprave, aktivne su 358 udruge različitog područja djelovanja. Udruge koje se nalaze na području LAG-a posvećene su raznim skupinama: djeci, mladima, osobama s invaliditetom, mladim obiteljima, osobama treće životne dobi i svima ostalima koji sudjeluju u životu zajednice.

Najveći broj udruga, njih 75, povezuju aktivan i zdrav sportski život (sportske udruge) stanovnika LAG-a „Cetinska krajina“. Uz sportske udruge najbrojnije su udruge koje potiču unapređenje kulture življenja, posebno mladih, te promoviranje kulturno-umjetničkih sadržaja (59 udruga).

Grafikon 7: Postotak zastupljenosti udruga po područjima djelovanja na području LAG-a „Cetinska krajina“³⁶

Izvor: Ministarstvo uprave

³⁶ Ukupni broj udruga iz Registra udruga ne podudara se s brojem udruga prema području djelovanja zato što udruge mogu biti registrirane za više djelatnosti.

2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

2.1. Snage, slabosti, prilike i prijetnje područja LAG-a

SNAGE	SLABOSTI
✓ povoljni klimatski uvjeti za poljoprivredu i stočarstvo ✓ obilje nezagađenih voda ✓ raspoloživost velikih površina poljoprivrednog zemljišta ✓ raspoloživost površina za stočarstvo, šumarstvo i uzgoj ljekovitog bilja ✓ bogato nasljeđe proizvodnje kvalitetnih proizvoda u poljoprivredi i stočarstvu ✓ raspoloživost vodnih resursa za uzgoj slatkovodne ribe ✓ značajan broj registriranih PG-ova na području LAG-a ✓ veliki broj malih PG-ova na području LAG-a ✓ bogato povijesno i kulturno nasljeđe područja LAG-a ✓ infrastruktura za razvoj poduzetništva (četiri poduzetničke zone i institucije za poticanje razvoja poduzetništva) ✓ visoka razina očuvanosti okoliša ✓ razvijena tradicija uzgoja konja i konjičkog sporta ✓ agrozona na području LAG-a za razvijanje kompetencija u poljoprivredi i stočarstvu ✓ dugogodišnja tradicija održavanja tradicionalnog Sajma pršuta u Sinju i razvijanje pršutarstva kao jake proizvodne grane ✓ zajednički lokalni identitet ✓ širok raspon mogućnosti za razvoj aktivnog turizma ✓ aktivnosti organizacija civilnog društva u jačanju socijalne kohezije ✓ na području LAG-a nema velikih zagađivača	✓ negativni demografski trendovi na području LAG-a ✓ zastarjela mehanizacija u poljoprivredi ✓ nedovoljna konkurentnost poljoprivrednika ✓ nedovoljna educiranost poduzetnika, posebice u poljoprivredi ✓ neumreženost poduzetnika ✓ nedovoljna valoriziranost tradicionalnih proizvoda na području LAG-a ✓ prevelika isparceliziranost poljoprivrednih površina ✓ veliki broj malih poljoprivrednih gospodarstava ✓ nesređeni vlasničko-pravni odnosi ✓ nedovoljna iskorištenost baštine u razvoju turizma ✓ neprilagođenost radnih vještina i znanja radno sposobnog stanovništva potrebama tržišta rada ✓ nerazvijenost proizvodne i prerađivačke industrije ✓ ograničen pristup brzom internetu u pojedinim područjima LAG-a ✓ turistička ponuda ne prati potrebe gostiju i ne razvija se u skladu s tim ✓ nerazvijenost cjelogodišnjeg turizma ✓ nedovoljni smještajni kapaciteti na području LAG-a ✓ nezadovoljavajuća uređenost, održavanost i obilježnost puteva i staza na području LAG-a. ✓ nedovoljna razvijenost male infrastrukture za provedbu sportsko-rekreacijskih, kulturnih i društvenih sadržaja ✓ nedovoljna razvijenost i zastupljenost sadržaja za djecu i mlade na području LAG-a ✓ nepostojanje sustava navodnjavanja ✓ nedovoljna educiranost zaposlenika javne uprave o povlačenju sredstava iz fondova EU-a ✓ nedovoljna educiranost PG-ova o kvaliteti tradicionalnih proizvoda ✓ niska platežna moć stanovništva ✓ visoka razina nezaposlenosti na području LAG-a
PRILIKE	PRIJETNJE

✓ povećana potražnja za specifičnim oblicima turizma³⁷ (trendovi rasta) ✓ rastući trend konzumiranja turističkih proizvoda baziranih na prirodnim resursima i tradicionalnim okusima ✓ EU sredstva iz Programa ruralnog razvoja ✓ EU sredstva za razvoj poduzetničkih i agrozona ✓ poticanje razvoja i unapređenja poljoprivrede i stočarstva europskim i nacionalnim sredstvima ✓ sredstva za podršku LAG-a kroz Podmjeru 19.2. ✓ sve veća valorizacija ekološkog uzgoja ✓ dostupna sredstva iz prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje ✓ rast potražnje za poljoprivrednim proizvodima s dodatnom vrijednošću ✓ umrežavanje na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini ✓ pokrenuti procesi na lokalnoj razini za valorizaciju kulturne baštine ✓ unapređenje kvalitete smještaja i turističke ponude ✓ potencijal u proizvodnji hrane uz razvijanje alternativnih distribucijskih kanala ✓ potencijal za rast primarne poljoprivredne proizvodnje kroz jačanje malih PG-ova ✓ blizina i povezanost sa Splitom kao regionalnim središtem ✓ mogućnost uvođenja super brzog interneta na područje LAG-a ✓ potencijal za razvoj konjičkog sporta i uzgoja konja ✓ nove tehnologije za povećanje produktivnosti na raspolaganju poljoprivrednicima i stočarima ✓ diversifikacija poljoprivrednih gospodarstava ✓ mogućnost uspostave partnerskih odnosa sa europskim i hrvatskim LAG-ovima ✓ mogućnost razvoja trgovačkih marki lokalnih proizvoda aktivan rad LAG-a	✓ pandemija COVID-19 ✓ odlazak radno aktivnog stanovništva (odlazak mladih, napuštanje sela) ✓ dumping cijena od strane velikih trgovačkih lanaca ✓ manjak kontrole kvalitete na tržištu hrane ✓ spora i neučinkovita administracija na regionalnoj i nacionalnoj razini ✓ velika porezna opterećenja ✓ parafiskalni nameti ✓ opterećenost birokratskim propisima ✓ nereguliranost tržišta ✓ nedovoljno dobra stručna podrška u sektoru poljoprivrede i stočarstva ✓ nedovoljna kontrola zaštite okoliša ✓ propadanje kulturnih i arheoloških spomenika ✓ nepostojanje mehanizama za zaštitu vode ✓ nema jasne i pregledne slike uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda ✓ nelikvidnost na tržištu ✓ nedostatak suradnje javnog i privatnog sektora ✓ razvijena siva ekonomija ✓ klimatske promjene ✓ neusklađenost lokalnih, regionalnih i nacionalnih strategija ✓ nerazumne prepreke u strategijama i prostornim planovima (lokalne, regionalne, nacionalne) ✓ depopulacija stanovništva sa područja LAG-a ✓ neriješeni imovinsko-pravni odnosi ✓ manjak educiranog kadra za pripremu i provedbu projekata
---	--

Radna grupa formirana za izradu izmjene ove strategije na osnovu analize postojećeg stanja, te SWOT analize, utvrdila je kako su se promijenile razvojne potrebe i razvojni problemi područja u odnosu na probleme i potrebe koji su bili identificirani prilikom izrade LRS. Detektirani problemi i potrebe prikazani su u tablici 17.

Prilikom četvrte po redu izmjene LRS zaključeno je kako su razvojni problemi i potrebe ostali u većoj mjeri jednaki stoga nije bilo potrebe u intervenciji istih.

³⁷ Specifični oblici turizma su avanturistički, kulturni, sportski, lovni, robinzonski turizam i sl.

Tablica 17: Razvojni problemi i razvojne potrebe LAG-a „Cetinska krajina“

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedovoljna razvijenost poljoprivrednih gospodarstava	Ojačati konkurentnost PG-ova i njihovu prepoznatljivost na tržištu.
Nedovoljno razvijena infrastruktura i neprilagođenost temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva	Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva s ciljem poboljšanja kvalitete života.
Nedovoljno znanje u brendiranju baštine i tradicijskih proizvoda	Suradnja i prijenos znanja i vještina dobre prakse pri brendiranju baštine i tradicijskih proizvoda
Nedovoljna aktivnost i educiranost lokalnog stanovništva po pitanju mogućnosti suradnje različitih segmenata lokalne zajednice usmjerene održivosti ruralnog razvoja	Osnaživanje lokalnog stanovništva i podizanje svijesti o mogućnostima suradnje kroz partnerstva različitih segmenata u zajednici temeljenih na LEADER pristupu.

3. OPIS CILJEVA LRS-A TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRS-A UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE IZLAZNE POKAZATELJE ILI REZULTATE

3.1. Vizija, misija i razvojni ciljevi LAG-a „Cetinska krajina“

Vizija LAG-a „Cetinska krajina“ predstavlja strateške razvojne smjernice za šestogodišnje razdoblje.

Radna skupina za izradu izmjene strategije na osnovu identificiranih novih razvojnih problema i potreba područja predložila je izmjenu vizije LAG-a „Cetinska krajina“ zbog bolje usklađenosti te vizije s detektiranim problemima i potrebama. Predložena vizija ima svoj kontinuitet u navedenom razdoblju i referira se na ključne točke razvoja. Vizija LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014. – 2020. glasi:

Vizija LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014. – 2020. Glasi

Cetinska krajina je područje prepoznatljivog identiteta u kojem živi zadovoljno stanovništvo gdje snažna i konkurentna poljoprivredna djelatnost predstavlja temelj razvoja poduzetništva uz dostupnu i prilagođenu infrastrukturu i razvijene temeljne usluge.

Misija LAG-a Cetinska krajina

Stvaranje platforme za podršku održivom ekonomskom rastu, jačanje suradnje i njegovanje lokalne baštine i identiteta.

“Strateški ciljevi LAG-a „Cetinska krajina“

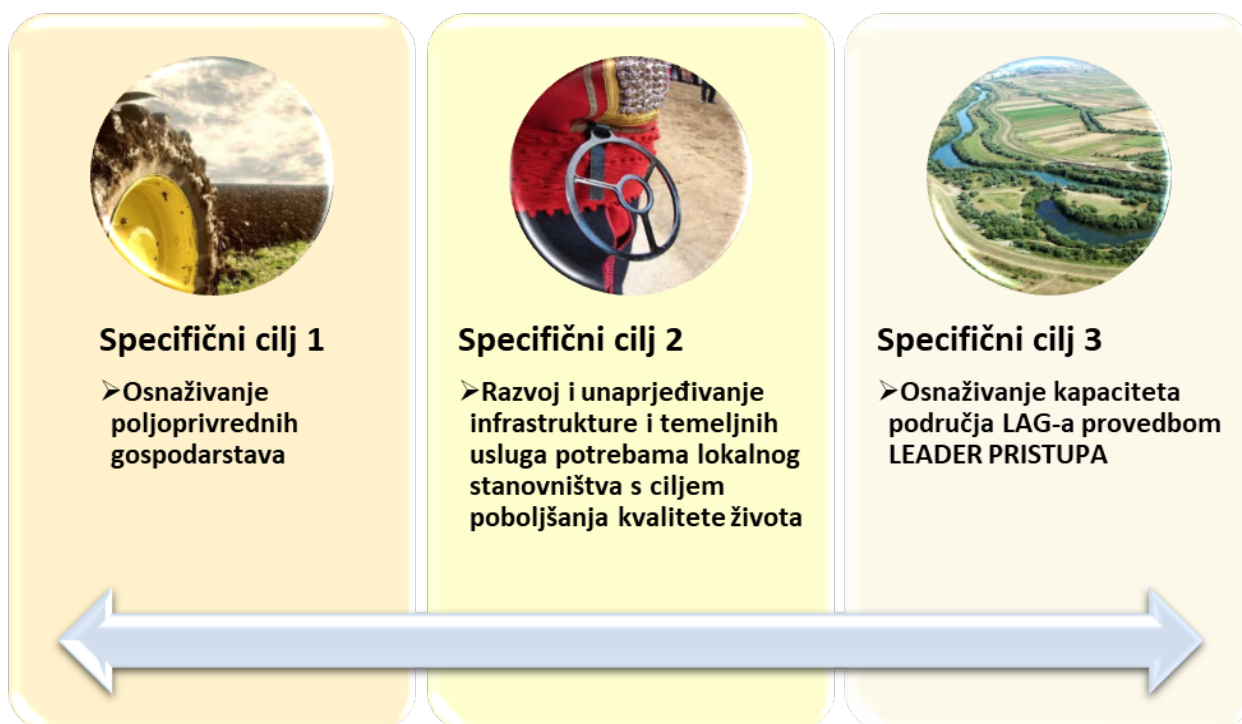
Strateški ciljevi predstavljaju željeni smjer razvoja Cetinske krajine i definiramo ih kao postignuća koja LAG „Cetinska krajina“ namjerava ostvariti, pri čemu treba uzeti u obzir ograničenost financijskih mogućnosti u provedbi LRS. Strateškim se ciljevima daje naglasak na potrebu i mogućnost razvojnih potencijala Cetinske krajine. Temeljem Analize stanja, odrađenih fokus grupa, SWOT analize i rada radne grupe za izradu izmjene ove LRS definirana su tri strateška cilja (SC-a).

Radna grupa za izradu izmjene LRS temeljem analize postojećeg stanja, SWOT analize, razvojnih problema i potreba došla je do zaključka kako se prijašnji strateški cilj „Jačanje lokalnog poljoprivrednog tržišta kroz stvaranje izravnih kanala prodaje na lokalnoj razini, poticanje važnosti, kvalitete i tradicionalne proizvodnje“ ne uklapa u trenutne potrebe i mogućnosti razvoja LAG područja, te stoga ne može biti sastavni dio ove strategije.

Naime, analizom interesa korisnika sa područja LAG-a Cetinska krajina došlo se do zaključaka kako su lokalna poljoprivredna gospodarstva na području LAG-a „Cetinska krajina“ bazirana uglavnom na primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji uz izrazito visoku razinu skepse prema

organizacijskim oblicima udruživanja, te stoga ne iskazuju potrebu za realizacijom navedenog cilja.

LAG će svojim aktivnostima kroz provedbu podmjere 19.4. nastojati animirati i educirati lokalno stanovništvo i poljoprivredna gospodarstva o prednostima udruživanja, te finaliziranja proizvoda, i potencijalnoj koristi od tih oblika djelovanja kako za njih, tako i za širu zajednicu.

3.2. Ciljevi, prioriteti i mjere LRS-a za područje LAG-a utemeljeni na mogućnostima PRR-a 2014. - 2020.

STRATEŠKI CILJ 1 „Osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava“:

Održivi razvoj gospodarstva jedan je od glavnih ciljeva razvoja područja LAG-a „Cetinska krajina.“ Osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava kroz povećavanje njihove konkurentnosti i prepoznatljivosti na tržištu jedna je od glavnih komponenti postizanja te održivosti.

Do ostvarenja ovoga cilja pokušat ćemo, prije svega, doći kroz povećanje kvalitete i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, te povećanog zapošljavanja odnosno zadržavanja stanovništva u ruralnom području.

Svrha ovog cilja je povećati broj poljoprivrednih gospodarstava koji će stvoriti restrukturirana i/ili modernizirana poljoprivredna gospodarstva; te modernizirati tehnologiju proizvodnje.

STRATEŠKI CILJ 2 „Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva s ciljem poboljšanja kvalitete života“:

Nedovoljno razvijena infrastruktura i neprilagođenost temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva u vremenu modernih tehnologija i stupnja razvoja društva spada među najveće prepreke napretku područja LAG-a „Cetinska krajina“.

Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i prilagođavanje temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva za cilj ima poboljšanje zadovoljstva i ukupne kvalitete života. Svako ulaganje u pokretanje, proširenje ili poboljšanje lokalnih temeljnih usluga možemo promatrati kao dobitak za zajednicu, a svako ulaganje u infrastrukturu koja omogućava kvalitetnije ispunjavanje slobodnog vremena i organizaciju kulturnih i društvenih aktivnosti kao zalag za ostanak stanovništva na području Cetinske krajine.

STRATEŠKI CILJ 3 „Osnaživanje kapaciteta područja LAG-a provedbom LEADER pristupa Osnaživanje kapaciteta područja LAG-a provedbom LEADER pristupa“:

Suradnja je jedna od osnova uspješnog provođenja aktivnosti, ali da bi suradnja bila moguća potrebno joj je pristupiti tako da znamo što želimo i na koji način to želimo postići. Nedovoljno znanje u brendiranju baštine i tradicijskih proizvoda jednako kao i nedovoljna aktivnost i educiranost lokalnog stanovništva po pitanju suradnje različitih segmenata zajednice može predstavljati problem pri napredovanju u željenim područjima aktivnosti.

Zbog toga se, provedbom ovog strateškog cilja, želi potaknuti aktivnost stanovništva u prijenosu znanja i vještina dobre prakse pri brendiranju lokalne zajednice i sudjelovanja u razvoju lokalne zajednice. Osnovna načela kojim se vodimo prilikom primjene ovoga strateškog cilja odgovaraju osnovama LEADER metodologije kroz pristup „odozdo prema gore“, razvoj lokalnih partnerstava u pristupima i djelovanju, inovativnost i integralni pristup, umrežavanje i suradnju koji zajedno doprinose pokretanju zajednice i uključivanju u razvojne procese.

Tablica 18: Shema vizije, ciljeva i aktivnosti LAG-a „Cetinska krajina“

VIZIJA: <i>Cetinska krajina je područje prepoznatljivog identiteta u kojem živi zadovoljno stanovništvo gdje snažna i konkurentna poljoprivredna djelatnost predstavlja temelj razvoja poduzetništva uz dostupnu i prilagođenu infrastrukturu i razvijene temeljne usluge.</i>				
OPĆI CILJ: <i>Stvaranje platforme za podršku održivom ekonomskom rastu, jačanje suradnje i njegovanje lokalne baštine i identiteta.</i>				
Specifični cilj 1: Osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava		Specifični cilj 2: Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva s ciljem poboljšanja kvalitete života		Specifični cilj 3: Osnaživanje kapaciteta područja LAG-a provedbom LEADER pristupa
Prioritet 1.1. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim poslovnim subjektima u konkurentnim i održivim projektima		Prioritet 2.1. Razvoj infrastrukture koja potiče unaprjeđivanje lokalnih, kulturnih i sportskih sadržaja		Prioritet 3.1. Jačanje kapaciteta LAG-a
Mjera:1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (PRR 4.1.1.)		Mjera:2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (PRR 7.4.1.)		Mjere:3.1.1. Tekući troškovi i animacija (PRR 19.4.)
Mjera:1.1.2. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (PRR 6.3.1.)				Mjere:3.2.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-ova. (PRR 19.3.2.)

Izvor: Izrada autora

3.3. Opis mjera uključujući definiranje korisnika, kriterija prihvatljivosti

Kako bismo obrazložili način ostvarenja strateških ciljeva definiranih u ovoj LRS, važno je objasniti operacije pomoću kojih nastojimo doći do njihove realizacije. Te operacije još nazivamo i mjerama i one se u pravilu odnose na buduće natječaje LAG-a temeljem kojih se financiraju odabrani projekti za koje maksimalan iznos vrijednosti projekta može biti do 100.000 EUR. Mjere se odnose na razvojne probleme i potrebe Cetinske krajine koje su definirane analizom stanja i SWOT analizom, ali i djelovanjem radne grupe formirane za izmjenu ove strategije. U nastavku su prikazani ciljevi i aktivnosti LRS-a te njihovo povezivanje s tipom operacije iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020. U tablicama koje slijede prikazat ćemo svaku od mjera, opis mjere, korisnike mjera, uvjete prihvatljivosti, pokazatelje, visinu i intenzitet potpore, te doprinos mjera međusektorskim ciljevima.

Tablica 19: Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, opis mjere

Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	
Opis mjere	Provođenjem ovoga tipa operacije odgovoriti će se na probleme nedovoljne razvijenosti PG-ova. Jačanjem njihove infrastrukture direktno će se utjecati na povećanje konkurentnosti i omogućit će im se povećanje poljoprivredne proizvodnje. Osnova ulaganja kroz ovaj tip operacije odnosi se na modernizaciju opreme i gradnju potrebne infrastrukture te unapređivanje proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, što će doprinijeti zaštiti okoliša (korištenju opreme, tehnologije i načinu gradnje koji imaju pozitivan utjecaj na okoliš). Provođenjem ovih aktivnosti povećat će se održivost PG-ova na području LAG-a i omogućit će im se poboljšanje gospodarskih rezultata modernizacijom i restrukturiranjem.
Povezanost sa PRR RH 2014.-2020.	Mjera 04.: Ulaganja u fizičku imovinu Podmjera 4.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva, Tip operacije 4.1.1.
Doprinos prioritetnom i fokus području	Fokus područje 2A, Prioritet P2
Doprinos međusektorskim /horizontalnim ciljevima	Poboljšavanje učinkovitosti pri zaštiti okoliša kroz povećanu energetska učinkovitost i prevenciju negativnog utjecaja uzrokovanog klimatskim promjenama.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Prihvatljivi korisnici	Prihvatljivi korisnici su fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika i proizvođačke organizacije priznate sukladno posebnim propisima kojima se uređuje rad proizvođačkih organizacija. Ekonomska veličina prilikom prijave na natječaj ne smije biti manja od 6.000 EUR za ulaganje u sektor voća, povrća i cvijeća te manja od 8.000 EUR za ulaganje u ostalim sektorima u skladu s PRR i relevantnim Pravilnikom.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.

Kriteriji odabira	Kriteriji odabira odnose se na ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva, trajanje poslovanja korisnika, novostvorena radna mjesta, prioritetne sektore (stočarstvo, vočarstvo, uključujući vinogradarstvo, povrtlarstvo), tip ulaganja, mlade poljoprivrednike, fokus područja, a detaljnije su prikazani u Prilogu XIX.
Rezultati	Povećana konkurentnost i prepoznatljivost poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a „Cetinska krajina“ uslijed provedene modernizacije i restrukturiranja.
Pokazatelji	Najmanje tri poljoprivredna gospodarstva primatelja potpore za modernizaciju i restrukturiranje PG-a.
Visina potpore	5.000 – 30.000 EUR ³⁸
Intenzitet potpore	50 % + 20 % za mlade poljoprivrednike
Udio financijske alokacije iz LRS	3,07 %
Udio financijske alokacije iz 19.2.	4,03 %
Vrijeme provedbe	2019. – 2023.

Tablica 20: Mjera 1.1.2. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava, opis mjere

Mjera 1.1.2. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	
Opis mjere	Cilj operacije je pomoći malim gospodarstvima u prijelazu na tržišno orijentiranu proizvodnju kako bi postala komercijalno održiva i konkurentna na tržištu.
Povezanost sa PRR RH 2014.-2020.	Mjera 06.: Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja Podmjera 6.3.. Potpora za pokretanje poslovanja za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava, Tip operacije 6.3.1.
Doprinos prioritetnom i fokus području	Fokus područje 2A, Prioritet P2
Doprinos međusektorskim /horizontalnim ciljevima	Poboljšavanje učinkovitosti pri zaštiti okoliša kroz povećanu energetska učinkovitost i prevenciju negativnog utjecaja uzrokovanog klimatskim promjenama kroz ulaganje u nove tehnologije u proizvodnji i preradi.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020.
Prihvatljivi korisnici	Prihvatljivi korisnici su mala poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika čija je ekonomska veličina prilikom prijave na natječaj od 2.000 do 7.999 EUR u skladu s PRR i relevantnim Pravilnikom.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Kriteriji odabira	Kriteriji odabira odnose se na ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva, kriterij lokacije ulaganja, kriterij ulaganja u sektore te aktivnosti koje pozitivno utječu na okoliš, a detaljnije su prikazani u Prilogu XX.
Rezultati	Povećana konkurentnost i prepoznatljivost poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a „Cetinska krajina“

³⁸ U protuvrijednosti HRK po tečaju EUR-a definiranog pojedinim Natječajem

Pokazatelji	Najmanje 50 poljoprivrednih gospodarstava primatelja potpore u sklopu provedbe LRS.
Visina potpore	15.000 EUR ³⁹
Intenzitet potpore	100 %
Udio financijske alokacije iz LRS	53,27 %
Udio financijske alokacije iz 19.2.	69,92 %
Vrijeme provedbe	2019. – 2023.

Tablica 21: Mjera 2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu, opis mjere

Mjera 2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu	
Opis mjere	Cilj ove mjere je poboljšavanje kvalitete života na području LAG-a „Cetinska krajina“ kroz razvoj infrastrukture i lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, te poboljšanje uvjeta za kvalitetno provođenje slobodnog vremena i izvođenje kulturnih aktivnosti.
Povezanost sa PRR RH 2014.-2020.	Mjera 07.: Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima Podmjera 7.4. Potpora za ulaganje u uspostavu, poboljšanje ili širenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu. Tip operacije 7.4.1.
Doprinos prioritetnom i fokus području	Fokus područje 6B, Prioritet P6
Doprinos međusektorskim /horizontalnim ciljevima	Poboljšavanje svjesnosti o važnosti zaštite okoliša kroz inovativan pristup i poticanje ulaganja koje smanjuje negativan utjecaj na okoliš.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Prihvatljivi korisnici	Prihvatljivi korisnici su jedinice lokalne samouprave, trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave, javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači JLS osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija; udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo u skladu s PRR i relevantnim Pravilnikom.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Kriteriji odabira	Kriteriji odabira odnose se na tip ulaganja/prioritetno ulaganje, zapošljavanje, doprinos kvaliteti života, a detaljnije su prikazani u Prilogu XXI.

³⁹ Isto

Rezultati	Poboljšanje temeljnih usluga, infrastrukture i kvalitete života.
Pokazatelji	Najmanje 10 subjekata primilo je potporu u sklopu provedbe LRS
Visina potpore	Min. 15.000 EUR; Max 20.800,00 EUR ⁴⁰
Intenzitet potpore	Do 100 % u skladu s indeksom razvijenosti prema Pravilniku za Mjeru 07 PRR RH 2014. – 2020.
Udio financijske alokacije iz LRS	19,85%
Udio financijske alokacije iz 19.2.	26,05%
Vrijeme provedbe	2019. – 2023.

Tablica 22: Tekući troškovi i animacija, opis mjere

Mjera 3.1.1. Tekući troškovi i animacija	
Opis mjere	Kroz ovu mjeru pruža se potpora odabranom LAG-u za provedbu aktivnosti i financiranja tekućih troškova i animacije.
Povezanost sa PRR RH 2014.-2020.	Mjera 19.: LEADER - CLLD Podmjera 19.4. Tekući troškovi i animacija.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Prihvatljivi korisnici	LAG „Cetinska krajina“.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Pokazatelji	Najmanje 5 aktivnosti animacije, najmanje dva novostvorena radna mjesta
Visina potpore	Do 25 % iznosa javne potpore za podmjere 19.2 i 19.3
Intenzitet potpore	Do 100 % prihvatljivih troškova.
Udio financijske alokacije iz LRS	Do 25 % iznosa javne potpore za podmjere 19.2 i 19.3
Vrijeme provedbe	2016. – 2023.

Tablica 23: Provedba aktivnosti suradnje LAG-ova

Mjera 3.2.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-ova	
Opis mjere	Kroz ovu mjeru dodjeljuje se potpora za provedbu međuteritorijalnih i transnacionalnih projekata suradnje
Povezanost sa PRR RH 2014.-2020.	Mjera 19.: LEADER - CLLD Podmjera 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a, Tip operacije: 19.3.2.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Prihvatljivi korisnici	LAG-ovi odabrani unutar podmjere 19.2.

⁴⁰ U protuvrijednosti HRK po tečaju EUR-a definiranog pojedinim Natječajem

Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.
Pokazatelji	Najmanje 1 projekt suradnje proveden, uspostavljena suradnja s najmanje jednom partnerskom organizacijom
Visina potpore	Do 100.000 EUR
Intenzitet potpore	Do 100 % prihvatljivih troškova.
Udio financijske alokacije iz LRS	5 % dodijeljenog iznosa javne potpore za podmjeru 19.2, a najviše 100.000 EUR u protuvrijednosti hrvatskih kuna prema tečaju Europske komisije. Za podmjeru 19.3.1. može se koristiti do 20 % alokacije za podmjeru 19.3.
Vrijeme provedbe	2021-2023.

3.4. Međusobna interakcija dijelova LRS

Analiza stanja utvrdila je snage, slabosti, prijetnje i prednosti područja LAG-a „Cetinska krajina“ temeljem kojeg su identificirane mjere PRR usmjerene k postizanju postavljenih ciljeva. Radna skupina koja je formirana za izradu izmjene ove strategije, temeljem analize stanja, zaključila je kako su problemi i potrebe definirani ovom strategijom odraz stvarnog stanja na terenu, te odražavaju potrebe korisnika s područja LAG-a.

Područje Cetinske krajine područje je bogato potencijalom, kako gospodarskim i društvenim, tako i kulturno-tradicijskim. Ciljevi definirani u ovoj strategiji međusobno se nadopunjuju i usmjereni su prema ostvarivanju tog potencijala. Osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava, kao prvi strateški cilj, prvi je korak ka ostvarivanju tog potencijala. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti dovode do jačanja poljoprivrednih gospodarstava na tržištu ojačavajući tako ekonomsku pojavnost i potencijal čitavog analiziranog područja.

Ekonomska snaga i društvo nedvojivo su povezani. Stoga, razvoj i unaprijeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga s ciljem poboljšanja kvalitete života kao drugi strateški cilj ne možemo promatrati odvojeno od prvog. Povećanjem ekonomske snage i zastupljenosti, neizbježno dolazi do osnaživanja financijskog potencijala za razvoj infrastrukture i društvenih i kulturnih sadržaja koji su usmjereni smanjenju depopulacije, ostanku mladog i radno sposobnog stanovništva na području LAG-a, te daljnjem osnaživanju kako gospodarstva tako i zajednice u cjelini. Vidljivo je kako su oba ta cilja međuovisna i kako jedino komplementarnom primjenom mogu dati očekivane rezultate.

U tom smislu valja promatrati i osnaživanje kapaciteta područja LAG-a provedbom LEADER pristupa što nije bez razloga definirano kao treći strateški cilj LRS jer kvalitetna provedba svih identificiranih ciljeva i mjera moguća je uz kvalitetnu evaluaciju i mjerenje uspješnosti provedbe postavljenih ciljeva i definiranih mjera.

3.5. Inovativna i integrirana LRS i doprinos horizontalnim pitanjima PRR

Inovativnost je jedna od ključnih komponenti LRS LAG-a „Cetinska krajina“ s obzirom da se inovativni karakter ove strategije zasniva na analizi potencijala i mogućnosti područja, te na prednostima koje sa sobom donose postavljeni ciljevi i predložene mjere. To se posebice vidi iz postavljenih prioriteta pa tako Prioritet 1.1. „Podrška postojećim mikro, malim i srednjim

poslovnim subjektima u konkurentnim i održivim projektima“ uključuje osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava kroz primjenu inovacija u poljoprivredi i proizvodnji, s posebnim naglaskom na očuvanje okoliša i integraciju ekologije i zdravog načina života u stvaranje konkurentne, dugoročno održive poljoprivredne proizvodnje.

Ekologija se može promatrati i kao zajednički nazivnik svih ciljeva i mjera koji su sastavni dio ove strategije jer i Prioritet 2.1. „Razvoj infrastrukture koja potiče unaprjeđivanje lokalnih, kulturnih i sportskih sadržaja“ u sebi sadrži ideju inovativnog pristupa razvoju lokalnih temeljnih usluga usmjerenih na dugotrajnu održivost i poboljšanje životnih uvjeta. Upravo područje Cetinske krajine sa svojim potencijalom za iskorištavanje obnovljivih izvora energije i sklonosti zajednice prema uvođenju novih metoda i tehnologija uz istodobno očuvanje tradicijske kulture i baštine ima potencijal za inovativan i integrirani pristup omogućava povećavanje kvalitete života i razvoj sportskih, društvenih i kulturnih sadržaja.

Inovativni i integrirani pristup ove strategije ogleda se i u orijentaciji na socijalnu inkluziju koja se fokusira upravo na ranjive skupine društva kojima je najviše potrebna razvijena infrastruktura i razvoj društvenih, kulturnih i sportskih sadržaja kako bi kroz svoje djelovanje postali punopravni članovi zajednice. To se posebno vidi u postavljenim prioritetima ove strategije koja je usmjerena na primjenu inovacija i modernizacije koje za konačan cilj žele omogućiti svim dionicima društva da postanu njegovi aktivni članovi čiji se doprinos može vrednovati.

Zbog toga usmjerenost ove strategije na modernizaciju, restrukturiranje, inovativnost i ekologiju treba gledati kao zalog za budućnost jer će izravna posljedica primjene mjera definiranih u ovoj strategiji biti ublažavanje utjecaja klimatskih promjena, povećana konkurentnost i razvijenost gospodarstva, uz poboljšane i proširene sadržaje koji utječu na kvalitetu života i ostanak stanovništva na području LAG-a „Cetinska krajina“.

3.6. Odabir projekta na razini LAG-a

LAG „Cetinska krajina“ i Agencija za plaćanja potpisali su Ugovor o dodjeli sredstava 23. veljače 2017., na iznos od 7. 014.193,20 kn (937.125 EUR) za provedbu Podmjere 19.2., Podmjere 19.3. i Podmjere 19.4., Anex Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 1 potpisan dana 10.01.2019., te su 29. prosinca 2017. godine potpisali Sporazum o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera kojim se definiraju funkcije i odgovornosti između Agencije za plaćanja i LAG-a pri provedbi sljedećih delegiranih administrativnih provjera:

- prihvatljivosti korisnika i
- sukladnosti s kriterijima odabira

Agencija za plaćanja je u 2021. godini provela postupak dodjele sredstava iz prijelaznog razdoblja (2021. i 2022. godine) temeljem Odluke o dodjeli sredstava iz prijelaznog razdoblja odabranim lokalnim akcijskim grupama sustava (KLASA: 910-05/21-01/54, URBROJ: 525-8/1255-21-1) donesene dana 30. ožujka 2021. godine i dodijelila dodatna sredstva za provedbu Mjere 19, u sveukupnom iznosu od 10.834.118,07 kn.

Na temelju Odluke dana 24.06.2021. LAG „Cetinska krajina“ i Agencija za plaćanja su potpisali Aneks Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br.2.

LAG može raspisati natječaj za pojedini tip mjere prema akcijskom i financijskom planu koji su navedeni u Planu provedbe LRS te Akcijskom i financijskom planu LRS, ukoliko je Agencija za

plaćanje raspisala najmanje jedan nacionalni natječaj za taj tip operacije. Tekst natječaja i svu dokumentaciju će odobriti Upravni odbor. Natječaj za pojedinu mjeru LAG će objaviti na svojim mrežnim stranicama.

U svrhu pravovremene rezervacije sredstava, LAG će obavijestiti Agenciju za plaćanje o raspisanom natječaju.

Tekst LAG natječaja sadržavat će najmanje sljedeće informacije: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta i popis priloga i obrazaca. LAG natječaj će biti moguće izmijeniti i/ili ispraviti najkasnije do dana koji prethodi datumu kojim počinje rok za prijavu projekta.

Procedura odabira projekata definirana je u skladu s propisima Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. te je usmjerena prema specifičnim potrebama i ciljevima lokalne razvojne strategije LAG-a. Upravni odbor prije raspisivanja LAG natječaja imenuje Ocjenjivački odbor; Povjerenstvo za odabir projekata; te Povjerenstvo za prigovore.

Detaljna razrada faza prilikom postupka odabira projektnih prijava prijavljenih na LAG Natječaj u sklopu provedbe LRS LAG-a „Cetinska krajina“ iz Podmjere 19.2. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020.g. definira PRAVILNIK-a O PROCJENI I ODABIRU PROJEKTNIH PRIJEDLOGA prijavljenih na LAG Natječaj u sklopu provedbe LRS-a LAG-a „Cetinska krajina“ iz Podmjere 19.2. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu *Pravilnik*)

Pravilnikom je definiran postupak odabira projektnih prijava koji se sastoji od sljedećih aktivnosti:

1. Pripreme i objava LAG Natječaja
2. Podnošenja, zaprimanja i otvaranja projektnih prijava
3. Administrativna prihvatljivost projektnih prijava (Analiza 1)
4. Ocjenjivanje projekata (Analiza 2)
5. Odabira projekata od strane Upravnog odbora LAG-a (u daljnjem tekstu: UO LAG-a)
6. Prigovora na Odluke LAG-a.

Sukob interesa

U svrhu osiguranja neovisnog i nepristranog donošenja odluka i izbjegavanja sukoba interesa između osoba koje sudjeluju u odabiru projekata i nositelja projekata, svaki sudionik procesa će, po upoznavanju s popisom nositelja projekata prijavljenih na natječaj, potpisati Izjavu o nepristranosti i povjerljivosti, koja je objavljena na službenoj mrežnoj stranici Agencije za plaćanja (www.apprrr.hr) kojom se potvrđuje da se niti osoba koja sudjeluje u procesu niti članovi njezine obitelji ne nalaze u sukobu interesa. Istom izjavom osoba potvrđuje i da nema osobnih interesa kojima može utjecati na nepristranost prilikom postupka odabira projekata, i da će u postupku odabira projekata postupati časno, pošteno, savjesno, odgovorno i nepristrano čuvajući povjerljivost podataka i informacija te vlastitu

vjerodostojnost i dostojanstvo.

U slučaju saznanja da se nalazi u sukobu interesa, osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata obvezna je o tome odmah izvijestiti ostale sudionike i nadležno tijelo LAG-a te pisanim putem zatražiti izuzimanje iz daljnjeg postupka u vezi s projektom na koji se odnosi utvrđeni sukob interesa. U toj situaciji odabrani LAG izuzima takvu osobu iz daljnjeg postupanja kod predmetnog projekta. LAG je dužan voditi registar evidencije potencijalnog sukoba interesa. Sukob interesa ne postoji ako osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata nije osobno, kao niti članovi njegove obitelji (bračni ili izvanbračni drug, dijete ili roditelj) sljedeće:

- zaposlenik, član, član upravnog ili bilo kojeg drugog tijela ili čelnik upravnog tijela nositelja projekta niti bilo koje druge fizičke/pravne osobe povezane na bilo koji način s nositeljem projekta (partnerski odnos u provedbi projekta i sl.) i
- u odnosu na nositelja projekta ima bilo kakav materijalni ili nematerijalni interes, nauštrb javnog interesa i to u slučajevima obiteljske povezanosti, ekonomskih interesa ili drugog zajedničkog interesa.

Nakon što **LAG raspiše natječaje za tipove operacija/mjere** koji su odabrani u Strategiji procedura odabira projekta će uključivati:

- 1.faza: administrativna kontrola projekta
- 2. faza: ocjenjivanje projekata
- 3. faza: odabir projekata od strane UO LAG-a
- 4.faza: prigovori na odluke LAG-a

Administrativna kontrola projekta (ANALIZA 1)

Projektni prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese LAG-a na način i u vrijeme kako je definirano Uputama za prijavitelje. Zahtjevi za potporu pristigli po objavljenom Natječaju obrađivati će se po redoslijedu zaprimanja. Administrativna kontrola projektnih prijava obuhvaća:

- provjeru pravovremenosti, kompletnosti i sadržaja dokumenata projektne prijave
 - provjeru prihvatljivosti nositelja projekta i temeljnih kriterija prihvatljivosti projekta u skladu s kontrolnom listom
-
- Nositelj projekta podnosi prijavu LAG-u prema uvjetima i rokovima propisanim LAG Natječajem;
 - Administrativna kontrola provodi se sukladno internim procedurama LAG-a i provodi je Povjerenstvo za odabir kojeg imenuje UO;
 - Cilj administrativne kontrole je utvrditi pravovremenost i potpunost prijave te prihvatljivost nositelja projekta sukladno odredbama propisanim LAG Natječajem;
 - U administrativnoj kontroli projektne prijave princip kontrole „četiri oka“ je obvezan i podrazumijeva nadzor nad provedenom administrativnom kontrolom
 - U slučaju neispunjavanja uvjeta administrativne kontrole, projekt se isključuje iz daljnjeg postupka odabira;

Ocjenjivanje i rangiranje projekata (ANALIZA 2)

- Ocjenjivanje projekta obavlja Ocjenjivački odbor (OO) odnosno Povjerenstvo za ocjenjivanje projektnih prijava kojeg imenuje UO LAG-a na prijedlog Voditelja stručne službe LAG-a.
- Članovi Povjerenstva moraju udovoljavati kriterijima stručnosti i nepristranosti.
- Ocjenjivački odbor radi po Pravilnicima za provedbu LAG Natječaja koje je odobrio UO;
- Cilj ove faze je provjeriti usklađenost projekta s uvjetima prihvatljivosti i kriterijima odabira, utvrditi prihvatljive troškove/aktivnosti te iznose istih, intenzitet i iznos potpore, broj bodova po projektu, ovisno o tipu LAG Natječaja;
- Članovi OO ne mogu biti članovi niti jednog tijela LAG-a koje sudjeluje u postupku odabira projekta;
- Negativno ocjenjeni projekti isključuju se iz daljnjeg postupka odabira;
- Nakon završnog ocjenjivanja projekata, OO formira rang listu sukladno kriterijima odabira projekata koji su navedeni u LRS;
- Rang lista će sadržavati jasno obrazloženje za svaku preporuku pojedinog projekta za odabir uz jasno naznačeni naziv projekta, prihvatljive troškove/aktivnosti, najviši iznos prihvatljivog troška/aktivnosti, intenzitet i iznos potpore te ostvareni broj bodova uz jasnu napomenu UO LAG-a o opravdanosti projekta;
- Na rang listi nalaze se i projekti koji su isključeni iz postupka odabira;
- U slučaju kada se utvrdi da temeljem rang liste nema dovoljno raspoloživih sredstava za sve pozitivno ocjenjene projekte, u skladu s LAG Natječajem određuje se prag raspoloživosti iznad kojeg se nalaze svi projekti;

Odabir projekata od strane UO LAG-a

Prilikom odabira projekata LAG mora osigurati poštivanje sljedećih načela:

Načela provedbe postupka odabira projektnih prijava su:

1. načelo jednakog postupanja prema svim nositeljima projekata i svim uključenim stranama pri ostvarivanju prava i ispunjavanju obveza
2. načelo zabrane svake diskriminacije utemeljene na osnovi predodžbi utemeljenih na spolnom, rodnom, rasnom, etničkom, nacionalnom, vjerskom, političkom određenju ili uvjerenju ili na dobnom, obrazovnom, invalidskom, imovinskom, socijalnom ili drugom društvenom pripadanju, osobini ili položaju
3. načelo transparentnosti podrazumijeva da se svi dokumenti kojima se ne krši neko od načela stavljaju dostupnima svim zainteresiranim stranama
4. načelo zaštite osobnih podataka u skladu s propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka, tajnost podataka i zaštita tajnosti podataka
5. načelo razmjernosti podrazumijeva da je opseg postupanja razmjeran cilju odnosno očekivanom ishodu
6. načelo sprječavanja sukoba interesa podrazumijeva nepristrano i objektivno obavljanje funkcija i izvršavanje zadataka svih osoba uključenih u postupak odabira projektnih prijava odnosno bespovratnih sredstava, a koje može biti narušeno zbog postojanja (krvnog)

srodstva, obiteljskih odnosa ili druge emotivne zajednice, pripadnosti političkoj stranci ili određenom političkom ili drugom uvjerenju, gospodarskog interesa odnosno bilo kojeg drugog zajedničkog interesa s nositeljom projekta i

7. načelo povjerljivosti postupka odabira projektnih prijava podrazumijeva da osobe koje su uključene u postupak odabira projektnih prijava svaki povjerljivi dokument i informaciju (pisanu ili usmenu) povezanu s tijekom postupka odabira projektnih prijava kao i s predmetom postupka odabira projektnih prijava čuvaju kao tajnu, koristeći je isključivo u kontekstu i u svrhu provedbe postupka odabira projektnih prijava.

LAG prilikom glasovanja o odabiru projektnih prijava mora poštivati sljedeća pravila:

- kvorum od 51% članova UO LAG-a fizički je prisustvovao sjednicama UO LAG-a (upotreba pisane procedure kako bi se omogućio kvorum nije dozvoljena, osim kod otočnih LAG-ova kako je propisano poglavljem 6. ovog Pravilnika)
- glasovanje upotrebom pisane procedure je provedeno u skladu s člankom 34. Uredbe (EU) br. 1303/2013
- nakon isključenja članova UO LAG-a kod kojih je utvrđen sukob interesa, najmanje 51% članova UO LAG-a imalo je pravo glasa prilikom odlučivanja
- za odabir projektnih prijava glasovala je natpolovična većina članova UO LAG-a s pravom glasa
- bilo koja pojedinačna interesna skupina nije posjedovala više od 49% glasačkih prava prilikom odlučivanja
- od članova UO LAG-a koji su glasovali za projekt najmanje 50% glasova pripadalo je partnerima koji ne pripadaju tijelima javne vlasti
- nepostojanje sukoba interesa između nositelja projekta i osoba koje su sudjelovale u postupku odabira projekatnih prijava.

Sve projektne prijave koje su odabrane odstupajući od gore navedenih zahtjeva nisu prihvatljive za sufinanciranje od strane Agencije za plaćanja i za takve će Agencija za plaćanja donijeti Odluku o odbijanju Zahtjeva za potporu

Članovi UO moraju imati relevantnu dokumentaciju prilikom odlučivanja i biti unaprijed obaviješteni o održavanju sjednice. Na zahtjev članova UO LAG-a, ocjenjivači i/ili osobe koje su provodile administrativnu kontrolu projekta mogu prisustvovati sjednicama kako bi obrazložili projekt.

UO LAG-a može zatražiti dodatne informacije kako bi mogao donijeti ispravnu odluku pri čemu nije obvezan prihvatiti preporuku članova UO i osoba koje provode administrativnu kontrolu projekta, ali mora biti zabilježen jasan razlog za donošenje takve odluke. Ako se dogodi takva situacija, UO LAG-a mora dokazati vlastitom provjerom da predloženi projekt nije/je prihvatljiv. Članovi UO LAG-a moraju odobriti i isključenje projekata iz postupka odabira.

Nakon odabira projekata od strane UO LAG-a, LAG izdaje odluke i šalje ih nositeljima projekata, sukladno propisanome u LAG Natječaju.

U slučaju da se nakon izuzimanja članova UO LAG-a zbog sukoba interesa ne može osigurati kvorum i ravnopravnost u odlučivanju, odlučivanje o odabiru projekata obavlja skupština LAG-a, pri čemu prilikom odlučivanja vrijede ista prethodno navedena pravila.

Prigovori na odluke LAG-a

Nositelj projekta ima pravo podnijeti prigovor na odluke koje je donio LAG. Prigovor se podnosi Odboru za prigovore (OP) odnosno Povjerenstvu za rješavanje prigovora preporučenom poštom na adresu LAG-a, te cijeli postupak podnošenja prigovora mora biti naveden u LAG natječaju. Odluke OP moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane UO LAG-a. Rok za donošenje odluka OP bit će propisan LAG natječajem. LAG je dužan obavijestiti nositelja projekta o odluci Odbora za prigovore i njegova je Odluka konačna. Odbor za prigovore radit će po internim procedurama koje će odobriti UO.

Informiranje o odabranim projektima

LAG će objaviti konačnu rang lista nakon pravomoćnosti svih odluka. Na svojoj mrežnoj stranici LAG će nakon utvrđene rang liste odabranih projekata objaviti popis projekata s nazivom nositelja projekta, nazivom i kratkim opisom projekta te intenzitetom i iznosom potpore.

Podnošenje Zahtjeva za potporu za odabrane projekte u Agenciju za plaćanje

U roku 60 (šezdeset) dana od dana donošenja odluke na LAG razini, LAG će u ime i za račun nositelja projekta koji je odobren od strane LAG-a podnijeti Zahtjev za potporu putem AGRONET-a. Agencija za plaćanje će nakon provedene administrativne kontrole donijeti Odluku o odbijanju Zahtjeva za potporu ili Odluku o dodjeli sredstava. Predmetna procedura će biti detaljno opisana u LAG Natječaju.

3.7. Opis tema planiranih projekata suradnje i način njihovog odabira

Suradnja među LAG-ovima ključni je kanal za razmjenu i prenošenje primjera dobre prakse te za jačanje uspješnih projektnih ideja. Kako bi LAG-ovi ojačali svoje kapacitete za upravljanje ruralnim razvojem potrebno je ostvariti suradnju s drugim LAG-ovima.

Takvom će se suradnjom omogućiti podizanje razine znanja i stalno usavršavanje vještina i ponašanja voditelja, stručnih suradnika i članova LAG-a „Cetinska krajina“. Umrežavanjem će se ostvariti prijenos i razmjena znanja i iskustava posebno važnih za LAG jer će se na taj način ruralne sredine razvijati u zajedništvu pružajući jedna drugoj međusobnu pomoć i potporu. Također, LAG će primjerima dobre prakse povećati svoju sposobnost u upravljanju ruralnim razvojem, a suradnjom s dvama ili više LAG-ova unutar zemlje, regije i/ili Europske unije provest će zajedničke projekte.

Projekt suradnje će između već navedenih obuhvaćati i neka od sljedećih tematskih područja: promicanje prirodne i kulturne (materijalne i nematerijalne) baštine područja, upoznavanje međusobne povijesno-kulturne baštine drugih područja te proširivanje znanja o mogućnostima održivog upravljanja resursima i stavljanja baštine u funkciju razvoja ruralnog turizma. Projekti se mogu provoditi aktivnostima održavanja lokalnih tradicija i manifestacija, prenošenjem znanja i informiranjem o materijalnoj i nematerijalnoj baštini. Fokus područje kojemu će se provedbom projekta suradnje doprinijeti je fokus područje 6B.

Navedeni projekti će se financirati putem Mjere 19.3. „Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a“ Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Projekti suradnje bit će definirani internim aktima između partnera, a sve u skladu sa Pravilnikom za 19.2., 19.3 i 19.4. Suradnjom s drugim LAG-ovima zbližit će se osobe s ruralnih područja, razmijenit će se iskustva i znanja te informirati i promovirati aktivnosti ruralnog razvoja. Prikaz mjera suradnje detaljnije je opisan u poglavlju 3.3. ove strategije. Prilikom

ostvarivanja suradnje LAG-ovi će potpisati sporazum o suradnji u kojem će biti vidljivi zadaci svakog partnera.

3.8. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Dokument je usklađen s ciljevima nadređenih strateških dokumenata. Lokalna razvojna strategija LAG-a mora biti usklađena sa strateškim ciljevima nacionalne razine i to prvenstveno Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020., i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. jer je to strateški dokument koji omogućuje provedbu mjera ruralnog razvoja na lokalnom području (i korištenje mjera programa, kao provedbenog Programa ruralnog razvoja).

U nastavku teksta tablično je prikazana povezanost ciljeva lokalne razvojne strategije s ciljevima/prioritetima nadređenih strateških dokumenata.

Tablica 24: Usklađenost LRS-a s nadređenim strateškim dokumentima

Naziv strateškog dokumenta	Usklađenost LRS sa strateškim dokumentima
EUROPA 2020	Provedba LRS doprinosi ostvarenju Prioriteta 6, Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima te Prioritetu 2, Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanju inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama
Zajednička poljoprivredna politika	LRS doprinosi ostvarenju ciljeva ZPP-a, C1 povećanje poljoprivredne proizvodnje primjenjujući tehnološka iskustva, poboljšanje proizvodnosti i učinkovitijeg korištenja prirodnih izvora, i cilju C2 poboljšanje socijalnog statusa poljoprivrednika, pri čemu je posebno važna zaštita njihovih prihoda
Program ruralnog razvoja RH 2014. – 2020.	LRS je u skladu s Prioritetom 2, Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama, Prioritetom 6, Promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, dok je kroz M19, u skladu sa svim prioritetima Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.
Strategija razvoja poduzetništva RH 2013. – 2020.	Doprinos ostvarenju Općeg cilja: Povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u RH
Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije 2011. - 2013.	Usklađenost sa SC1 Konkurentno gospodarstvo, SC3 Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete, SC3 Jačanje prepoznatljivosti županije, SC4 Unaprijeđenje upravljanja razvojem

Izvor: Izrada autor

4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU I IZMJENU LRS

4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRS-a i primjena načela *odozdo prema gore*

Za pripremu i provedbu LRS-a formirano je lokalno partnerstvo, nazvano prema smjernicama LEADER programa Lokalna akcijska grupa. Ona se sastoji od predstavnika triju sektora (javnog, poslovnog i civilnog) koji predstavljaju temelj regionalnog i lokalnog razvoja. Partnerstvo podrazumijeva suradnju tijela državne/lokalne uprave, gospodarskih subjekata, društvenih institucija, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Potpisivanjem i dostavljanjem prijavnica članovi LAG-a prihvatili su načela LEADER programa i odlučili su strateškom planiranju i provedbi pristupiti u skladu s načelom *od dna prema vrhu* (engl. *bottom-up*), koje je utemeljeno na jednakoj uključenosti i doprinosu svih dionika, naglašavajući specifičnosti pojedinog područja.

Prilikom **izrade Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“** svim se relevantnim stranama omogućilo uključivanje i sudjelovanje u izradi LRS-a LAG-a, a posebno je vrednovan njihov doprinos u pružanju povratnih informacija o rezultatima uključivanja. U izradi Lokalne razvojne strategije koristio se participativni pristup u kojem su korištene metode informiranja, konzultacija i osnaživanja⁴¹. Uključivanjem dionika u izradu Lokalne razvojne strategije izravno se doprinijelo novom shvaćanju potreba i važnosti međusektorskog udruživanja. Inovativnim se *bottom-up* pristupom lokalne dionike kontinuirano uključilo u kreiranje i provođenje Lokalne razvojne strategije. Ovaj pristup direktno implicira na osnaživanje lokalnih kapaciteta i utemeljen je na povećanoj svijesti o potrebi udruživanja institucionalnog, civilnog i gospodarskog sektora. LAG „Cetinska krajina“ je putem svoje web-stranice, profila društvene mreže, lokalnog informativnog portala i radijske postaje obavještavao lokalne dionike o provođenju aktivnosti. U proces izrade LRS-a aktivno su bili uključeni članovi Skupštine i Upravnog odbora. Oni su sudjelovali u raspravama o ključnim pitanjima razvojnih ciljeva, financijske alokacije te mehanizmima provedbe i administracije LRS-a. Stručna služba LAG-a sudjelovala je u izradi LRS-a održavanjem info-dana, uključivši sve zainteresirane dionike u pripremu i provedbu LRS-a, te prikupljanjem projektnih ideja kako bi se mogla procijeniti visina potrebnih financijskih sredstava za provedbu LRS-a. Osim na info-danima, lokalni dionici sudjelovali su i na fokus grupama i intervjuima za prikupljanje projektnih ideja i na taj su se način u potpunosti uključili u pripremu LRS-a.

Izrada LRS-a je započela utvrđivanjem trenutnog stanja administrativnog područja LAG-a, odnosno izradom Analize stanja. Nakon toga održano je šest fokus grupa i šest radionica na kojima su sudjelovali lokalni dionici. Teme fokus grupa bile su turizam, poljoprivreda, poduzetništvo i mladi te izrada SWOT analize. Iz prve i druge faze (analiza stanja i održane fokus grupe i radionice) proizišle su vizija, strateški ciljevi i aktivnosti LAG-a. Posljednja faza obuhvaćala je detaljnu razradu mjera, aktivnosti i pratećih indikatora, te njihovu povezanost s mjerama Programa ruralnog razvoja RH. Popis održanih radionica i fokus grupa naveden je u Prilogu XXII ovoga dokumenta.

⁴¹ Smjernice vodiča za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014. – 2020.

Proces izmjene LRS LAG-a započeo je u srpnju 2018. godine i trajao do prosinca 2018. godine.

Razlozi izmjena LRS proistekli su iz analize podataka s terena i vanjskih faktora, te se odnose na sva individualna savjetovanja koje je s potencijalnim korisnicima PRR obavila stručna služba LAG-a, analize rezultata natječaja za pojedine tipove operacija na nacionalnoj razini i analize usvojenog Zakona o obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 29/2018).

Nakon unutarnje analize podataka o stanju na terenu te provedenog unutarnjeg vrednovanja koji se odnosio na usporedbu podataka u strategiji, nacionalnog okvira provedbe PRR – slabe prolaznosti na nacionalnim natjecajima, kašnjenjima u početku provedbe, LAG je krenuo u proces pripreme izmjene LRS, te prema sljedećem:

Dana, 26.07. 2018. godine održan je sastanak vanjskog stručnjaka sa zaposlenicom LAG-a „Cetinska krajina“ na kojem su iznijeti uočeni indikatori, te je dogovoren hodogram izmjena strategije, osnovna poglavlja koja će se izmijeniti:

SWOT

Zaključeno je kako su se problemi i potrebe područja promijenili u odnosu na izradu LRS, te da sukladno tome treba uskladiti SWOT analizu područja

Ciljevi

S obzirom na SWOT analizu prilagođenu potrebama i problemima područja, potrebno će biti uskladiti ciljeve LRS, prema pokazateljima stvarnog stanja prikupljenim kod osnovnih analiza područja. S time u vezi bit će potrebno prilagoditi odabir mjera stvarnim potrebama područja LAG-a.

Izrada akcijskog i financijskog plana

Kako se kasni u provedbi LRS, tako se izmjene odnose i na akcijski i financijski plan, obzirom na planirane novoizabrane mjere u provedbi LRS.

Definiranje ukupne izmjene LRS

Predložen je prijedlog izmjena LRS, te je odlučeno da će se nakon konzultacijskog procesa unutar LAG-a, dogovoriti kreiranje nacrtu izmijenjene LRS te će ista biti dostavljena svim članovima radne skupine na očitovanje. Definiran je i rok za očitovanje - zbog hitnoće postupka izmjene – 3 dana od dostave nacrtu.

Dana 31.07.2018. godine održan je sastanak Upravnog odbora na kojem je vanjski stručnjak prezentirao razloge izmjena, prijedlog hodograma te očekivane rezultate nakon izmjene. Istog dana održana je i radionica na kojoj su definirani podaci navedeni u Strategiji za koje je potrebno napraviti ažuriranje i analizu. Zaključci su prezentirani UO koji je donio Odluku o pokretanju postupka izmjene Strategije.

Za potrebu izmjene LRS formirana je radna skupina koja je aktivno sudjelovala u svim fazama izrade izmjene LRS. Radna skupina formirana je od stručne službe LAG-a te članova Upravnog odbora. Popis članova radne grupe nalazi se u Prilogu XXV.

Dana 20.12.2018. godine vanjski stručnjak održao je radionicu za članove Skupštine, radne skupine i ostali dionika na kojoj su prezentirane sve izmjene LRS. Skupština LAG-a je istoga dana donijela Odluku o usvajanju izmjena LRS LAG-a te Plana provedbe.

Skupština LAG-a je na Sjednici Skupštine, održanoj dana 09. svibnja 2019. godine na prijedlog UO LAG-a donijela Odluku o drugoj izmjeni LRS LAG-a. Dogovoreno je da će se uskladiti nesuglasnosti u LRS te ih prilagoditi novonastalim situacijama na LAG području.

Iz tog razloga je odlučeno da se izmjene kriteriji odabira za mjeru 1.1.2. Uveden je novi kriterij odabira - C - ulaganje u prioritetne sektore, gdje su bodovi definirani tako da najviše bodova

donosi ulaganje gdje se 81-100% aktivnosti u poslovnom planu, odnosi na ulaganje u prioritetne sektore, sve do kriterija gdje se aktivnosti ulaganja do 20% prikazanih u poslovnom planu odnose na ulaganje u prioritetne sektore. Izmijenjen je kriterij odabira D – horizontalni kriterij, gdje najviše bodova, (20 bodova), donosi kriterij ulaganja u nabavu nove poljoprivredne mehanizacije – traktora, dok ulaganja prikazana u poslovnom planu uključuju kupnju novih traktorskih priključaka i/ili opreme u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i nose 15 bodova, dok ulaganje u ekološku proizvodnju nosi 10 bodova. Najmanje bodova u ovom kriteriju donose aktivnosti prikazane u poslovnom planu koje uključuju ulaganja u OIE, 5 bodova. Odlučeno je da će se za mjeru 1.1.1. natječaj objaviti u 3. kvartalu 2019.g., Kod predmetne mjere došlo je do promjena u kriteriju br. 4 i 5. U kriteriju odabira br. 4, dogovoreno je da najviši broj bodova donosi ulaganje u sektor stočarstva (uključujući peradarstvo) 20 bodova, sektor voćarstva 15 bodova, dok ulaganje u sektor povrća donosi 10 bodova. U kriteriju br. 5 najviše bodova donosi ulaganje u nabavu nove poljoprivredne mehanizacije, 20 bodova. S obzirom da su pripremne radnje za provedbu projekata suradnje odrađene neovisno o LRS, kroz LRS LAG-a odradit će se provedba samog projekta, odnosno provedba mjere 3.2.2. koja je sukladna mjeri 19.3.2. Odlučeno je da se za predmetnu izmjenu LRS koristi usluga vanjskog stručnjaka.

Skupština LAG-a je na Sjednici, održanoj dana 19.prosinca 2019. godine donijela Odluku o trećoj izmjeni LRS LAG-a. Naglasak treće po redu izmjene Lokalne razvojne strategije je stavljen na usklađivanju plana provedbe a temeljem rezultata Natječaja koji su u tijeku i čiji rezultati bi trebali biti poznati u I. Kvartalu 2020. godine.

Plan provedbe bi trebao odražavati stvarno stanje i temeljem toga bi se moglo nesmetano nastaviti s dovršetkom provedbe LRS. Cilj treće izmjene LRS je nakon analize provedenih i zaključenih natječaja u tijeku, izraditi realan i vremenski usklađen plan provedbe s ciljem ostvarenja zadanih ciljeva i prioriteta LRS-a. Također, ukoliko bude potrebno ostale manje vizualne promjene trenutno važeće LRS. Dana 27.02.2020. na 16.-oj sjednici Upravnog odbora LAG-a „Cetinska krajina“ u okviru treće točke dnevnog reda usvojeni su zaključci o prijenosu neiskorištenih sredstava iz Mjere 1.1.1. na mjeru 2.1.1. te ponovnu objavu Natječaja za Mjeru 2.1.1. u drugom / trećem kvartalu 2020. godine. Navedene odluke su donesene na temelju analize provedenih natječaja te u skladu s tim su navedeni zaključci osnova i temelj treće izmjene Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“.

Skupština LAG-a je na Sjednici održanoj dana 11.05.2021. donijela Odluku o pokretanju četvrte izmjene LRS LAG-a temeljenoj na Odluci o dodjeli sredstva iz prijelaznog razdoblja i temeljem rezultata LAG Natječaja koji su do sada provedeni.

Plan provedbe izmijenjene četvrte LRS bi se trebao uskladiti i odražavati očekivano buduće stanje, a vezano za odgodu pojedinih aktivnosti uslijed pandemije COVID-19. Temeljem takvog revidiranog plana moglo bi se nesmetano nastaviti s dovršetkom provedbe LRS. Cilj četvrte izmjene LRS je nakon analize provedenih i zaključenih natječaja, izraditi realan i vremenski usklađen plan provedbe sa svrhom ostvarenja zadanih ciljeva i prioriteta LRS-a. Dana 29.06.2021.godine na 27.-oj sjednici Upravnog odbora LAG-a „Cetinska krajina“ u okviru 4. točke dnevnog reda usvojeni su zaključci o prijenosu neiskorištenih sredstava iz pojedinih Mjera te u skladu s dodatnim dodijeljenim sredstvima sredstva su raspoređena na Mjere iz LRS, a vodeći se načelom i preporukama Agencije za raspodjelu na Mjere za koje je u proteklom razdoblju iskazan najveći interes. U skladu s tim su navedeni zaključci osnova i temelj četvrte izmjene Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“.

4.2. Opis partnerstva

LAG je pravno оформljen kao udruga, sukladno Zakonu o udrugama (NN 74/14) i broji 65 članova s područja pet JLS-ova. Nastao je u partnerstvu i suradnji predstavnika javnog,

gospodarskog i civilnog sektora s zaleđa Splitsko-dalmatinske županije: gradova Sinja, Vrlike i Trilja te općina Otok i Hrvace. Na navedenom području živi 45 203 stanovnika u 66 naselja.

Partnerski odnos, prava i obveze članova regulirani su odredbama Statuta LAG-a, kao i način provedbe partnerskog odnosa među njegovim članovima. Statutom je određeno da LAG djeluje kao neprofitna pravna osoba koja je upisana u Registar udruga RH te da redovnim članovima LAG-a mogu postati jedinice lokalne samouprave, znanstvene i stručne ustanove, udruge i druge pravne osobe i državljani Republike Hrvatske. Suradnjom i partnerstvom navedenih sektora želi se postići održivi i integrirani razvoj te unaprjeđenje kvalitete života stanovnika područja koje LAG obuhvaća. Osim Statutom, osnivački zahtjevi i operativno funkcioniranje LAG-a definirani su i LEADER pristupom.

Ideja partnerstva na kojoj je LAG utemeljen bila je integrirana u sve faze izrade LRS-a. Organiziranjem edukativnih radionica, radnih sastanka i fokus grupa osigurana je kontinuirana uključenost lokalnih predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora. To je pripomoglo identifikaciji razvojnog potencijala područja na temelju kojeg se pristupilo razradi razvojnih potreba na području LAG-a.

5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS-A

Plan provedbe Lokalne razvojne strategije sadrži glavne aktivnosti za svaku godinu unutar programskog razdoblja 2014. – 2020. godine i financijska sredstva za provođenje tipova operacija, odnosno mjera LRS. Praćenje provedbe LRS-a odvijat će se na godišnjoj osnovi. Izvješćima će se osigurati informacije o provedenim aktivnostima s podacima o nositeljima provedbe, uključenim financijskim sredstvima (i njihovim izvorima) te ostvarenim ili anticipiranim rezultatima. U nastavku teksta tablično je prikazan indikativan broj projekata te javna sredstva navedena poglavlju 8.3. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata.

Sukladno odabranim razvojnim problemima i potrebama, definiranim mjerama na osnovu analize u Tablici 25. je prikazan je novi akcijski plan provedbe LRS kako slijedi:

Tablica 25: Akcijski plan provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“

Tip operacije iz PRR RH 2014.-2020.	Mjera iz LRS	Ukupan iznos iz 19.2. (HRK)	Pojedinačni iznos potpore najviši (HRK)	Intenzitet potpore	Planirani iznos u % iz 19.2.	Planirani broj projekata	% u odnosu na ukupni iznos LRS	2016				2017				2018.god. / KVARTALI				2019.god. / KVARTALI				2020.god. / KVARTALI				2021. god. / KVARTALI				2022. god. / KVARTALI				2023. god. / KVARTALI				2024/2025
								I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV					
4.1.1.	1.1.1.	329,194.18	227,805.00	do 50% +20% mladi poljoprivrednici	4.03%	3	3.07%																																	
6.3.1.	1.1.2.	5,718,427.50	113,278.50	100%	69.92%	51	53.27%																																	
7.4.1.	2.1.1.	2,130,754.00	157,182.18	Do 100%	26.05%	10	19.85%																																	
UKUPNI IZNOS ZA 19.2. (HRK)		8,178,375.68			100.00%	64	76.19%																																	
19.3.	3.2.2.	408,918.78					3.81%																																	
19.4.	3.1.1.	2,146,823.61					20.00%																																	
SVEUKUPNI IZNOS IZ LRS (HRK)		10,734,118.07					100.00%																																	
								Legenda:				Otvoranje LAG natječaja				Zatvaranje natječaja/obrada				Obrada dokumentacije u Praćenje i evaluacija projekta;																		Kontinuirano praćenje Izvještavanje Evaluacija		

Izvor: LAG „Cetinska krajina“

6. NAČIN PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS-A

6.1. Opis praćenja provedbe LRS-a

Provedba Lokalne razvojne strategije pratit će se na godišnjoj razini prema predloženim aktivnostima izravno povezanim s mjerama PRR-a i tipovima operacija/mjerama LRS. Za praćenje i provedbu strategije zadužene su stručne službe LAG-a (Upravni odbor, Nadzorni odbor, Skupština te zaposlenici LAG-a). Jednostavno i transparentno praćenje osigurat će se kreiranjem sustava za praćenje, planovima kojim je određen financijski tijek razvojnih aktivnosti te indikatorima za uspješno provođenje zadanih ciljeva za tekuće razdoblje. U godišnjem izvješću LAG-a o provedbi LRS-a bit će opisane provedene aktivnosti i njihov financijski tijek. Eksterna evaluacija koju će provoditi vanjski stručnjaci prikazat će usklađenost provedbe s procjenom u akcijskom planu, a provest će se analizom usklađenosti dokumenata s Programom ruralnog razvoja, analizom godišnjeg izvješća o provedbi LRS-a i provođenjem istraživanja dionika LAG-a.

Tablica 26: Organizacija praćenja i evaluacija Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“

	PRAĆENJE STRATEGIJE	EVALUACIJA STRATEGIJE
Organizira	Stručna služba LAG-a i/ili Voditelj LAG-a i/ili Predsjednik LAG-a	Stručna služba LAG-a i/ili Voditelj LAG-a i/ili Predsjednik LAG-a i Vanjski stručnjak
Odgovorno tijelo	Stručne službe LAG-a, a potvrđuju Upravni odbor i Skupština	Stručne službe LAG-a, a potvrđuju Upravni odbor i Skupština
Sadržaj praćenja	Sadržaj izvješća je sljedeći: opis aktivnosti koje su se provele te usporedba s planiranim aktivnostima, opis uključenih dionika u provedbu, opis provedenih aktivnosti animacije, opis provedenih natječaja za dodjelu sredstava, broj zaprimljenih projekata i rezultati evaluacije, opis problema koji su se pojavili u godini za koju se priprema izvješće, a odnose se na provedbu LRS te primijenjena rješenja, preporuke za provedbu za naredno razdoblje, doprinos zadanim indikatorima	Evaluacija obuhvaća: analizu strategije, analizu godišnjih izvješća o provedbi LRS, intervju sa stručnim službama LAG-a, anketne upitnike, preporuke, organizaciju info-dana, organizaciju tematske sjednice Skupštine i dr.
Vremenski raspored	Stalno	2-3 puta tijekom cijelog razdoblja
Razdoblje izvješćivanja	Jednom godišnje	Svako 3-5 godina
Tijelo koje odobrava izvješće	Upravni odbor LAG-a	Skupština LAG-a
Svrha izvješća	Priprema godišnjeg plana provedbe Strategije Poboljšanje mehanizama provedbe	Revizija strategije, ciljeva, prioriteta, logike intervencije

6.2. Indikatori za mjerenje učinaka provedbe LRS-a

Indikatori za mjerenje učinaka provedbe LRS-a omogućuju mjerenje postignuća ciljeva, aktivnosti i tipa operacije određivanjem pokazatelja i vrijednosti učinka LRS-a.

U ovom poglavlju prikazani su relevantni indikatori mjerenja Programa ruralnog razvoja za ciljeve i aktivnosti koji su povezani s tipovima operacija PRR-a. Definiranim indikatorima sustavno će se pratiti provedba Lokalne razvojne strategije.

U nastavku teksta popisani su indikatori prema razvojnim ciljevima analiziranog područja.

Tablica 27: Indikatori za mjerenje ukupnog učinka provedbe LRS-a

	MJERNA JEDINICA	CILJANA VRIJEDNOST
Indikatori strateškog cilja 1 „Osnaživanje poljoprivrednih gospodarstava“		
Postotak ili broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju (fokus područje 2A)	broj PG-ova	54
Ukupno isplaćena sredstva PRR-a (javni rashodi) za projekte u okviru fokus područja 2A	HRK	6.047.621,68
Indikatori strateškog cilja 2 „Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva s ciljem poboljšanja kvalitete života“		
Broj subjekata kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a (fokus područje 6A)	broj subjekata koji su primili potporu	10
Postotak stanovništva obuhvaćeno poboljšanom uslugom/infrastrukturom	%	50%
Ukupno isplaćena sredstva PRR-a (javni rashodi) za projekte u okviru fokus područja 6A	HRK	2.130.754,00
Indikatori strateškog cilja 3 „Osnaživanje kapaciteta LAG-a provedbom LEADER pristupa“		
Uspostavljena suradnja s najmanje jednom partnerskom organizacijom	broj uspostavljenih partnerstava	1
Proveden 1 projekt suradnje između LAG-a „Cetinska krajina“ i partnera	broj provedenih projekata suradnje	1
Radna mjesta stvorena u projektima za koje je dodijeljena potpora (LEADER)	broj radnih mjesta	2
Broj održanih animacijskih radionica	broj održanih radionica	5

6.3. Opis procjene LRS-a

Kako bi se omogućila provjera uspješnosti implementacije planirane vizije, ciljeva i aktivnosti LRS-a u nastavku teksta prikazan je model procjene provedbe Lokalne razvojne strategije.

Procjena lokalne razvojne strategije koju je radna grupa za izmjenu LRS prilagodila definiranim potrebama i problemima uočenima u analizi. U nastavku je tablični prikaz modela procjene.

Tablica 28: Metodologija praćenja provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“

Razina LRS-a	Predmet procjene	Način procjene	Odgovorno tijelo	Dinamika
Vizija	Postignuće vizije	Kvalitativna ocjena doprinosa implementiranih mjera postizanju razvojne vizije.	Skupština	Jednom, na kraju razdoblja
Ciljevi	Postignuće ciljeva	Analiza rezultata provedenih prioriteta tijekom godine i ocjena stupnja ispunjenja cilja (definiranje vrijednost kvantitativnih pokazatelja SMART cilja)	Upravni odbor	Jednom godišnje
Prioriteti	Analiza postignutih rezultata na razini prioriteta	Analiza rezultata provedenih mjera i ocjena doprinosa ostvarenju prioriteta.	Voditelj i Stručna služba LAG-a	Jednom godišnje
Mjere	Učinci provedenih mjera	Analiza rezultata implementiranih projekata i ocjena doprinosa ostvarenju mjera.	Voditelj i Stručna služba LAG-a	Jednom godišnje
Indikatori	Postignuće definiranih indikatora	Analiza rezultata implementiranih projekata i usporedba trenutnog stanja u odnosu na ciljane vrijednost indikatora.	Voditelj i Stručna služba LAG-a	Redovito
Prijavljeni projekti	Konkretni učinci provedenih projekata	Analiza rezultata implementiranih projekata i ocjena doprinosa ostvarenju indikatora, prioriteta i ciljeva.	Voditelj i Stručna služba LAG-a	Redovito

Izvor: Obrada autora

7. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS-A

7.1. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS-a

U provedbi LRS-a sudjeluje stručno i organizirano osoblje LAG-a koje izuzetno dobro komunicira s vanjskim suradnicima. Lokalna razvojna strategija nastala je kao rezultat suradnje jedinica lokalne samouprave i članova neprofitnog i profitnog sektora LAG-a koji su dugoročnim planiranjem i pripremom osigurali sredstva koja će se koristiti za postizanje zadanih strateških ciljeva.

Upravni odbor LAG-a koji se sastoji od 13 članova predstavlja interese različitih javnih i privatnih skupina područja i ruralnog stanovništva.

Pozadina LAG-a – opće informacije o osnivanju

Lokalna akcijska grupa „Cetinska krajina“ osnovana je 15. studenoga 2012. godine izborom tijela LAG-a i donošenjem Statuta udruge Lokalne akcijske grupe „Cetinska krajina“. LAG je rješenjem Ureda državne uprave upisan u Registar udruga Republike Hrvatske 11. siječnja 2013. godine. LAG „Cetinska krajina“ je aktivnim djelovanjem i prijavom na natječaj IPARD mjera 202 ostvario pravo na namjenska financijska sredstva. Ugovor o dodjeli sredstava iz IPARD programa za sufinanciranje LAG-a (br.8/2013) potpisan je 13. srpnja 2013. godine. LAG je osnovan kao dio šireg konteksta LEADER programa⁴² koji je započet unutar Europske unije 1991. godine.

LEADER je mehanizam provedbe mjera ruralnog razvoja EU-a, a temelji se na realizaciji lokalnih razvojnih strategija kojima upravljaju lokalne akcijske grupe. LAG „Cetinska krajina“ osnovan je kao udruga koja će iskoristiti zadani institucionalni okvir i pozitivna iskustva Europske unije u razvoju ruralnih područja. On obuhvaća područja gradova Sinja, Trilja i Vrlike te općina Otok i Hrvace. Stanovnike koji obitavaju na području LAG-a u jedinstvenu cjelinu povezuje rijeka Cetina po kojoj je i nastao naziv „Cetinska krajina“.

Stvaranje lokalnih partnerstva, nazvanih lokalnim akcijskim grupama, započinje povezivanjem lokalnih dionika triju sektora: civilnog, javnog i privatnog. Zadatak im je izrada lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe uključujući korištenje sredstava potpore.

Uloga najvišeg tijela LAG-a

LAG-om „Cetinska krajina“ upravljaju članovi LAG-a „Cetinska krajina“ putem svojih predstavnika u tijelima LAG-a „Cetinska krajina“.

Skupština je predstavničko i najviše tijelo upravljanja LAG-om „Cetinska krajina“. Skupštinu LAG-a „Cetinska krajina“ čine svi ovlašteni ili imenovani predstavnici (zastupnici) članova LAG-a „Cetinska krajina“ koje imenuje ovlaštena osoba za zastupanje fizičke ili pravne osobe, osim ako unutarnjim aktom pravne osobe nije propisan drugačiji uvjet imenovanja. Skupština LAG-a obavlja sljedeće poslove:⁴³

⁴² LEADER je akronim izvučen iz francuskog naziva *Liaisons Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale*, a u prijevodu znači *Poveznice između razvojnih projekata i ruralnog gospodarstva*.

⁴³ Članak 27. Statuta

- donosi Statut i druge opće akte te njihove izmjene i dopune,
- bira i razrješava Predsjednika, Dopredsjednika te članove Upravnog odbora,
- usvaja plan rada i financijski plan za sljedeću kalendarsku godinu,
- usvaja izvješće o radu za prethodnu kalendarsku godinu,
- usvaja godišnje financijsko izvješće,
- odlučuje o žalbama i prigovorima protiv odluka Upravnog odbora o prijedlozima, zahtjevima i predstavkama članova LAG-a „Cetinska krajina“,
- odlučuje o prestanku postojanja LAG-a „Cetinska krajina“,
- odlučuje o drugim pitanjima za koja Statutom nije utvrđena nadležnost drugih tijela LAG-a „Cetinska krajina“

Zadaci i uloge Upravnog odbora i njegovih članova

Upravni odbor je upravljačko tijelo LAG-a „Cetinska krajina“ koje obavlja organizacijsko/stručne poslove, vodi rad LAG-a „Cetinska krajina“ između dvije sjednice Skupštine te donosi odluke iz svoje nadležnosti.

Upravni Odbor ima 13 članova koje, iz svog sastava, bira Skupština, na vrijeme od četiri godine, s tim da mogu biti ponovo birani na istu dužnost. Sastav Upravnog odbora je u skladu s odredbama LEADER-a.

Predsjednik i Dopredsjednik LAG-a „Cetinska krajina“ članovi su Upravnog odbora, dok je Predsjednik ujedno i predsjednik Upravnog odbora i Skupštine. Predsjednik i Dopredsjednik trebaju dolaziti iz različitih sektora kako bi kvalitetno predstavljali zastupljenost sektora uključenih u LAG „Cetinska krajina“;

Upravni odbor obavlja sljedeće poslove⁴⁴:

- odgovara za redovno poslovanje i zakonitost rada LAG-a „Cetinska krajina“,
- upravlja LAG-om „Cetinska krajina“ u skladu sa zakonom, Statutom i ostalim aktima Udruge,
- izvršava odluke Skupštine između dva zasjedanja,
- ako se Skupština ne može pravodobno sastati, privremeno utvrđuje godišnji obračun, koji podnosi na odobrenje Skupštini na prvom narednom zasjedanju Skupštine,
- priprema i utvrđuje prijedloge izmjena i dopuna Statuta te prijedloge ostalih općih akata i njihove izmjene i dopune,
- priprema godišnji prijedlog Programa rada i financijskog plana LAG-a „Cetinska krajina“,
- priprema Godišnje financijsko izvješće koje usvaja Skupština,
- priprema Godišnje izvješće o radu LAG-a „Cetinska krajina“ i priprema ga za objavu,
- odobrava pokretanje novih projekata LAG-a „Cetinska krajina“,
- osigurava provođenje akata i odluka koje je utvrdila Skupština,
- donosi Odluku o objavi LAG Natječaja,
- donosi Odluku o imenovanju radnih tijela (povjerenstava) za provedbu LAG Natječaja, a sukladno Lokalnoj razvojnoj strategiji LAG-a „Cetinska krajina“,
- donosi Odluke o odabiru projektnih prijedloga u sustavu provedbe decentralizirane raspodjele financijskih sredstava iz javnih izvora kojima upravlja LAG „Cetinska krajina“,
- donosi Odluku o promjeni adrese sjedišta LAG-a „Cetinska krajina“,

⁴⁴ Čl. 32. Statuta

- donosi Odluku o godišnjoj visini članarine,
- upravlja imovinom LAG-a „Cetinska krajina“, brine o prikupljanju novčanih sredstava te o načinu njihovog korištenja u cilju unaprjeđenja aktivnosti LAG-a „Cetinska krajina“
- donosi Odluku o udruživanju LAG-a „Cetinska krajina“ odnosno o učlanjivanju u mreže, saveze ili zajednice udruga te međunarodne udruge i mreže,
- donosi Odluku o primanju u redovito članstvo LAG-a „Cetinska krajina“,
- donosi Odluku o prestanku članstva isključivanjem ili istupanjem,
- daje prijedlog Predsjedniku za sazivanje redovne sjednice Skupštine i pomaže u njejoj organizaciji,
- odlučuje o zaključivanju pravnih poslova u ime LAG-a „Cetinska krajina“;
- organizira i usklađuje suradnju s drugim organizacijama,
- odlučuje o osnivanju radnih tijela te bira i razrješuje njihove članove,
- donosi Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta i zapošljavanju, kojim utvrđuje organizaciju obavljanja stručnih poslova LAG-a „Cetinska krajina“,
- donosi Odluku o zasnivanju i prekidu radnog odnosa djelatnika LAG-a „Cetinska krajina“, sukladno Pravilniku o sistematizaciji radnih mjesta i zapošljavanju,
- uređuje i organizira nakladničku i informativnu djelatnost LAG-a „Cetinska krajina“,
- obavlja i druge zadaće koje mu povjeri Skupština, odnosno, koje zahtijeva redovno funkcioniranje LAG-a „Cetinska krajina“

Osoblje LAG-a „Cetinska krajina“

Osoblje LAG-a „Cetinska krajina“ su voditelj stručne službe i projektni administrator/i. **Voditelj stručne službe LAG-a „Cetinska krajina“** ima ključnu ulogu u vođenju stručne službe, jer ona implementira zadane ciljeve LAG-a postavljene na Skupštini i Upravnom odboru LAG-a. Ima zadaću i odgovornost rada na ispunjavanju ciljeva i aktivnosti LAG-a i LEADER programa, na temelju donesenih planova i strategija.

Projektni administrator odgovara voditelju stručne službe LAG-a u izvršavanju zadaća pružanja sveobuhvatne administrativne podrške LAG-a „Cetinska krajina“ u svim aktivnostima te aktivno sudjeluje u procesima razvoja i rada na projektima. On odgovara na sve upite, brine se o pravilnom administriranju i arhiviranju podataka, sudjeluje i brine se o pravilnosti postupka ocjene projekata, prikuplja informacije povezane s edukacijama, natječajima, seminarima i sl., te prima, savjetuje i upućuje stranke u suradnji s voditeljem LAG-a.

Stručna služba LAG-a je ujedno zadužena za sve poslove praćenja i revizije provedbe LRS a u pojedinim segmentima se oslanja na usluge Vanjskog stručnjaka npr. prilikom izrade Evaluacije provedbe LRS.

7.2. Financijski kapaciteti za provedbu LRS-a

LAG „Cetinska krajina“ financira se iz nekoliko izvora: članarina, donacija i potpora iz EU-a te nacionalnih fondova, što će se nastaviti i u budućnosti. Financijski kapaciteti za provedbu aktivnosti Lokalne razvojne strategije za razdoblje 2014.–2020. godine osigurat će se Mjerom 19.2. Provedba operacija unutar CLLD strategije iz PRR-a.

7.3. Iskustva LAG-a iz prethodnog razdoblja provedbe LEADER pristupa

LAG „Cetinska krajina“ provodio je projekt financiran kroz mjeru 202 *Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja* IPARD programa, namijenjenu ustrojavanju i organizaciji ureda LAG-a te postavljanju temelja rada LAG-a. Od 15. srpnja 2013. do 15. srpnja 2015. godine uspješno su obavljene sve predviđene zadaće s glavnim ciljevima ustrojavanja stručne službe LAG-a, odnosno ureda LAG-a u kojem su profesionalno zaposleni djelatnici koji vode brigu o ostvarenju kratkoročnih i dugoročnih ciljeva LAG-a kroz postavljene smjernice rada i planirane aktivnosti.

U ovom razdoblju odrađene su brojne aktivnosti animacije članova za aktivno sudjelovanje u radu LAG-a s ciljevima jačanja javnog djelovanja LAG-a i prepoznatljivog identiteta važnog za buduće razvojno razdoblje djelovanja LAG-a. Odrađene su brojne aktivnosti informiranja šire javnosti o mogućnostima financiranja kroz EU fondove a svaka edukativna i komunikacijska aktivnost LAG-a iskorištena je da bi se dodatno promoviralo LAG i LEADER platformu. Kroz ovo razdoblje financirano je kompletno opremanje ureda LAG-a, a Udruga se u ovom razdoblju dokazala kao važna poveznica između EU fondova i krajnjih korisnika, prvenstveno onih koji imaju interes u prijavi na mjere Programa ruralnog razvoja. Ujedno je i iskomunicirana uloga LAG-a kao platforme za suradnju i komunikaciju te planiranja održivog razvoja na lokalnoj razini s naglaskom na održivost, inovativnost i suradnju.

LAG u svim svojim aktivnostima na prvo mjesto stavlja važnost poduzetništva, a posebice mikro i malog poduzetništva u primarnim i sekundarnim gospodarskim djelatnostima. S obzirom na jako lošu ekonomsku situaciju na području LAG-a jasno su određeni prioriteti kojima se želi prvenstveno razvijati lokalnu zajednicu, bilo u proizvodnim sektorima bilo u društvenim sektorima u kojima se zadržava lokalni identitet.

Nakon provedbe mjere 202 LAG je ostvario sredstva kroz podmjeru 19.1. *Pripremna pomoć – provedba tipa operacije 19.1.1. Pripremna pomoć* Programa ruralnog razvoja RH. Provedba podmjere 19.1 ostvarila se kroz izradu Lokalne razvojne strategije i služila je kao polazna točka i temelj za daljnje djelovanje LAG-a.

Značajno je napomenuti ojačane kapacitete LAG-a „Cetinska krajina“ prilikom prijave i na ostale izvore financiranja te pojedine tipove operacija na nacionalnoj razini u okviru PRR-a 2014.-2020. Slijedom navedenog, LAG „Cetinska krajina“ se uspješno prijavio na drugi natječaj za Tip operacije 8.5.2 „Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture“ iz Programa ruralnog razvoja RH, te potpisao četiri (4) Ugovora o financiranju za prijavljene projektne prijave.

Tablica 1: Površina, stanovništvo i naselja na području LAG-a „Cetinska krajina“

NAZIV PROJEKTA	LOKACIJA ULAGANJA	VRIJEDNOST PROJEKTA
Uređenje vidikovca i pješačke staze u Vučipolju	Općina Hrvace	641.132,78 kn
Uređenje vidikovca na Gardunu kod Crkve sv. Petra	Grad Trilj	321.547,68 kn
Uređenje pješačke staze od Vrančića do sportskog penjališta Prozor	Grad Vrlika	443.594,18 kn
Uređenje i opremanje staza do izvora Vojskova	Općina Hrvace	540.824,71 kn

LAG „Cetinska krajina“ se također samostalno prijavio s jednom projektnom prijavom i na treći po redu natječaj za Tip operacije 8.5.2 „Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture“ iz Programa ruralnog razvoja RH.

Naime, iz promatranog sveukupnog djelovanja LAG-a niže su navedeni projekti u kojima je LAG „Cetinska krajina“ u promatranom razdoblju bio partner i sudjelovao u provedbi projekata financiranih iz drugih izvora.

Provedbom projekata koji nisu isključivo financirani iz EAFRD-a stvorila se dodana vrijednost, ojačan je socijalni kapital i partnerstvo LAG-a „Cetinska krajina“ u lokalnoj zajednici te je ostvarena prepoznatljivost provedbe LEADER pristupa.

Tablica 1: Površina, stanovništvo i naselja na području LAG-a „Cetinska krajina“

NATJEČAJ	PROJEKT
Europski socijalni fond: OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	PROJEKT: Ruke pomoći u Cetinskoj krajini
Europski socijalni fond: OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	PROJEKT: Ja to mogu, ja to želim
NATJEČAJ: Europski socijalni fond: OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	PROJEKT: Susjede brinu o susjedima
NATJEČAJ: Europski socijalni fond: OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	PROJEKT: Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Cetinske krajine
NATJEČAJ: Europski socijalni fond: Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unaprjeđivanja uvjeta rada“	PROJEKT: Dijalogom do uspostave Hrvatske mreže za društveno poduzetništvo
LIFE, prioritetno područje Priroda	PROJEKT: "Restauracija travnjaka kroz usmjerenu ispašu, niz akcija čišćenja i kontroliranog paljenja te poticanje lokalnog stanovništva na održivo ekstenzivno stočarstvo. Stvaranje preduvjeta za održivo upravljanje određenim stanišnim tipovima te prepoznatljivost prirode Dinarskog područja kao ključnog faktora u kvaliteti života lokalnog stanovništva."
Europski socijalni fond: OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.: Umjetnost i kultura online	„E-art“ partnerstvo s LAG-om Karašica

Organizacijski razvoj LAG-a

U ostvarenju svojih ciljeva LAG „Cetinska krajina“ ustrojio je stručnu službu LAG-a čija je zadaća provedba postavljenih ciljeva, planova i aktivnosti. Stručna služba LAG-a ima svog voditelja koji odgovara tijelima LAG-a i koji je zaposlen kao profesionalna osoba. Uz profesionalno djelovanje voditelja LAG-a u rad LAG-a aktivno su, ali volonterski, uključeni i članovi LAG-a, posebice članovi Upravnog odbora, predsjednik i dopredsjednik.

Financijska alokacija za period od 15. srpnja 2013. do 15. srpnja 2015. osigurana je iz sredstava *IPARD mjere 202* i korištena je kao temelj na kojemu su se gradili i jačali operativni kapaciteti LAG-a. Od 22. srpnja 2015. pa sve do donošenja odluke o usvajanju LRS-a LAG-u na raspolaganju stoji 212 483,60 kuna.

Financijska konstrukcija LAG-a „Cetinska krajina“ nadopunjava se članarinama LAG-a. Udruga je svojim djelovanjem usmjerena na dugoročan razvoj odnosno s planom povećanja operativnih kapaciteta te uključivanje volontera i zapošljavanja projektnih upravitelja kroz konkretne projekte. Prostor u kojem LAG-a djeluje služi za edukacije, sastanke i kao radna sredina za sve djelatnike/ volontere/ zaposlenike LAG-a „Cetinska krajina“ a po potrebi se veća događanja organiziraju u za to adekvatnim prostorima. Udruga je u dosadašnjem programskom razdoblju u potpunosti ustrojila stručnu službu kao operativno tijelo te postavila temelje rada LAG-a s čvrstom strukturom članstva i tijela koji rukovode radom LAG-a, ali i aktivno sudjeluju u provođenju njegovih svakodnevnih zadaća i projekata.

Stručna služba/ured LAG-a trenutno broji četiri zaposlenika, dok je u strukturi Upravnog odbora najmanje pet osoba aktivno uključeno u njegov rad, a ostali članovi Upravnog odbora (njih osam) po potrebi mu pružaju načelnu i konkretnu podršku. Financijski kapaciteti LAG-a dovoljni su za njegovu samoodrživost u funkcioniranju hladnog pogona, dok naslanjanje na sredstva iz LEADER programa LAG-u daje dodatnu veliku snagu u provođenju LEADER aktivnosti, natječaja i projekata te mu osigurava autonomiju u djelovanju. LAG uz osnovnu ulogu provedbe Mjere 19 EPFRR-a kontinuirano sudjeluje u projektima značajnim za lokalnu zajednicu te time osigurava jačanje kapaciteta, doprinosi disperziji specifičnih znanja i vještina te stvaranju radnih mjesta.

Prijedlozi za poboljšanje rada LAG-a „Cetinska krajina“ u nadolazećem razdoblju su:

1. Uspješan završetak provedbe LRS LAG-a „Cetinska krajina“
2. Kontinuirana provedba edukacija (osposobljavanje) osoblja LAG-a
3. Provođenje individualnog ili kolektivnog savjetovanje i podrške u razvijanju projekta potencijalnih korisnika internih i eksternih izvora financiranja
4. Kreiranje internih procedura i pravilnika rada LAG-a
5. Održavanje redovnih sastanaka tijela LAG-a
6. Provođenje marketinških aktivnosti putem kojih će se širiti znanja i podizati svijest lokalnog stanovništva o ulozi LAG-a u zajednici.
7. Promicanje kulture volontiranja i uključivanje što većeg broja volontera u rad LAG-a
8. Rad s mladima na području promocije i podizanja svijesti o važnosti poduzetništva
9. Umrežavanje i jačanje suradnje sa regionalnim i nacionalnim organizacijama civilnog društva
10. Organizacija edukacija, stručnih skupova i radionica za javnost

Cilj prijedloga je ostvarivanje postavljenih ciljeva u LRS-u u vidu osiguravanja kapaciteta za konkretan i direktan doprinos razvoju područja koje obuhvaća LAG

8. FINANCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS-A I RADA LAG-A

8.1. Financiranje rada LAG-a (izvori financiranja)

LAG „Cetinska krajina“ financira se iz članarina i potpora EU-a (Mjera 19 PRR-a).

Članarine se razlikuju prema tipu članstva i iznosu. Članarina za jedinice lokalne samouprave iznose 1,50 kn pomnoženo s brojem njenih stanovnika. Profitni sektor članarinu plaća 200,00 kn, a neprofitni 100,00 kn godišnje. Visina ukupne godišnje članarine za 2020. godinu je iznosila 77.204,50 kn.

Kroz provedbu Mjere 19 EPFRR očekuje se prihod u ukupnom iznosu od 10.734.118,07 HRK⁴⁵. Pregledom dokumenta simulacije za provođenje Mjere 19, LAG „Cetinska krajina“ za provođenje aktivnosti definiranih u Strateškom cilju 3 ima na raspolaganju sveukupno 2.555.742,39 HRK. Sredstva na raspolaganju imaju za cilj razvoj internih kapaciteta za stjecanje znanja i iskustva u međuteritorijalnoj i transnacionalnoj suradnji te financiranje tekućih troškova LAG-a u programskom razdoblju 2014. – 2020.

Tablica 31: Projekcija raspodjele članarina za 2021. godinu (HRK)

Sektor	Iznos članarine (kn)
Jedinice lokalne samouprave/javni sektor	68.704,50
Profitni sektor	Cca 6.000,00
Neprofitni sektor	Cca 2.000,00
Ukupna članarina za 2021. godinu⁴⁶	76.704,50

Izvor: LAG „Cetinska krajina“

8.2. Financiranje provedbe LRS-a

U ovom poglavlju prikazana je alokacija sredstava koju LAG „Cetinska krajina“ ima na raspolaganju za programsko razdoblje 2014. – 2020. godine za provedbu Mjere 19. Sredstva koja su LAG-u dodijeljena temeljem Ugovora su sredstva Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020. i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.

Za vrijeme trajanja navedenog programskog razdoblja a temeljem Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u, između Agencije za plaćanja i LAG-a „Cetinska krajina“ koji je potpisan 23. veljače 2017. godine, i Anexa Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 1 potpisanog dana 10.01.2019. i Anexa Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 2, LAG će raspolagati s ukupno 10,834,118.07 HRK. Važno je napomenuti kako sveukupno dodijeljena sredstva iz prijelaznog razdoblja također uključuju i sredstva koja su namijenjena za Podmjeru 19.1. u iznosu od 100.000,00 kn.

Za provedbu Podmjere 19.2. LAG-u je na raspolaganju 8,178,375.68 HRK za dva Strateška cilja dok zajedno s trećim Strateškim ciljem (2.555.742,39 HRK) čine sveukupna raspoloživa sredstva za provedbu.

⁴⁵ Izvor: Ugovor o dodjeli sredstava odabranom LAG-u od 23. veljače 2017. Godine i Aneks Ugovora o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br.2

⁴⁶ Iznosi za profitni i neprofitni sektor su dani u okvirnim iznosima budući kako se 2021. godine se očekuje Revizija članstva

U nastavku teksta prikazana je podjela raspoloživih sredstava za provedbu Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ 2014. – 2020. Prikaz se odnosi na postotni dio u odnosu na ciljeve, prioritete i mjere te dinamiku provedbe tijekom godina.

Tablica 32: Podjela financija LRS LAG-a „Cetinska krajina“ 2014. – 2023.

	CILJEVI				
	SC1 "Oснаživanje poljoprivrednih gospodarstava"	SC2 "Razvoj i unaprjeđivanje infrastrukture i temeljnih usluga potrebama lokalnog stanovništva s ciljem poboljšanja kvalitete života"	SC3 "Oснаživanje kapaciteta područja LAG-a provedbom LEADER pristupa"		
% LRS	56,34 %	19,85 %	23,81%		
	PRIORITETI				
	P.1.1. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim poslovnim subjektima u konkurentnim i održivim projektima"	P.2.1 ."Razvoj infrastrukture koja potiče unaprjeđivanje lokalnih, kulturnih i sportskih sadržaja"	P.3.1. Jačanje kapaciteta LAG-a"	P.3.2. Ostvarivanje prijenosa znanja i primjera dobre prakse kroz suradnju s drugim LAG-ovima"	
% LRS	56,34 %	19,85 %	20,00%	3,81%	
	MJERE				
	M1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava"	M1.2. "Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava"	M2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu"	M3.1.1. Tekući troškovi i animacija"	M3.2.1. Priprema aktivnosti suradnje LAG-ova"
% LRS	3,07 %	53,27 %	19,85 %	n/p	

Izvor: Izrada autora

Tablica 33: Podjela financija (po godinama) LRS LAG-a „Cetinska krajina“ 2014. – 2023.

Tip operacije iz PRR RH 2014.-2020.	Mjera iz LRS	Ukupan iznos iz 19.2. (HRK)	% u odnosu na ukupni iznos LRS	Provedba LRS po godinama u %							
				2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
4.1.1.	1.1.1.	329,194.18	3.07%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	3.07%	0.00%	0.00%	0.00%
6.3.1.	1.1.2.	5,718,427.50	53.27%	0.00%	0.00%	0.00%	60.38%	0.00%	39.62%	0.00%	0.00%
7.4.1.	2.1.1.	2,130,754.00	19.85%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	36.88%	0.00%	63.12%	0.00%
UKUPNI IZNOS ZA 19.2. (HRK)		8,178,375.68	76.19%	0.00%	0.00%	0.00%	60.38%	39.95%	39.62%	63.12%	0.00%
19.3.	3.2.2.	408,918.78	3.81%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	1.90%	1.91%
19.4.	3.1.1.	2,146,823.61	20.00%	2.50%	2.50%	2.50%	2.50%	2.50%	2.50%	2.50%	2.50%
SVEUKUPNI IZNOS IZ LRS (HRK)		10,734,118.07	100.00%								

Izvor: Obrada autora

8.3. Procjena potrebnih financijskih sredstava za provedbu projekata

Na temelju Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 47/16, 108/16 i 96/2017) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (Narodne novine“, broj 31/21), Odluke o dodjeli sredstava iz prijelaznog razdoblja odabranim lokalnim akcijskim grupama (KLASA: 910-05/21-01/54; URBROJ: 525-8/1255-21-1) za provedbu Mjere 19 i predviđene alokacije sredstava za LAG „Cetinska krajina“ izrađena je projekcija financijskog plana za razdoblje 2014. – 2023.

Prema toj projekciji LAG će za provedbu Podmjere 19.2. Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ imati na raspolaganju sveukupno 8,178,375.68 HRK.

LAG je u financijskom planu predvidio i troškove za osnaživanje svojih kapaciteta i podrške projektima suradnje kojima će se ostvariti transferi znanja i dobre prakse u području održivog ruralnog razvoja, a koje će se financirati putem Podmjera 19.3. i 19.4.

Prema alokaciji za Podmjere 19.3., koja iznosi 5% od dodijeljenog iznosa potpore u podmjeri 19.2., te 19.4. koja iznosi do 20% od dodijeljenog iznosa u podmjeri 19.2, za provođenje aktivnosti osnaživanja kapaciteta i podrške projektima suradnje predviđena je alokacija sredstava obje Podmjere u sveukupnom iznosu od 2.555.742,39 HRK.

PRILOZI

PRILOG I Popis tablica, slika i grafova

POPIS TABLICA

Tablica 1: Površina, stanovništvo i naselja na području LAG-a „Cetinska krajina“	1
Tablica 2: Podatci o odloženim količinama komunalnog otpada na odlagališta s područja LAG-a „Cetinska krajina“	5
Tablica 3: Zaštićena prirodna bogatstva na području LAG-a „Cetinska krajina“	6
Tablica 4: Trgovačka društva na području LAG-a „Cetinska krajina“ (broj subjekata, broj zaposlenika, ukupni prihodi, neto dobit)	9
Tablica 5: Trgovačka društva prema veličini na području LAG-a „Cetinska krajina“, podatci za 2014.	10
Tablica 6: Broj trgovačkih društava prema pravno ustrojbenom obliku na području LAG-a „Cetinska krajina“, podatci za 2014. godinu	10
Tablica 7: Obrti s područja LAG-a „Cetinska krajina“ 2016./2018.	10
Tablica 8: Poljoprivredno zemljište u ARKOD-u prema vrsti uporabe i broju poljoprivrednih gospodarstava u Splitsko-dalmatinskoj županiji i LAG-u na dan 21. prosinca 2015. godine	12
Tablica 9: Broj košnica i pčelara na području LAG-a iz Upisnika poljoprivrednika na dan 14. prosinca 2015. godine	13
Tablica 10: Zaposleni prema području djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“	15
Tablica 11: Izvori financiranja stanovništva s područja LAG-a „Cetinska krajina“	15
Tablica 12: Odjeli Doma zdravlja na području LAG-a „Cetinska krajina“	19
Tablica 13: Intervencije DVD-a Sinj	20
Tablica 14: Stanovanje i javne zgrade na području LAG-a „Cetinska krajina“	20
Tablica 15: Broj zaposlenika Jedinica lokalne samouprave koji se nalaze na području LAG-a „Cetinska krajina“	21
Tablica 16: Prikaz prihoda i rashoda JLS-ova na području LAG-a "Cetinska krajina"	21
Tablica 17: Razvojni problemi i razvojne potrebe LAG-a „Cetinska krajina“	25
Tablica 18: Shema vizije, ciljeva i aktivnosti LAG-a „Cetinska krajina“	28
Tablica 19: Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, opis mjere	29
Tablica 20: Mjera 1.1.2. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava, opis mjere	30
Tablica 21: Mjera 2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu, opis mjere	31
Tablica 22: Tekući troškovi i animacija, opis mjere	32
Tablica 23: Provedba aktivnosti suradnje LAG-ova	32
Tablica 24: Usklađenost LRS-a s nadređenim strateškim dokumentima	40
Tablica 25: Akcijski plan provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“	45
Tablica 26: Organizacija praćenja i evaluacija Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“	46
Tablica 27: Indikatori za mjerenje ukupnog učinka provedbe LRS-a	47
Tablica 28: Metodologija praćenja provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“	48
Tablica 29: PRR-Izvor financiranja: Popis projekata LAG-a „Cetinska krajina“	51
Tablica 30: Ostali izvori financiranja: Popis projekata LAG-a „Cetinska krajina“	52
Tablica 31: Projekcija raspodjele članarina za 2021. godinu (HRK)	54
Tablica 32: Podjela financija LRS LAG-a „Cetinska krajina“ 2014. – 2023.	55

POPIS SLIKA

Slika 1: Prostorni smještaj LAG-a „Cetinska krajina“ i jedinica lokalne samouprave koje mu pripadaju.....	1
Slika 2: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a „Cetinska krajina“.....	1
Slika 3: Interaktivna karta prikaza podataka o dostupnosti i korištenju brzina širokopojasnog pristupa.....	7

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“	9
Grafikon 2: Struktura djelatnosti na području LAG-a Cetinska krajina 2018. godine	9
Grafikon 3: Brojčano stanje stoke i peradi na području LAG-a „Cetinska krajina“	12
Grafikon 4: Dolasci i noćenja na području LAG-a „Cetinska krajina“.....	14
Grafikon 5: Broj registriranih nezaposlenih osoba prema stupnju obrazovanja na području LAG-a „Cetinska krajina“	16
Grafikon 6: Kretanje ukupnog broja stanovnika od 1857. do 2011. godine	17
Grafikon 7: Postotak zastupljenosti udruga po područjima djelovanja na području LAG-a „Cetinska krajina“	22

PRILOG II Kretanje broja stanovnika u jedinicama lokalne samouprave od 1857. do 2011. godine

Tablica 1: Kretanje broja stanovnika u jedinicama lokalne samouprave od 1857. do 2011. godine

Godina	Sinj	Vrlika	Trilj	Otok	Hrvace
1857.	7600	5920	7116	2107	5056
1869.	8256	6226	8078	2513	5919
1880.	9025	6311	8555	2693	5742
1890.	10089	7545	10060	3153	6483
1900.	11543	8727	11475	3710	7065
1910.	13205	9529	11903	4181	7512
1921.	13770	9819	12337	4363	7392
1931.	14829	10382	12972	4703	7706
1948.	15526	8686	12586	4818	7810
1953.	16864	8854	13338	5272	8212
1961.	18687	7366	13507	5426	7137
1971.	20598	6458	13529	5988	6692
1981.	23849	6262	13394	6256	6206
1991.	25985	5621	13894	6574	5296
2001.	25373	2705	10799	5782	4116
2011.	24826	2177	9109	5474	3617

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG III Struktura stanovništva prema starosti

Tablica 2: Struktura stanovništva prema starosti

Kategorija	Sinj		Vrlika		Trilj		Otok		Hrvace	
	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.
Ukupno	25 373	24 826	2705	2177	10 799	9109	5782	5474	4116	3617
0 - 4 godina	1696	1372	127	72	801	515	419	354	284	172
5 - 9 godina	1778	1362	113	87	716	580	443	352	245	191
10 - 14 godina	1900	1722	128	109	738	699	413	383	225	249
15 - 19 godina	1917	1783	171	101	660	599	435	436	236	209
20 - 24 godina	1890	1791	161	117	755	609	408	377	288	212
25 - 29 godina	1847	1684	187	131	900	529	382	355	266	214
30 - 34 godina	1763	1582	161	115	833	527	436	343	287	214
35 - 39 godina	1962	1674	164	123	730	627	443	335	260	212
40 - 44 godina	2009	1694	180	122	738	674	425	392	264	228
45 - 49 godina	1652	1879	173	139	657	623	392	411	202	250
50 - 54 godina	1541	1925	167	171	604	616	280	390	271	257
55 - 59 godina	1026	1511	113	161	409	490	159	340	195	205
60 - 64 godina	1275	1305	205	134	575	432	269	230	245	240
65 - 69 godina	1197	920	216	95	540	349	298	135	256	168
70 - 74 godina	847	1053	193	173	465	455	252	198	249	185
75 - 79 godina	552	846	122	173	309	381	168	217	185	172
80 - 84 godina	231	464	58	106	142	265	72	145	70	143
85 - 89 godina	148	198	38	37	104	103	42	62	55	74
90 - 94 godina	47	49	17	9	40	29	19	15	25	18
95 i više godina	6	12	2	2	8	7	1	4	1	4
Prosječna starost	35,80	38,80	43,70	47,00	37,00	39,50	36,10	38,00	40,50	42,70
Indeks starenja	59,00	77,70	157,90	197,60	74,90	84,50	65,60	66,00	109,70	122,30
Koeficijent starosti	17,00	19,50	31,60	50,00	20,40	22,20	19,50	18,40	26,40	27,80
Radno aktivno	16 201	16 828	1579	1340	6563	5726	3491	3609	2378	2241

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG IV Prirodno kretanje stanovništva na području jedinica lokalne samouprave koje su u sastavu LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica 3: Prirodno kretanje stanovništva na području jedinica lokalne samouprave koje su u sastavu LAG-a „Cetinska krajina“

Kategorija	Godina	Sinj	Vrlika	Trilj	Otok	Hrvace
Živorodeni	2011.	230	20	83	53	30
	2012.	251	11	96	70	33
	2013.	224	10	96	56	23
Mrtvorodeni	2011.	0	0	0	0	0
	2012.	1	0	0	0	0
	2013.	2	1	0	0	0
Umrli	2011.	24	45	105	58	64
	2012.	247	44	127	72	68
	2013.	229	37	120	65	53
Umrli dojenčad	2011.	1	0	0	0	0
	2012.	1	0	0	2	0
	2013.	1	0	2	2	0
Prirodni prirast	2011.	6	-25	-22	-5	-34
	2012.	4	-33	-31	-2	-35
	2013.	-5	-27	-22	-9	-30

Vitalni indeks	2011.	102,7	44,4	79,0	91,4	46,9
	2012.	101,6	25,0	75,6	97,2	48,5
	2013.	97,8	27,0	81,7	86,2	43,4

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG V Migracijska kretanja stanovništva LAG-a

Tablica 4: Migracijska kretanja stanovništva LAG-a

Kategorija	Godina	Sinj	Vrlika	Trilj	Otok	Hrvace
Odseljeni iz JLS-a - u RH	2001.	247	80	101	63	100
	2011.	206	62	136	80	99
Odseljeni iz JLS-a - u inozemstvo	2001.	13	3	10	2	2
	2011.	20	20	9	2	4
Ukupno odseljeni	2001.	370	90	145	70	104
	2011.	391	95	199	85	103
Doseljeni u JLS - iz RH	2001.	204	24	70	41	43
	2011.	214	25	104	32	32
Doseljeni u JLS - iz inozemstva	2001.	82	16	50	11	12
	2011.	27	1	17	6	3
Ukupno doseljeni	2001.	398	48	154	57	57
	2011.	406	34	175	41	35
Razlika ukupno doseljenih i odseljenih	2001.	28	-42	9	-13	-47
	2011.	15	-61	-24	-44	-68

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG VI Popis kulturnih dobara na području LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica: 5 Popis kulturnih dobara na području LAG-a „Cetinska krajina“

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-5025	Bajagić	Arheološko nalazište Banova draga	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5072	Bajagić	Arheološko nalazište Srednjovjekovno groblje uz potok Malin	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4691	Bajagić	Arheološko nalazište špilja Kravarica u zaseoku Priorice	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
P-4526	Glavice	Arheološko nalazište Vukova glavica u selu Glavice kod Sinja	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-0539-1971.	Karakašica	Mlinica Runjina	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4798	Obrovac Sinjski	Mlinica Stara mostina	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4943	Obrovac Sinjski	Mlinica Nova mostina	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-447,17/9-78	Sinj	Alkarska zbirka	Pokretno kulturno dobro – zbirka
Z-4690	Sinj	Arheološko nalazište Čitluk, antički grad Aequum	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-128,24/07-69	Sinj	Arhiv franjevačke privatne gimnazije u Franjevačkom samostanu	Pokretno kulturno dobro – zbirka
Z-5027	Sinj	Crkva Gospe Sinjske s franjevačkim samostanom	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-347	Sinj	Etnografska zbirka župnog ureda u Zelovu	Pokretno kulturno dobro – zbirka
Z-4848	Sinj	Godišnji pokladni ophod mačkara podkamešničkih sela	Nematerijalno kulturno dobro
P-4540	Sinj	Kip Bogorodice Čudotvorne	Pokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5704	Sinj	Kompleks režije duhana	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
P-5158	Sinj	Kuća Lovrić u Sinju	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5011	Sinj	Kuća Tripalo	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4795	Sinj	Kuća Tripalo	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4941	Sinj	Kuća Varda Stipković	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5030	Sinj	Most na rijeci Goručici	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-3913	Sinj	Muzej Cetinske krajine – muzejska građa	Pokretno kulturno dobro – muzejska građa

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-3355	Sinj	Priprema tradicijskog jela sinjski arambaši	Nematerijalno kulturno dobro
Z-5571	Sinj	Prva franjevačka gimnazija	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5518	Sinj	Sklop Kwartira (konjičke vojarne)	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5871	Sinj	Sklop željezničke postaje	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5038	Sinj	Tvrđava Grad i groblje	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4797	Sinj	Tvrđava Kamičak	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5117	Sinj	Urbanistička cjelina Sinja	Nepokretno kulturno dobro – kulturno – povijesna cjelina
Z-3238	Sinj	Viteška igra Sinjska alka	Nematerijalno kulturno dobro
RST-1	Sinj	Zbirka Franjevačkog samostana	Pokretno kulturno dobro – zbirka
RST-333,17/22-79	Sinj	Zbirke crkve i samostana franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja	Pokretno kulturno dobro – zbirka
Z-4796	Sinj	Zgrada (Litrin obor), Ulica Tadije Anušića	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5599	Sinj	Zgrada na Štaliji	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-1088	Bisko	Crkva sv. Ante	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4891	Bisko	Crkva sv. Mihovila s arheološkim nalazištem	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4874	Bisko	Crkva sv. Roka (sv. Fabijana i Sebastijana)	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-3920	Čačvina	Tvrđava Čačvina i crkva Svih Svetih ispod tvrđave	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5483	Grab	Bugarinova mlinica	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5014	Grab	Čosića mlinica i most na rječici Grab	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5227	Grab	Gornja Čosića mlinica na rječici Grab	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4879	Grab	Most na Grabu	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5134	Grab	Samardžića mlinica, kuće i most na rječici Grabu	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4873	Grab	Uršića mlinica	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5787	Košute	Arheološko nalazište Grebčine	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-2866	Trilj	Arheološka zbirka	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-2315	Trilj	Arheološko nalazište Gardun	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4636	Trilj	Arheološko nalazište gradina Križina i rimska cesta	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5289	Trilj	Arheološko nalazište i utvrda Nutjak	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5673	Trilj	Arheološko nalazište Krnjačina gomila	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5709	Trilj	Arheološko nalazište Velić	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
RST-1380	Trilj	Arheološko nalazište – korito rijeke Rude i Cetine	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-3608	Trilj	Muzej Triljskog kraja – muzejska građa	Pokretno kulturno dobro – muzejska građa
Z-5419	Trilj	Ruralna cjelina Grubišići	Nepokretno kulturno dobro – kulturno – povijesna cjelina
P-4786	Velić	Crkva Gospe od Ružarija i arheološko nalazište	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
P-4863	Velić	Vodosprema	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-6313	Velić	Zbirka sakralnih predmeta u crkvi Gospe od Ružarija	Pokretno kulturno dobro – zbirka
P-4732	Voštane	Etnografska Zbirka Akrap	Pokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5885	Vrpolje	Arheološko nalazište gradina Meduša	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5813	Vrpolje	Arheološko nalazište Grebčine	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-6185	Vrpolje	Vodosprema (lokva) Vrpolje	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-6020	Koljane	Arheološka zona Koljane	Nepokretno kulturno dobro – kulturno-povijesna cjelina
Z-5028	Vinalić	Balački most	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-3014	Vrlika	Arheološko nalazište „Gradina“	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
P-4527	Vrlika	Arheološko nalazište u zaselku Jare kod Balečkog mosta	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4120	Vrlika	Izvor Česma (Vrilo) i njena okolica	Nepokretno kulturno dobro – kulturno-povijesna cjelina
P-4993	Vrlika	Stambena zgrada	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-3921	Vrlika	Tvrđava Prozor (Gradina) i njezin okoliš	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5029	Donji Bitelić	Most na Panju	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
P-5052	Potravlje	Slika sv. Juraj ubija zmaja iz župne kuće u Potravlju	Pokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5916	Potravlje	Tradicijsko lončarstvo ručnoga kola u Potravlju	Nematerijalno kulturno dobro
Z-2736	Potravlje	Tvrđava Travnik (Potravnik, Kotromanovića kula, Gradina)	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4878	Gala	Most na Kosincu	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
P-3914	Otok	Arheološko nalazište Grebčine	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-4799	Otok	Starokršćanska bazilika	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Z-5855	Otok	Umijeće gradnje lađe u Otoku kod Sinja	Nematerijalno kulturno dobro
Z-5035	Udovičići	Arheološko nalazište srednjovjekovno groblje	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Izvor: Ministarstvo kulture

PRILOG VII NKD djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“ 2010. – 2014. godine

Tablica 6: NKD djelatnosti na području LAG-a „Cetinska krajina“ 2010. – 2014. godine

NKD		Ukupno LAG				
		2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	17	16	16	22	28
B	Rudarstvo i vađenje	6	7	5	4	6
C	Prerađivačka industrija	56	61	64	61	60
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	3	3	4	6
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	6	6	6	8	7
F	Građevinarstvo	58	65	66	67	67
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	100	104	100	105	104
H	Prijevoz i skladištenje	21	25	17	21	19
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	22	24	22	27	29
J	Informacije i komunikacije	6	7	9	9	9
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1	2	3	2	2
L	Poslovanje nekretninama	0	2	2	2	2
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	21	26	28	34	37
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	8	8	8	6	9
P	Obrazovanje	2	2	4	4	5
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne	0	1	2	4	5
R	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrb	0	0	2	2	3
S	Umjetnost, zabava i rekreacija	3	3	4	6	6
Ukupno		328	362	361	388	404

Izvor: FINA, 2015.

PRILOG VIII Trgovačka društva prema pravno ustrojbenom obliku

Tablica 7: Trgovačka društva prema pravno ustrojbenom obliku na području LAG-a „Cetinska krajina“ 2010. – 2014. godine

JLS	Godina	Društvo s ograničenom odgovornošću	Ustanova	Zadruga	Ostali obveznici poreza na dobit	Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću	Ukupno
Vrlika	2010.	19	-	5	1	-	25
	2011.	16	-	4	1	-	21
	2012.	13	-	3	1	-	17
	2013.	12	-	4	-	-	16
	2014.	12	-	3	-	-	15
Trilj	2010.	70	-	5	9	-	84
	2011.	81	-	5	7	-	93
	2012.	75	-	8	7	-	90
	2013.	70	1	12	5	5	93
	2014.	59	1	15	5	10	90
Hrvace	2010.	23	-	3	-	-	26
	2011.	23	-	3	-	-	26
	2012.	20	-	4	-	-	24
	2013.	24	-	4	-	1	29
	2014.	24	-	4	-	5	33
Sinj	2010.	80	15	20	10	0	125
	2011.	78	15	22	15	0	130
	2012.	75	14	25	17	5	136
	2013.	70	10	28	25	5	138
	2014.	65	17	40	20	10	152
Otok	2010.	15	-	1	3	-	19
	2011.	15	-	3	3	-	21
	2012.	12	-	3	4	-	19
	2013.	11	-	2	3	2	18
	2014.	10	-	2	3	2	17

Izvor: FINA, 2015.

PRILOG IX Trgovačka društva na području LAG-a „Cetinska krajina“ (broj subjekata, broj zaposlenih, ukupni prihodi i neto dobit)

Tablica 8: Trgovačka društva na području LAG-a „Cetinska krajina“ (broj subjekata, broj zaposlenih, ukupni prihodi i neto dobit)

JLS	Godina	Broj subjekata	Broj zaposlenika	Ukupni prihodi (u kn)	Neto dobit (u kn)
Vrlika	2010.	25	70	35.555.998,00	654.766,00
	2011.	21	76	47.353.429,00	1.140.948,00
	2012.	17	53	29.799.018,00	1.366.461,00
	2013.	16	56	28.790.009,00	2.108.958,00
	2014.	15	61	28.636.765,00	1.035.467,00
Trilj	2010.	84	384	179.586.945,00	-5.310.296,00
	2011.	93	410	174.711.536,00	-3.104.809,00
	2012.	90	343	151.057.902,00	-2.508.553,00
	2013.	93	465	219.095.185,00	-2.196.865,00
	2014.	90	434	194.648.524,00	4.928.303,00
Hrvace	2010.	26	252	73.496.468,00	4.277.602,00
	2011.	21	76	47.353.429,00	1.140.948,00
	2012.	24	254	75.263.991,00	2.555.673,00
	2013.	29	226	95.605.155,00	-2.627.203,00
	2014.	33	256	97.229.512,00	967.748,00
Sinj	2010.	-	1232	586.423.000,00	13.021.000,00
	2011.	-	1250	597.825.000,00	13.185.000,00
	2012.	-	1350	610.764.000,00	15.125.000,00
	2013.	-	1399	637.764.000,00	14.190.000,00
	2014.	249	1599	683.537.000,00	27.714.000,00
Otok	2010.	19	173	63.434.493,00	236.303,00
	2011.	21	184	64.624.424,00	27.337,00
	2012.	19	185	69.491.774,00	421.289,00
	2013.	18	201	90.422.965,00	738.517,00
	2014.	17	216	84.503.463,00	2.117.757,00

Izvor: FINA, 2015.

PRILOG X Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista

Tablica 9: Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista

Godina	Kategorija	Sinj			Trilj		
		Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti	Ukupno	Domaći turisti	Strani turisti
2011.	dolasci	7694	3641	4053	2251	1736	515
	noćenja	22 980	6222	16 758	6907	4982	1925
2012.	dolasci	7110	3025	4085	2701	1914	787
	noćenja	11 258	5766	5492	8327	5579	2748
2013.	dolasci	9035	3255	5780	2738	1975	763
	noćenja	13 576	6388	7188	11 689	6662	5027
2014.	dolasci	10 691	4385	6306	2849	1744	1105
	noćenja	15 460	8829	6631	8566	5448	3118
2015.	dolasci	10 266	4635	5631	4102	2561	1541
	noćenja	15 764	9003	6761	11 812	6919	4893

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XI Kapaciteti smještaja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica 10: Kapaciteti smještaja na području LAG-a „Cetinska krajina“

Kategorija smještaja / tip smještaja		Hoteli	Turistički apartmani	Privatne sobe	Ostalo (apartmani)	Ukupno
2*	2011.	0	0	0	0	0
	2012.	0	0	1	0	1
	2013.	0	0	1	0	1
	2014.	0	0	1	0	1
	2015.	0	0	1	0	1
3*	2011.	2	3	6	1	12
	2012.	2	3	2	0	7
	2013.	2	3	1	0	6
	2014.	2	3	5	0	10
	2015.	2	32	8	1	43
4*	2011.	0	0	1	0	1
	2012.	0	0	1	0	1
	2013.	0	0	1	0	1
	2014.	0	0	1	0	1
	2015.	0	6	3	0	9
5*	2011.	0	0	0	0	0
	2012.	0	0	1	0	1
	2013.	0	0	1	0	1
	2014.	0	0	1	0	1
	2015.	0	0	1	0	1

Izvor: TZ Sinj, TZ Trilj, TZ Vrlika

PRILOG XII Broj ležajeva, noćenja i zaposlenika u turizmu na području LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica 11: Broj ležajeva, noćenja i zaposlenika u turizmu na području LAG-a „Cetinska krajina

Tip smještaja		Hoteli	Turistički apartmani	Privatne sobe+ Kuće za odmor	Ostalo (apartmani)
Broj ležaja	2011.	167	12	154	0
	2012.	167	12	81	8
	2013.	167	12	64	0
	2014.	167	12	135	0
	2015.	167	47	117	8
Broj noćenja	2011.	10 081	0	0	0
	2012.	7441	0	841	0
	2013.	17 234	688	9419	1087
	2014.	16 012	1320	13 571	381
	2015.	18 822	1241	15 196	683
Broj zaposlenika (sezona)	2011.	28	8	43	4
	2012.	28	13	44	4
	2013.	29	13	46	4
	2014.	29	13	48	4
	2015.	29	14	52	4
Broj zaposlenika (izvan sezone)	2011.	26	8	24	2
	2012.	26	10	24	2
	2013.	27	12	26	2
	2014.	27	12	28	2
	2015.	27	14	30	2

Izvor: TZ Sinj, TZ Trilj, TZ Vrlika

PRILOG XIII Stanovanje i javne zgrade na području LAG-a

Tablica 12: Stanovanje i javne zgrade na području LAG-a

Kategorija	Sinj	Trilj	Hrvace	Otok	Vrlika	SDŽ	LAG CK	Udio u SDŽ (%)
Ukupna površina stanova/ stambenih kuća (u m ²)	757 662	340 471	142 774	184 181	99 157	18 272 012	1 524 245	8,34
Broj stanova / stambenih kuća koje imaju instalacije								
Vodovod	7465	2552	1133	1535	746	151 076	13 431	8,89
Kanalizacija	7460	2552	1130	1532	746	150 980	13 420	8,89
Električna energija	7514	2617	1168	1561	769	152 049	13 629	8,96
Plin	89	36	3	6	3	1652	137	8,29
Stanovi za stanovanje								
Ukupno	9183	3784	1668	2027	1216	206 186	17 878	8,67
Nastanjeni	7518	2625	1170	1564	772	152 125	13 649	8,97
Privremeno nenastanjeni	1408	824	339	362	386	48 550	3319	6,84
Napušteni	257	335	159	101	58	5511	910	16,51
Stanovi koji se koriste povremeno								
Za odmor i rekreaciju	92	292	177	59	162	30187	782	2,59
U vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	11	54	42	0	4	765	111	14,51
Ukupna površina (m ²)stanova za odmor i rekreaciju	6153	26 686	15 171	4510	10 136	2 054 513	62 656	3,05
Stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost								
Iznajmljivanje turistima	0	1	0	0	0	16 524	1	0,01
Ostale djelatnosti	29	1	0	3	1	967	34	3,52

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XIV Vjerska pripadnost stanovnika LAG-a

Tablica 13: Vjerska pripadnost stanovnika LAG-a

Vjerska pripadnost	Sinj	Trilj	Vrlika	Otok	Hrvace	LAG
Katolici	23 911	8981	2010	5436	3495	43 833
Pravoslavci	168	34	118	9	67	396
Protestanti	10	0	0	0	0	10
Ostali kršćani	10	6	1	0	0	17
Muslimani	21	0	1	0	1	23
Židovi	0	1	0	0	0	1
Istočne religije	5		1	0	0	6
Ostale religije, pokreti i svjetonazori	4	0	0	1	3	8
Agnostici i skeptici	75	6	6	1	6	94
Nisu vjernici i ateisti	380	27	7	12	27	453
Ne izjašnjavaju se	218	31	31	2	15	297
Nepoznato	24	23	2	13	3	65

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XV Zaposleni prema područjima djelatnosti i starosti u 2011. godini

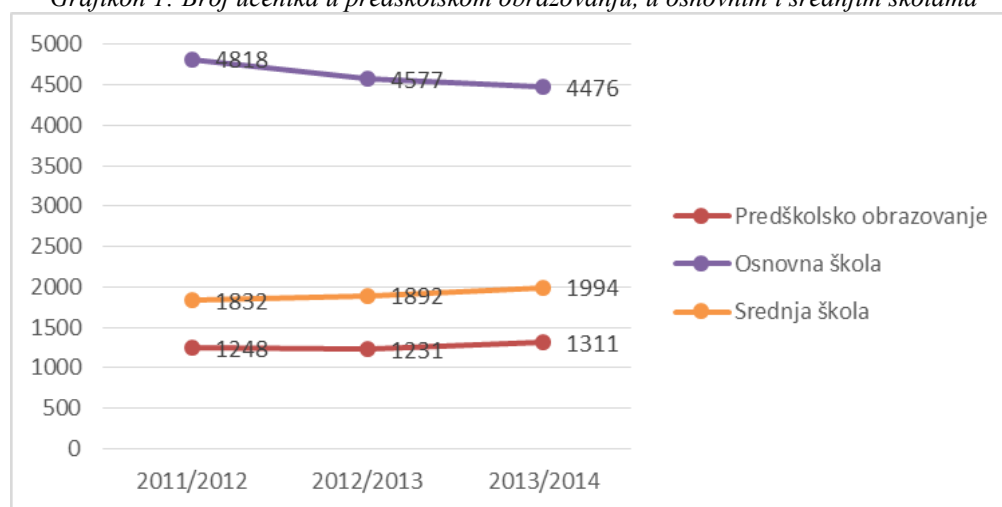
Tablica 14: Zaposleni prema područjima djelatnosti i starosti u 2011. godini

Područje djelatnosti	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i više
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1	10	19	25	31	44	36	30	38	19	38
B Rudarstvo i vađenje	1	5	9	4	3	4	9	12	3	1	1
C Prerađivačka industrija	11	126	238	305	230	223	256	184	89	28	6
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	2	13	9	25	33	37	36	43	35	0
E Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnost sanacije okoliša	0	2	13	9	25	33	37	36	43	35	0
F Građevinarstvo	23	167	265	255	230	179	209	234	141	49	2
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	6	51	50	29	12	16	26	13	3	0
L Poslovanje nekretninama	0	2	2	3	1	0	1	2	2	0	0
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	0	16	41	49	25	29	28	25	17	11	1
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1	14	31	40	34	40	52	26	14	4	0
O Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	11	127	179	166	248	214	172	109	74	32	3
P Obrazovanje	0	13	112	69	91	100	150	143	84	114	3
Nepoznato	2	1	5	6	7	2	0	6	4	3	1
LAG UKUPNO	50	491	978	990	979	913	1003	869	565	334	55

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XVI Broj učenika u predškolskom obrazovanju, u osnovnim i srednjim školama

Grafikon 1: Broj učenika u predškolskom obrazovanju, u osnovnim i srednjim školama

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XVII Korisnici socijalnih usluga

Tablica 15: Korisnici socijalnih usluga

Kategorija	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Minimalna naknada	1107	493	368	343	406
Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja			21	12	32
Jednokratna naknada (ukupno u tekućoj godini)	887	747	262	424	478
Naknade u vezi s obrazovanjem		28	5	5	5
Osobna invalidnina	337	341	374	342	378
Doplatak za pomoć i njegu	1953	2040	1614	1469	1463
Status roditelja njegovatelja ili njegovatelja	40	46	47	51	53
Naknada do zaposlenja	22	27	17	17	16
Socijalne usluge (ukupno u tekućoj godini)	720	129	347	176	225
Broj djece - korisnika prava na privremeno uzdržavanje			18	20	12

Izvor: Centar za socijalnu skrb, Sinj

PRILOG XVIII Članovi LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica 16: Članovi LAG-a „Cetinska krajina“ JLS

Pravni subjekt - član skupštine LAG-a „Cetinska krajina“	JLS	Sektor djelovanja
Općina Otok	Otok	JLS
Grad Vrlika	Vrlika	JLS
Grad Sinj	Sinj	JLS
Općina Hrvace	Hrvace	JLS
Grad Trilj	Trilj	JLS
Ostali neprofitni sektor	Sinj	neprofitni sektor
Ostali profitni sektor	Sinj	neprofitni sektor

Izvor: LAG „Cetinska krajina“

PRILOG XIX Kriteriji odabira za Mjeru 1.1.1

KRITERIJI ODABIRA ZA TIP OPERACIJE 4.1.1. (LRS LAG-a Cetinska krajina - M 1.1.1.)		BODOVI
1	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva SO (EUR)	Max. 20
	Do 14.999 €	20
	Od 15.000 do 29.999 €	15
	Više od 30.000 €	10
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	Max. 5
	Za novostvoreno radno mjesto - od 1 na više	5
	Projektom su očuvana postojeća radna mjesta	3
3	Trajanje poslovanja korisnika	Max. 5
	Korisnik posluje više od 10 godina	5
	Korisnik posluje od 5 do 10 godina	3
	Korisnik posluje do 5 godina	2
4	Ulaganje se odnosi na sektore - voća, povrća, stočarstva (uključujući peradarstvo)	Max. 20
	Ulaganje u sektor stočarstva (uključujući peradarstvo)	20
	Ulaganje u sektor voćarstva	15
	Ulaganje u sektor povrća	10
5	TIP ULAGANJA	Max. 20
	Nabava poljoprivredne mehanizacije	20
	Ulaganje u opremanje	10
	Ulaganje u izgradnju, rekonstrukciju i/ili modernizaciju (sa ili bez opreme)	5
6	MLADI POLJOPRIVREDNICI	Max. 5
	Mladi poljoprivrednik je nositelj/odgovorna osoba/vlasnik duže od 2 godine	5
	Mladi poljoprivrednik je nositelj/odgovorna osoba/vlasnik kraće od 2 godine	3
7	DOPRINOS ULAGANJA FOKUS PODRUČJIMA	Max. 5
	Ulaganje doprinosi boljem upravljanju vodama, uključujući upravljanje gnojivima i pesticidima (fokus područje 4B)	1
	Ulaganje doprinosi sprečavanju erozije tla i bolje upravljanje tlom (fokus područje 4C)	1
	Ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju vode u poljoprivredi (fokus područje 5A)	1
	Ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju energije u poljoprivredi i preradi hrane (fokus područje 5B)	1
	Ulaganje doprinosi smanjenju emisije stakleničkih plinova i amonijaka iz poljoprivrede (fokus područje 5D)	1
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		80
PRAG PROLAZNOSTI		20

PRILOG XX Kriteriji odabira za Mjeru 1.1.2.

KRITERIJI ODABIRA TIP OPERACIJE 6.3.1. (LRS LAG-a Cetinska krajina Mjera 1.1.2.)		BODOVI
A	EKONOMSKI KRITERIJ	Max 35
1.	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva SO (EUR)	Max. 35
	2.000 € – 3.999 €	35
	4.000 € – 5.999 €	30
	6.000 € - 7.999 €	25
B	KRITERIJ LOKACIJE ULAGANJA	Max. 20
1.	Indeks razvijenosti jedinice lokalne samouprave u kojoj se provode aktivnosti iz poslovnog plana ¹	Max. 20
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada I. skupini	20
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada II. skupini	18
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada III. skupini	16
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada IV. skupini	14
	Ulaganje na području JLS-a na brdsko-planinskim područjima sukladno Zakonu o brdsko-planinskim područjima i otoci koji su u sastavu jedinica lokalne samouprave koje se nalaze u V. i VI. skupini	14
	Ulaganje na području JLS-a na brdsko-planinskim područjima sukladno Zakonu o brdsko-planinskim područjima i otoci koji su u sastavu jedinica lokalne samouprave koje se nalaze u VII. i VIII. skupini	12
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada V. skupini	10
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada VI. skupini	8
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada VII. skupini	6
	Ulaganje na području JLS-a koje pripada VIII. skupini	4
C	KRITERIJ ULAGANJA U PRIORITETNE SEKTORE (nabava stoke/peradi/pčelinjih zajednica/višegodišnjih nasada)	Max. 25
	Od 81-100% ulaganja prikazanih u poslovnom planu, odnosi se na ulaganje u prioritetne sektore	25
	Od 61-80% ulaganja prikazanih u poslovnom planu, odnosi se na prioritetne sektore	20
	Od 41-60% ulaganja prikazanih u poslovnom planu, odnosi se na prioritetne sektore	15
	Od 21-40% ulaganja prikazanih u poslovnom planu, odnosi se na prioritetne sektore	10
	Do 20% ulaganja prikazanih u poslovnom planu, odnosi se na prioritetne sektore	5
D	HORIZONTALNI KRITERIJI	Max. 20
1.	Aktivnosti iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš	Max. 20
	Aktivnosti prikazane u poslovnom planu uključuju kupnju nove poljoprivredne mehanizacije - traktora	20
	Aktivnosti prikazane u poslovnom planu uključuju kupnju novih traktorskih priključaka i/ili opreme u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i prerade ³	15
	Aktivnosti iz poslovnog plana odnose se na ekološku proizvodnju ²	10
	Aktivnosti prikazane u poslovnom planu uključuju ulaganja u obnovljive izvore energije ⁴	5
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA		100
PRAG PROLAZNOSTI		40
¹ Ako je korisnik u poslovnom planu naveo više lokacija u kojima se provode aktivnosti iz poslovnog plana, tada ostvaruje bodove za stupanj razvijenosti JLS prema mjestu upisa poljoprivrednog gospodarstva u Upisnik poljoprivrednika		
² Da bi korisnik ostvario bodove po navedenom kriteriju sve aktivnosti u poslovnom planu moraju se odnositi na ekološku poljoprivredu, korisnik mora biti evidentiran u nadležnom Upisniku ili će biti upisan najkasnije u trenutku podnošenja Zahtjeva za isplatu zadnje/konačne rate.		
³ Da bi korisnik ostvario bodove svi kupljeni traktorski priključci i/ili oprema prikazana u poslovnom planu moraju biti novi		
⁴ Da bi korisnik ostvario bodove aktivnosti prikazane u poslovnom planu moraju se odnositi na kupnju i/ili ugradnju solarnih sustava, kupnju i/ili ugradnju dizalica topline, kupnju i/ili ugradnju sustava za grijanje na biomasu		

PRILOG XXI Kriteriji odabira za Mjeru 2.1.1.

KRITERIJI ODABIRA TIP OPERACIJE 7.4.1. (LRS LAG-a Cetinska krajina M 2.1.1.)		BODOVI
1	Tip ulaganja/prioritetno ulaganje	Max. 20
	Ulaganje u rekonstrukciju (sa ili bez opremanja)	20
	Ulaganje u građenje i opremanje	10
	Ulaganje u građenje	5
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	Max. 10
3	Doprinosi kvaliteti života (potencijalni korisnici)	Max. 20
	Ulaganja u građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtići, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnim školama te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonice pri knjižnicama, zdravstvenim, socijalnim, kulturnim i sportskim ustanovama, udrugama te drugim pravnim osobama u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi uz suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta sukladno odredbama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi)	20
	Ulaganja u vatrogasni dom, društveni dom, kulturni centar, tržnica, dječje igralište, javi zelenopovršine itd...parkovi i sl.; pješačke staze; pješačke zone; otvoreni odvodni kanali koji nisu sastavni dio ceste; groblja; javne prometne površine – trgovi, pothodnici, nadvožnjaci, javne stube i prolazi; rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklističke staze i trake, tematski putovi i parkovi nje u javno dostupnu infrastrukturu otvorenu za sve pojedince i sve interesne skupine (javne zelene površine – parkovi i sl.; pješačke staze; pješačke zone; otvoreni odvodni kanali koji nisu sastavni dio ceste; groblja; javne prometne površine – trgovi, pothodnici, nadvožnjaci, javne stube i prolazi; tržnice; dječja igrališta, sportske i građevine kojim ne upravlja udruga, rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklističke staze i trake, tematski putovi i parkovi, turistički informativni centri)	15
	Ulaganje u planinarski dom i sklonište, turistički informativni centar, sportska građevina, objekti za slatkovodni sportski ribolov (ribički dom, nadstrešnica i drugo), rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklistička staza (koja nije sastavni dio ceste), tematski put i park, javna zelena površina (park i slično), pješačka staza (koja nije sastavni dio ceste), pješačka zona, otvoreni odvodni kanal (koji nije sastavni dio ceste), groblje (komunalna infrastruktura i prateće građevine), javna prometna površina (trg, pothodnik, nadvožnjak, javne stube i prolaz koji nisu sastavni dio ceste)	10
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA		50
PRAG PROLAZNOSTI		15

PRILOG XXII Održane radionice s datumom održavanja sastanka, mjestom i sudionicima

DATUM ODRŽAVANJA SASTANKA	VRSTA SASTANKA	MJESTO ODRŽAVANJA	SUDIONICI
16. veljače 2016.	Obavještajno-uvodna radionica za izradu strategije LAG-a „Cetinska krajina“	Grad Sinj	44 osobe su sudjelovale na predstavljanju izrade strategije LAG-a, potpisna lista se nalazi u uredu LAG-a.
16. veljače 2016.	Održana fokus grupa Turizam	Grad Sinj	Monika Vrgoč, TZ Grada Sinja; Andriana Ivković, TZ Grada Trilja; Dragana Modrić, Kulturo umjetničko središte; Tomislav Klarić-Kukuz, LAG „Cetinska krajina“; Alen Alija, MICRO projekt d.o.o.; Vedrana Franić, MICRO projekt d.o.o.
16. veljače 2016.	Održana fokus grupa Poljoprivreda	Grad Sinj	Ana Barać, Poduzetnički centar Sinj; Frano Moro, OPG Moro Jelena; Ivan Putnik, OPG Ivan Putnik; Renato Malora, BZ „Orlova Stina“; Marina Balajić, Obrt Delma; Mirko Penić, BZ Veliki Vranovac Sinj; Tomislav Klarić-Kukuz, LAG „Cetinska krajina“; Alen Alija, MICRO projekt d.o.o.; Vedrana Franić, MICRO projekt d.o.o.
19. veljače 2016.	Održana fokus grupa Obrazovanje	Grad Vrlika	Marija Bavčević, OŠ Milana Begovića; Marina Djaković, KUD Milan Begović; Nino Vučemilović Alegić, Grad Vrlika; Ante Biuk, Ustanova ŠRC Česma; Gorana Gabrić, SZR „Fra Ante Sekelez“ Vrlika; Marijana Matić, Grad Vrlika; Jure Plazonić, Grad Vrlika; Tomislav Klarić-Kukuz, LAG „Cetinska krajina“; Alen Alija, MICRO projekt d.o.o.
19. veljače 2016.	Održana fokus grupa Poljoprivreda	Grad Vrlika	Ante Biuk, Nino Vučemilović-Alegić, Petra Čorić, Željko Vuletić, Stipe Baturina, Gorana Gabrč, Jure Plazonić, Marijana Matić, Tomislav Klarić-Kukuz, Alen Alija

DATUM ODRŽAVANJA SASTANKA	VRSTA SASTANKA	MJESTO ODRŽAVANJA	SUDIONICI
2. ožujka 2016.	Održana fokus grupa Poljoprivreda	Grad Trilj	Branko Kaloper, OPG; Tihomir Grubišić, Zadruga Rešta; Damir Čović, Zadruga Bisage; Marijan Manjaka, OPG Marijan Manjaka; Boženko Žuljević, OPG Žuljević; Ante Kundid, Kundid Vojnić d.o.o.; Tomislav Klarić-Kukuz, LAG „Cetinska krajina“; Antonela Alvir, MICRO projekt d.o.o.; Vedrana Franić, MICRO projekt d.o.o.
10. ožujka 2016.	Održana fokus grupa Mladi	Grad Sinj	Silvia Milić, KUS; Gordan Milun, KUS Jelena Pavlinušić, Sinjska umjetnička komuna; Tomislav Klarić-Kukuz, LAG „Cetinska krajina“; Zdravko Budimir, LAG „Cetinska krajina“; Stipe Marasović, Ured ovlaštenog arhitekta S. Marasović; Mario Efendić, Dalmatia ruralis; Ivana Selanec, Udruga BIOM; Elvira Žižić Gušo, Udruga BIOM; Marko Cvrle, Udruga BIOM; Ivan Perić, HIT RADIO d.o.o / Ferata
10. ožujka 2016.	Održana fokus grupa Gospodarstvo	Grad Sinj	Marko Jazidžija, Ivica Soldić, Ana Barać, Mira Veselica, Stipe Efendić, Tomislav Klarić-Kukuz, Alen Alija
16. ožujka 2016.	Radionica Gospodarski potencijal proizvođačkih organizacija	Grad Sinj	Dušan Roguljić, Mario Efendić, Antonio Mravak, Mario Vujević, Joško Čaleta, Mate Ljubičić, Ivica Roguljić, Petar Pocrnja, Stjepan Maroš, Božidar Jadrijević, Tomislav Klarić-Kukuz
16. ožujka 2016.	Radionica Izrada lokalne razvojne strategije – sektor kulture i civilnog društva	Grad Sinj	Dinko Baković, Božo Boban, Josip Vejić, Ante Lišnić, Monika Vrgoč, Dragica Bešlić, Marica Munivrana, Dijana Filipović-Grčić, Jelena Pavlinušić
17. ožujka 2016.	Radionica Gospodarski potencijal proizvođačkih organizacija	Grad Sinj	Mario Efendić, Mario Vujević, Mate Ljubičić, Dušan Roguljić, Joško Čaleta, Stjepan Maroš, Petar Pocrnja, Ante Jukić, Ivica Roguljić, Božidar Jadrijević, Tomislav Klarić-Kukuz
17. ožujka 2016.	Radionica Izrada lokalne razvojne strategije – sektor kulture i civilnog društva	Grad Trilj	Ivanka Latinac, Ankica Jukić, Dragica Pocrnja, Anita Dukić, Miljenko Marić, Miranda Grubišić, Marijana Svalina, Nada Lapić, Andriana Ivković, Ksenija Klarić
19. ožujka 2016.	Radionica Izrada lokalne razvojne strategije	Grad Sinj	Mario Vujević, Marinko Kanaet, Ivna Bazina, Irena Delonga, Jelena Vugdelija, Ivan Čović, Nedjeljka Botić, Jelena Moro, Branka Marinović, Milenko Šimleša, Ivan Baturina, Zdeslav Marović, Monika Vrgoč, Josip Poljak, Mladenka Šarolić, Božidar Jadrijević

PRILOG XXIII: Popis manifestacija na području LAG-a „Cetinska krajina“

Tablica 29: Popis manifestacija na području LAG-a „Cetinska krajina“

Red.br.	Naziv manifestacije	JLS
1	Dani Alke i Velike Gospe	Grad Sinj
2	Utakmica Delmata i Rimljana	Grad Sinj
3	Gljevstock festival	Grad Sinj
4	Klape Gospi Sinjskoj	Grad Sinj
5	Memorijalni koncert 'Branimir Vugdelija'	Grad Sinj
6	Mikrofon je Vaš	Grad Sinj
7	Večer viteštva i folklora	Grad Sinj
8	Kašetarnica	Grad Sinj
9	Sinjski amaterski rock susret	Grad Sinj
10	Sinj air show	Grad Sinj
11	biciklijada 'Do izvora Cetine'	Grad Sinj
12	Smotra seoskih mačkara	Grad Sinj
13	Nacionalni Sajam Pršuta i trajnih suhomesnatih proizvoda	Grad Sinj
14	Maskenbal	Grad Vrljika
15	Vrličko ljeto – Dani Milana Begovića	Grad Vrljika
16	Obred čuvanja isusova groba	Grad Vrljika
17	Veslačka mini kup regata	Grad Vrljika

Red.br.	Naziv manifestacije	JLS
18	Natjecanje u spremanju gulaša	Grad Vrljika
19	Svjetsko prvenstvo u pečenju uštipaka	Grad Vrljika
20	Triljska biciklijada	Grad Trilj
21	utrka Cetinskih lađa u Trilju	Grad Trilj
22	kulturno ljeto „Dani Sv. Mihovila“,	Grad Trilj
23	sajam Agro Arca	Grad Trilj
24	Rafting natjecanje na Cetini	Grad Trilj
25	Pučka fešta – Triljska noć	Grad Trilj
26	Blagdan Gospe Karmelske	Grad Trilj
27	Dani komina, pure i bronzina	Grad Trilj
28	Mačkare u općini Otok	Općina Otok
29	Večer folklor "Oj Krenico, 'ko te ne bi pio, kraj tebe me dragi zamirio"	Općina Otok
30	Utrka autohtonih drvenih otočkih cetinskih lađa	Općina Otok
31	Obilježavanje otočke bitke na otočiću Dugišu 1715.g.	Općina Otok
32	Pučka fešta –Dan općine Otok-koncerti	Općina Otok
33	Blagdani –sv. Roka, sv.Luke, Svih Svetih, sv.Martina	Općina Otok
34	Turnir Mali Otok	Općina Otok
35	Memorijalni turnir Luka Erceg i Ivan Kamber	Općina Otok
36	Lončarska radionica –Umjetnost iz zemlje (listopad-studeni)	Grad Sinj
37	Advent u Sinju	Grad Sinj
38	TransDinara Maraton (Trilj – Sinj – Hrvace –Vrlika –Knin)	Grad Sinj
39	300. obljetnica krunjenja Gospine slike 25. rujna	Grad Sinj
40	Svetkovina Velike Gospe	Grad Sinj
41	Tradicionalne galopske trke (18. rujna)	Grad Sinj
42	Planinski uspon na Zelovo	Grad Sinj
43	Predstava Opsada Sinja 1715	Grad Sinj
44	Glazbeno zabavni program na utvrđi Kamičak	Grad Sinj
45	Alkarske svečanosti	Grad Sinj
46	Dječja alka Vučkovići	Grad Sinj
47	Sinjski sajam sela	Grad Sinj
48	Cetina adventure i Gradski izazov	Grad Sinj
49	Sinjski polumaraton	Grad Sinj
50	Smotra mačkara cetinskog kraja	Grad Sinj
51	Dani oranja (30. srpnja)	Grad Sinj
52	Konjička karavana (18.lipnja)	Grad Sinj
53	Festival znanosti	Grad Sinj
54	Brnaški dernek na Meljači	Grad Sinj
55	Sinjski dernek i svatovski običaji	Grad Sinj
56	Natjecanje u pečenju sinjskih uštipaka	Grad Sinj
57	Međunarodna izložba pasa “CAC” I “CACIB”	Grad Sinj
58	Svetkovina Gospe od Ružarija	Grad Vrljika
59	Blagdan Gospe žalosne – Dan Općine Hrvace	Općina Hrvace

Izvor: Jedinice lokalne samouprav

PRILOG XXIV Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu, popis 2011.

Tablica 30: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu, popis 2011.

Obrazovna područja	Spol	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola				Visoko obrazovanje					Nepozn.
						svega	industrijske i obrtničke strukovne škole, za zanimanje do 3 god. i škole za KV i VKV	tehničke i srodne strukovne škole, škole u trajanju od 4 i više god.	gimnazija	svega	viša škola, I.(VI.) stupanj fakulteta i stručni studiji	fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studiji	magisterij (znanstveni, stručni, umjetnički)	doktorat	
Bez škole	Ukupno	1729													
	M (Ukupno)	358													
	Ž (Ukupno)	1371													
Opći programi	Ukupno		748	3662	6791	1603	4		1599						
	M (Ukupno)		156												
	Ž (Ukupno)		592												
Obrazovanje	Ukupno					82		82		559	437	121	1		
	M (Ukupno)					18		18		118	95	22	1		
	Ž (Ukupno)					64		64		441	342	99			
Humanističke znanosti i umjetnost	Ukupno					42	2	40		386	41	331	5	9	
	M (Ukupno)					17	2	15		149	12	125	3	9	
	Ž (Ukupno)					25		25		237	29	206	2		
Društvene znanosti, poslovanje i pravo	Ukupno					3351	1688	1663		1099	547	542	9	1	
	M (Ukupno)					750	390	360		438	199	233	5	1	
	Ž (Ukupno)					2601	1298	1303		661	348	309	4		
Prirodne znanosti	Ukupno					27		27		78	3	74	1		
	M (Ukupno)					10		10		27	0	26	1		
	Ž (Ukupno)					17		17		51	3	48			
Inženjerstvo, prerađivačka industrija i građevinarstvo	Ukupno					10355	7490	2865		512	227	284	1		
	M (Ukupno)					7216	5137	2079		363	169	193	1		
	Ž (Ukupno)					3139	2353	786		149	58	91			
Poljoprivreda	Ukupno					342	80	262		128	34	87	6	1	
	M (Ukupno)					174	28	146		92	25	64	3		
	Ž (Ukupno)					168	52	116		36	9	23	3	1	
Zdravstvo i socijalna skrb	Ukupno					599	7	592		266	118	142	5	1	
	M (Ukupno)					62	1	61		61	15	46			
	Ž (Ukupno)					537	6	531		205	103	96	5	1	
Usluge	Ukupno					4144	3505	639		347	191	155	1		
	M (Ukupno)					2775	2415	360		273	149	123	1		
	Ž (Ukupno)					1369	1090	279		74	42	32			
Ostalo	Ukupno					75	33	42		12	8	4			47
	M (Ukupno)					46	18	28		7	5	2			36
	Ž (Ukupno)					29	15	14		5	3	2			11

Izvor: www.dzs.hr

PRILOG XXV: Popis članova radne skupine za izradu izmjene LRS

Redni br.	Ime i prezime	Institucija/organizacija	Sektor
1.	Kristina Križanac	Grad Sinj	javni
2.	Stipe Efendić	Centar za ruralni razvoj CERURA Sinj	civilni
3.	Ivan Bugarin	Grad Trilj	javni
4.	Ratka Ajdučić	Općina Otok	javni
5.	Nikola Uzun	Grad Vrljika	javni
6.	Dinko Bošnjak	Općina Hrvace	javni
7.	Ivan Mravak	OPG Mravak Marija	gospodarski
8.	Oliver Vuletić	Božo commerce d.o.o.	gospodarski
9.	Ivana Čatipović	SMID d.o.o.	gospodarski
10.	Marina Balajić	Obrt za poljoprivrednu proizvodnju Delma	gospodarski
11.	Ivana Bandalo	Zadruga Kravlji rog	gospodarski
12.	Vesna Samadžić	Kulturno umjetnička udruga Sinjske mažoretkinje	civilni
13.	Božena Romac	Udruga za promicanje suvremene umjetnosti (UPSUS)	civilni
14.	Ivana Žanko	LAG "Cetinska krajina"	civilni

PRILOG XXVI: Zapisnici radne skupine za prvu i drugu izmjenu LRS

Stručna služba
Lokalna Akcijska Grupa „Cetinska krajina“
Put Petrovca 12, Sinj
www.lag-ck.hr, info@lag-ck.hr
OIB: 58314844505

Zapisnik

sa uvodnog sastanka radne skupine za izmjenu Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ 2014-2020 održanog 31. srpnja 2018. godine.

Sastanak je održan u u gradu Sinju u prostorijama LAG-a Cetinska krajina, na adresi Put Petrovca 12. Sastanak je počeo u 19:30 h, a završio u 20:15 h.

Sastanku su prisustvovali sljedeći članovi radne skupine: Stipe Efendić, dopredsjednik LAG-a „Cetinska krajina“, članovi Upravnog odbora LAG-a „Cetinska krajina“: Ivan Bugarin, Dinko Bošnjak, Nikola Uzun, Ratka Ajdučić, Marina Balajić, Božena Romic, Ivan Mravak, Stručna suradnica LAG-a „Cetinska krajina“ Ivana Žanko te vanjski stručnjak - Svjetlana Jedriško Kasunić – Confidia d.o.o.

Nakon što su na Upravnom odboru i Skupštini prezentirani razlozi izmjene Lokalne razvojne strategije, na uvodnom radnom sastanku je članovima Radne skupine prezentiran proces izmjene Lokalne razvojne strategije (LRS).

Voditelj LAG-a Stipe Efendić je kratko prezentirao proces izmjene LRS koji je započeo donošenjem odluke na Izvanrednoj skupštini o pokretanju procesa izmjene, a planira se završiti u dvanaestom mjesecu, donošenjem odluke o prihvatanju Izmijenjene Lokalne razvojne strategije i Plana provedbe. Osim toga, Stipe Efendić je ukazao i na problem vremenskog odmak od izrade dokumenta, te potrebu za novom analizom kako bi se dobio uvid u stvarne potrebe na terenu.

Svjetlana Jedriško Kasunić, vanjski stručnjak, tj. predstavnica konzultantskog poduzeća Confidia d.o.o. angažiranog za postupak izmjena LRS je ukazala na prevelik broj mjera (11 mjera izravno povezanih s Mjerama iz Programa ruralnog razvoja RH) koje je obuhvatila prva verzija LRS. Jasno je kako ovoliki broj mjera do kraja programskog razdoblja neće biti moguće raspisati, pogotovo uzimajući u obzir činjenicu da svaka mjera prethodno mora imati raspisan natječaj na nacionalnoj razini te za svaku mjeru Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju mora LAG-u dostaviti procedure i pripadajuće obrasce. Sukladno tome, preporuka Ministarstva je da svi LAG-ovi prilagode svoje strategije i akcijske planove na način da predvide raspisivanje natječaja za tri do pet mjera.

Zaključak radnog sastanka je da se napravi nova analiza, te se broj mjera koje se planiraju raspisati smanji i prilagodi novonastalim potrebama na terenu.

Dogovoreno je i da se novi sastanak održi u studenom 2018. godine.

Zapisničar: Ivana Žanko

U Sinju, 31.07.2018.

Ovjerovitelj zapisnika: Stipe Efendić

Stručna služba
Lokalna Akcijska Grupa „Cetinska krajina“
Put Petrovca 12, Sinj
www.lag-ck.hr, info@lag-ck.hr
OIB: 58314844505

Zapisnik

sa sastanka radne skupine za izmjenu Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ 2014-2020 održanog 06. studenog 2018. godine.

Sastanak je održan u gradu Sinju u prostorijama LAG-a „Cetinska krajina“, na adresi Put Petrovca 12. Sastanak je počeo u 09:30 h, a završio u 11:30 h.

Sastanku su prisustvovali sljedeći članovi radne skupine: Stipe Efendić, dopredsjednik LAG-a „Cetinska krajina“, članovi Upravnog odbora LAG-a „Cetinska krajina“: Ivan Bugarin, Dinko Bošnjak, Nikola Uzun, Marina Balajić, Božena Romac, Vesna Samardžić, Ivana Bandalo i Ivan Mravak, Stručna suradnica LAG-a „Cetinska krajina“ Ivana Žanko te vanjski stručnjak - Svjetlana Jedriško Kasunić – Confidia d.o.o.

Voditelj LAG-a Stipe Efendić je radnoj skupini iznio novu situaciju na terenu, do koje se došlo temeljem analize koja je trajala više od mjesec dana. Kao rezultat analize podataka od strane Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APRRR) o prijavi na Natječaje Programa ruralnog razvoja, utvrđeno je kako postoji interes za tek nekoliko mjera. Do istog zaključka se došlo i komunikacijom na terenu.

Radna skupina, uz vodstvo vanjskog stručnjaka, je temeljem svega došla do zaključka da su se važnost prioriteta razvojnih problema i strateški ciljevi promijenili u odnosu na prvu verziju LRS, obzirom na kašnjenje u provedbi Mjere 19 PRR RH 2014 – 2020, što rezultira i kašnjenje u provedbi LRS LAG-a „Cetinska krajina“. Kao najvažniji problemi mogu se izdvojiti problemi koji se odnose na poljoprivredu i lokalnu infrastrukturu.

Zaključak sastanka je da se Specifični ciljevi smanje s četiri cilja na tri cilja jer za sada ne postoji interes za mjerama kojima bi se ostvario cilj u povezivanja i umrežavanja, odnosno, „Jačanja poljoprivrednog tržišta kroz stvaranje izravnih kanala prodaje na lokalnoj razini, poticanje važnosti kvalitete i tradicionalne proizvodnje“; možda je taj cilj ostvariv u budućem programskom razdoblju, obzirom da će djelovanje LAG-a kroz animacijske aktivnosti biti usmjeren edukaciji poduzetnika o potrebi umrežavanja i zajedničkog djelovanja na tržištu. Također, se došlo do zaključka i da se broj mjera smanji sa 11 na 3 mjere za kojima postoji interes na terenu. Odnosno analizom prijave na nacionalne natječaje radna grupa je zaključila da postoji veliki interes za mjerama za mala poljoprivredna gospodarstva, te da s obzirom na prolaznost na nacionalnom nivou, omogućiti korisnicima da se kroz LAG natječaje takva gospodarstva dodatno osnaže i postanu konkurentna na tržištu. Utvrđeno je da ne postoji dovoljan interes za ulaganjem u ruralni turizam na području LAG-a „Cetinska krajina“, kao ni za ulaganja u području šumarstva.

Za kraj je dogovoreno kako će Stručna suradnica Ivana Žanko u suradnji s vanjskim stručnjakom na temelju zaključaka sa sastanka radne skupine pripremiti izmjenu strategiju za redovnu skupštinu u prosincu 2018. godine.

Zapisničar: Ivana Žanko

Ovjerovitelj zapisnika: Stipe Efendić

Stručna služba

Lokalna Akcijska Grupa „Cetinska krajina“

Put Petrovca 12, Sinj

www.lag-ck.hr, info@lag-ck.hr

Zapisnik

sa sastanka održanog dana 30.04.2019. (utorak) u gradu Sinju u prostorijama LAG-a Cetinska krajina. Sastanak je počeo u 08:00 h, a završio u 10:00 h.

Sastanku su prisustvovali Stipe Efendić, dopredsjednik LAG-a „Cetinska krajina“, Ivana Žanko, stručna suradnica LAG-a „Cetinska krajina“, Ana Barać, direktorica Poduzetničkog centra Sinj d.o.o., Stipica Marinović, direktor firme Nivo 2 i Stipe Buljan, djelatnik u firmi Nivo 2.

Tema sastanka je bila razmjena informacija o zainteresiranosti potencijalnih korisnika s područja LAG-a „Cetinska krajina“ za prijavu na LAG natječaj za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ iz Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020.

Zaključak sastanka je sljedeći:

Na području LAG-a „Cetinska krajina“ postoji veliki interes za prijavu na LAG natječaj za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ iz Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020. Velik je broj onih koji po kriterijima bodovanja iz prethodna tri natječaja na nacionalnoj razini nisu mogli proći prag prolaznosti ili su imali jako malo bodova pa se nisu ni javljali na natječaj, ali ima dosta i onih koji su po prvi puta odlučili pokušati i prijaviti se na natječaj financiran iz Programa ruralnog razvoja.

S obzirom na broj korisnika koji se već javio u urede konzultanata, očekuje se jako veliki broj korisnika s istim brojem bodova, odnosno maksimalnim brojem bodova koji se može ostvariti na LAG natječaju za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ iz Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020. U tom slučaju bi o odobrenim projektima odlučivao isključivo datum, odnosno sat slanja projektne prijave.

S obzirom na to da je zainteresiranost za LAG natječaj za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ iz Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020. iznad svih očekivanja, a uz to veliki broj korisnika ima isti maksimalni broj bodova zaključak je da se uvedu novi kriteriji koji će istovremeno dovesti do ostvarenje ciljeva Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020., a uz to povećati vjerojatnost izbora najboljih projekata odnosno prijave pristiglih na LAG natječaj za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ iz Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014-2020.

Temeljem navedenog, zaključak je da LAG „Cetinska krajina“ u svojoj Lokalnoj razvojnoj strategiji (LRS) LAG-a „Cetinska krajina“ kroz izmjenu LRS promjeni i ubaci nove kriterije bodovanja za Mjeru 1.1.2. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, što će biti predloženo na sljedećoj sjednici Upravnog odbora koja će biti održana netom prije Skupštine na kojoj će točka dnevnog reda biti Izmjena LRS LAG-a „Cetinska krajina“.

Zapisničar: Ivana Žanko

Ovjerovitelj zapisnika: Stipica Marinović

Stručna služba
Lokalna Akcijska Grupa „Cetinska krajina“
Put Petrovca 12, Sinj
OIB: 58314844505
www.lag-ck.hr, info@lag-ck.hr

Zapisnik

sa 16. sjednice Upravnog Odbora Lokalne Akcijske Grupe „Cetinska krajina“ koja je održana dana 27.02.2020. (četvrtak) u gradu Sinju u prostorijama LAG-a Cetinska krajina. Početak sjednice je u 13:40 h. Sjednica je završila u 14:06 h.

Na početku sjednice utvrđeno je da UO ima potrebni kvorum za legalno održavanje sjednice jer su prisutni ovi članovi: Kristina Križanac, Stipe Efendić, Dinko Bošnjak, Nikola Uzun, Ivana Čatipović, Božena Romac i Vesna Samardžić. Sjednici predsjedava predsjednica LAG-a „Cetinska krajina“, Kristina Križanac.

Sjednici prisustvuje i Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“, Ivana Žanko.

Predsjednica LAG-a „Cetinska krajina“, Kristina Križanac, otvara sjednicu Upravnog odbora u 13:40 h. Dnevni red se stavlja na glasanje te je jednoglasno prihvaćen.

1. Usvajanje zapisnika sa 15. sjednice UO LAG-a „Cetinska krajina“

Zapisnik se usvaja jednoglasno.

2. Izbor zapisničara i ovjervitelja zapisnika sjednice

Za zapisničara se bira Ivana Žanko, a za ovjervitelja zapisnika Vesna Samardžić.

3. Izmjena Lokalne razvojne strategije LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014.-2020.

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ Ivana Žanko Upravni odbor obavještava o razlici između raspoloživih i zatraženih sredstava na Mjeri 1.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“. Od ukupno raspoloživih sredstava u iznosu od 673.632,00 kuna, zatraženo je 432.362,60 kuna.

Osim na Mjeri 1.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“, na Mjeri 2.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“ je ostalo neiskorišteno 640.440,00 kuna.

Članovi Upravnog odbora nakon kraće rasprave donose odluku da se neiskorištena sredstva iz Mjere 1.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“ prebace u Mjeru 2.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“ te da se raspiše novi natječaj za Mjeru 2.1.1. iz LRS LAG-a „Cetinska krajina“.

Nikola Uzun je Upravni odbor obavijestio kako bi bilo dobro da se sačeka obrada projekata Grada Vrljke i Općine Otok u APPRRR-u, jer u slučaju odbijanja projekata ostati će veći iznos neiskorištenih sredstava.

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ obavještava Upravni odbor o velikom postotku odbijenih projekata od strane APPRRR-a nakon šta su projektima izdane Odluke o odabiru na LAG razini.

Predsjednica LAG-a „Cetinska krajina“ Kristina Križanac predlaže da se sačeka Odluka APPRRR-a za projekte Grada Vrljke i Općine Otok. Predlaže novu sjednicu Upravnog odbora za kraj trećeg mjeseca.

Prijedlog predsjednice se jednoglasno prihvata.

Jednoglasno se prihvata i prijedlog o prebacivanju svih preostalih sredstava (iz Mjere 1.1.1.) u Mjeru 2.1.1.

4. Izmjena Plana provedbe LRS LAG-a „Cetinska krajina“ za razdoblje 2014.-2020.

Predsjednica LAG-a „Cetinska krajina“ Kristina Križanac predlaže da se u Planu provedbe planira raspisivanje natječaja u drugom/trećem kvartalu 2020. godine.

Prijedlog se jednoglasno usvaja.

5. Razno

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ obavještava Upravni odbor o administrativnoj obradi projektnih prijava pristiglih na LAG Natječaj za Mjeru 1.1.1.

Obavještava ih o problemu sadržajno neispravna tri od četiri Odgovora na zahtjev za dopunu/obrazloženje/ispravak. Obzirom da nije propisano kako postupati u prethodno navedenoj

Agenciji, Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ obavještava Upravni odbor kako je u petak (21.02.2020.) poslala mail Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju i Ministarstvu poljoprivrede sa zamolbom za daljnje postupanje u obradi projektnih prijava. Odgovora još nema.

Zaključuje se sjednica.

Zapisničar: Ivana Žanko

Ovjerovitelj zapisnika: Vesna Samardžić

PRILOG XXVIII: Zapisnik- IV. izmjena LRS-a

Stručna služba
Lokalna Akcijska Grupa „Cetinska krajina“
Put Petrova 12, Sinj
OIB: 58314844505
www.lag-ck.hr, info@lag-ck.hr

Zapisnik

sa 27. sjednice Upravnog Odbora Lokalne Akcijske Grupe „Cetinska krajina“ koja je održana dana 29.06.2021. (utorak) u gradu Sinju u prostorijama Galerije Sikićica. Početak sjednice je u 19:03 h. Sjednica je završila u 19:17 h.

Na početku sjednice utvrđeno je da UO ima potrebni kvorum za legalno održavanje sjednice jer su prisutni ovi članovi: Stipe Efendić, Dinko Bošnjak, Oliver Vuletić, Ivana Čatipović, Ivana Bandalo, Ivan Mravak i Božena Romac. Sjednici predsjedava dopredsjednik LAG-a „Cetinska krajina“, Stipe Efendić.

Sjedinici prisustvuje i Voditeljica LAG „Cetinska krajina“, Ivana Žanko.

1. Usvajanje zapisnika sa 26. sjednice UO LAG-a CK

Zapisnik se usvaja jednoglasno.

2. Izbor zapisničara i ovjervitelja zapisnika sjednice

Za zapisničara se bira Ivana Žanko, a za ovjervitelja zapisnika Ivana Čatipović.

3. Poslovni prostor

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ Ivana Žanko obavještava Upravni odbor o potrebi za pronalaskom većeg, klimatiziranog prostora obzirom na povećan broj djelatnika i uvjete u kojima se trenutno radi. Obavještava ih i o poduzetim aktivnostima vezano za pronalazak novog prostora te kako većina poslovnih prostora ne zadovoljava uvjete bilo veličinom, bilo cijenom, bilo sanitarnim uvjetima. U Alkarskim dvorima, na trenutnoj adresi, se nalazi Poslovni prostor koji je veći od trenutnog prostora koji LAG „Cetinska krajina“ ima u najmu te je klimatiziran. Voditeljica je prije sjednice Upravnog odbora zatražila od Viteškog alkarskog društva Ponudu za predmetni prostor. Svi prisutni članovi su na početku sjednice s materijalima dobili i predmetnu ponudu za novi poslovni prostor.

Nakon kraće rasprave jednoglasno se prihvata prijedlog, odnosno ponuda za novi poslovni prostor u Alkarskim dvorima. Upravni odbor daje Voditeljici LAG-a „Cetinska krajina“ zadatak da kontaktira Upravu Viteškog alkarskog društva da se spremi Ugovor o najmu od 01.07.2021. te da organizira preseljenje u novi ured nakon potpisivanja Ugovora.

4. Izmjena LRS – akcijski plan provedbe LAG Natječaja

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“, Ivana Žanko, Upravnom odboru kratko prezentira iznose sredstava koje LAG ima na raspolaganju za provedbu LRS, odnosno za Podmjere 19.1, 19.2, 19.3 i 19.4.

Najznačajnija su sredstva za provedbu Podmjere 19.2. i tome se pridala najveća pažnja. Osim sredstava odobrenih za prijelazno razdoblje za provedbu Podmjere 19.2., u omotnicu su se od već provedenih određenih sredstava vratila (jedan projekt odustao na Natječaju za Mjeru 1.1.2. i jedan na Natječaju za Mjeru 1.1.1. te zbog razlike u procijenjenoj vrijednosti i odabranoj ponudi kod projekata na natječaju za Mjeru 1.1.1.).

Odlučeno je da se ukupna sredstva rasporede na dva LAG Natječaja – za Mjeru 1.1.2. (TO 6.3.1. iz PRR RH 2014-2020) i Mjeru 2.1.1. (TO 7.4.1. iz PRR RH 2014-2020).

Na Mjeru 1.1.2. je dogovoreno da se stavi 20 projekata, a na Mjeru 2.1.1. ostala sredstva za 4/5 projekata.

5. Priprema za Izbornu skupštinu LAG-a „Cetinska krajina“

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“, Ivana Žanko, Upravni odbor obavještava o potrebi održavanja Izborne skupštine. Ovo je godina u kojoj ističe četverogodišnji mandat odabranim tijelima LAG-a „Cetinska krajina“.

Predlaže se održavanje sjednice za kraj sedmog mjeseca.

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ obavještava Upravni odbor kako je krenula s postupkom revizije članstva, obzirom da je od osnivanja LAG-a prošlo previše vremena i došlo je do dosta promjena pa je potrebno izvršiti reviziju članstva te ažurirati podatke o članovima i predstavnicima.

6. Razno

Voditeljica LAG-a „Cetinska krajina“ obavještava Upravni odbor o zapošljavanju djelatnice Ines Petričević, na pola radnog vremena na radnom mjestu Asistent na projektu E-art. Djelatnica je odmah zaposlena kao bi se odmah krenulo s provedbom i kako sredstva ne bi ostala neiskorištena.

Upravni odbor jednoglasno podržava Odluku o zapošljavanju.

Zaključuje se sjednica.

Zapisničar: Ivana Žanko

Ovjervitelj zapisnika: Ivana Čatipović

IZVOR ZA SVE

CETINSKA KRAJINA
LOKALNA AKCIJSKA GRUPA

Rad ovog LAG-a sufinanciran je sredstvima Europske unije
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. "Pripremna pomoć u okviru mjere 19
"LEADER CLLD"

Europska unija

LEADER

Republika Hrvatska

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za
razdoblje 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 90% , 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj